

Załącznik Nr 1
Do Zarządzenia Zastępczego Nr .....
Wojewody Podlaskiego
z dnia .....2016 r.

UJEDNOLICONY TEKST
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY NURZEC STACJA

Zmiany w studium – oznaczono *niebieską kursywą*.

WÓJT GMINY NURZEC STACJA

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY NURZEC STACJA**

NURZEC STACJA, 2003 r.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Nurzec Stacja opracował zespół projektantów w następującym składzie:

1. mgr inż. arch. Wiktor Panfiluk - główny projektant, koordynacja prac, zagadnienia urbanistyczne (wpisany na listę członków Okręgowej Izby Urbanistów z siedzibą w Warszawie pod numerem WA - 150),
2. mgr Bożena Gajewska - zagadnienia środowiska przyrodniczego,
3. mgr Anastazja Brzozowska - zagadnienia środowiska kulturowego, demograficzne, infrastruktury społecznej i gospodarczej,
4. mgr inż. Czesława Kruszewska - zagadnienia gospodarki wodnej, ściekowej i odpadami,
5. Inż. Elżbieta Kępska - zagadnienia energetyczne i telekomunikacji,
6. mgr inż. Jan Kruszewski - zagadnienia komunikacji,
7. mgr inż. arch. Wojciech Kruszewski - zagadnienia przestrzenne,
8. tech. bud. Anna Skorulska - opracowanie graficzne,
9. tech. ekon. Krystyna Właźniak - prace biurowe i maszynopisanie,

Spis treści:

Wstęp	10
1. Podstawa prawna opracowania	10
2. Przedmiot studium	10
3. Części składowe studium.....	11
4. Opinie do studium	11
I. UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY NURZEC STACJA	12
1. Środowisko przyrodnicze	13
1.1. Położenie fizyczno-geograficzne i administracyjne oraz struktura użytkowania gruntów.	13
1.2. Rzeźba terenu.....	13
1.3. Budowa geologiczna i surowce mineralne	14
1.3.1. Budowa geologiczna	14
1.3.2. Surowce mineralne	14
1.3.3. <i>Tabelaryczny wykaz udokumentowanych złóż kopalin w Gminie Nurzec- Stacja.....</i>	<i>15</i>
1.4. Wody powierzchniowe i podziemne	16
1.4.1. Wody powierzchniowe	16
1.4.2. Wody podziemne	17
1.5. Gleby – element wartości rolniczej przestrzeni produkcyjnej	19
1.5.1. Waloryzacja przyrodnicza gleb	19
1.5.2. Waloryzacja użytkowo-rolnicza gleb	19
1.5.3. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej	21
1.5.4. Melioracje	21
1.6. Lasy	22
1.7. Warunki klimatyczne	23
1.7.1. Temperatura	23
1.7.2. Opady atmosferyczne.....	23
1.7.3. Dynamika powietrza atmosferycznego	24
1.8. Obszary i obiekty prawnie chronione	25
1.9. Zagrożenia i degradacja środowiska.....	26
1.9.1. Zagrożenia wód powierzchniowych	26
1.9.2. Zagrożenia powietrza atmosferycznego	27
1.9.3. Zagrożenia hałasem i wibracjami oraz elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym	27

1.9.4. Zagrożenia powierzchni ziemi i innych elementów środowiska przyrodniczego	28
1.10. Funkcjonowanie środowiska przyrodniczego	29
1.10.1. Podstawowa struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy	29
1.10.2. Główne wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy	30
2. Środowisko kulturowe	31
2.1. Obiekty zabytkowe architektury	31
2.2. Obiekty o charakterze zabytkowym	31
2.3. Cmentarze i mogiły o wartościach historyczno-kulturowych	36
2.4. Parki i ogrody	36
2.5. Stanowiska archeologiczne.....	37
3. Rozwój osadnictwa, sieć osadnicza, funkcje gminy, struktura własności gruntów	38
3.1. Początki osadnictwa i przynależność administracyjna ziem gminy Nurzec Stacja.....	38
3.2. Sieć osadnicza, funkcje gminy	43
3.3. Struktura własności gruntów	43
4. Sfera społeczna	45
4.1. Potencjał ludnościowy i jego rozmieszczenie.....	45
4.1.1. Ludność i obszar gminy	45
4.1.2. Zmiany rozmieszczenia ludności	45
4.1.3. Zmiany w stanie i strukturze ludności	47
4.1.4. Ruch naturalny ludności	48
4.1.5. Migracje ludności.....	48
4.1.6. Przewidywane zmiany w dynamice demograficznej i wynikające z tego uwarunkowania i konsekwencje dla polityki społeczno-gospodarczej gminy.....	48
4.2. Rynek pracy	49
4.2.1. Pracujący.....	49
4.2.2. Bezrobocie.....	50
4.3. Warunki mieszkaniowe	51
4.3.1. Zasoby i warunki mieszkaniowe	51
4.3.2. Struktura własnościowa zasobów mieszkaniowych	52
4.3.3. Ruch budowlany	52
4.3.4. Prognoza potrzeb mieszkaniowych	53
5. Urządzenia obsługi ludności.....	54
5.1. Edukacja	54
5.2. Przedszkole	54
5.3. Ochrona zdrowia.....	54
5.4. Kultura	55

5.5. Handel	56
5.6. Gastronomia	56
5.7. Sport i rekreacja	56
5.7.1. Sport	56
5.7.2. Rekreacja	57
5.7.3. Możliwości rozwoju rekreacji	57
5.8. Inne usługi i urządzenia	58
6. Sfera gospodarcza	59
6.1. Rolnictwo	59
6.1.1. Użytkowanie gruntów	59
6.1.2. Indywidualne gospodarstwa rolne	60
6.1.3. Uprawy rolne	62
6.1.4. Hodowla.....	63
6.1.5. Przewidywane kierunki produkcji rolnej	64
6.1.6. Urządzenia obsługi rolnictwa	64
6.2. Leśnictwo	64
6.3. Podmioty gospodarki narodowej	65
6.4. Działalność produkcyjna, usługi komercyjne i budownictwo	65
7. Komunikacja	68
7.1. Sieć drogowa	68
7.1.1. Struktura funkcjonalno techniczna	68
7.1.2. Charakterystyka dróg ze względu na rodzaj nawierzchni	69
7.1.3. Charakterystyka ogólna układu drogowego gminy	71
7.2. Techniczne zaplecze motoryzacji	72
7.3. Kolej.....	72
7.4. Komunikacja autobusowa	72
7.5. Ocena funkcjonalności komunikacji	73
8. Infrastruktura techniczna	75
8.1. Elektroenergetyka	75
8.1.1. Charakterystyka stanu istniejącego	75
8.1.2. Ocena dotychczasowego rozwoju systemu i główne problemy do rozwiązania.....	76
8.2. Gazownictwo.....	76
8.3. Ciepłownictwo	76
8.3.1. Charakterystyka systemu istniejącego	76
8.3.2. Ocena stanu ciepłownictwa	77
8.4. Telekomunikacja	78
8.4.1. Telefonía przewodowa.....	78
8.4.2. Telefonía komórkowa	78
8.5. Zaopatrzenie w wodę	78
8.5.1. Ogólna charakterystyka zaopatrzenia w wodę	78
8.5.2. Rozwój scentralizowanych stacji wodociągowych	79

8.5.3. Stan zwodociągowania poszczególnych wsi w gminie na koniec 2002 roku.....	80
8.5.4. Charakterystyka ujęć wody i stacji uzdatniania wodociągów	80
8.5.5. Strefy ochronne ujęć wody	81
8.5.6. Ocena wydajności eksploatowanych komunalnych ujęć wody	82
8.5.7. Zakładowe ujęcia wody głębinowej.....	83
8.5.8. Ogólna ocena zaopatrzenia gminy w wodę	83
8.6. Odprowadzenie i oczyszczanie ścieków sanitarnych	84
8.6.1. Charakterystyka stanu istniejącego	84
8.6.2. Oczyszczalnia ścieków	84
8.6.3. Ogólna ocena gospodarki ściekowej	85
8.7. Gospodarka odpadami stałymi.....	85
8.7.1. Składowanie odpadów stałych.....	85
8.7.2. System gromadzenia i wywozu odpadów	85
8.7.3. Ogólna ocena gospodarki odpadami	86
9. Syntetyczna ocena poziomu zaspokojenia potrzeb ludności i zagospodarowania według stanu z 2001 r	87
10.Elementy przestrzennego zagospodarowania gminy o charakterze ponadgminnym.....	89
II. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY NURZEC STACJA	90
1. Polityka przestrzenna gminy	91
1.1. Kierunki rozwoju funkcji gminy i jednostek osadniczych	91
1.2. Ograniczenia rozwoju gminy	93
1.3. Szanse rozwoju gminy	93
1.4. Cele rozwoju przestrzennego gminy	94
1.4.1. Główne cele rozwoju	94
1.4.2. Cele ekologiczne rozwoju	94
1.4.3. Cele społeczne w zagospodarowaniu przestrzennym	95
1.4.4. Cel rozwoju gospodarczego	95
1.4.5. Cele rozwoju komunikacji	95
1.4.6. Cele rozwoju infrastruktury technicznej	96
1.5. Obszary, dla których sporządza się miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	96
1.6. Obszary przekształceń przestrzennych	97
1.7. Tereny zabudowane w tym tereny do rehabilitacji	97
1.8. Zasady zabudowy i zagospodarowania	98
2. Kierunki i zadania ochrony i wzbogacania walorów środowiska przyrodniczego.....	100
2.1. Sieć dolin rzecznych	100

2.2.	Lasy	100
2.3.	Zieleń urządzona	102
2.4.	Obiekty i obszary prawnie chronione – szczególne formy ochrony przyrody	102
2.5.	Kierunki ochrony sanitarnej środowiska	103
2.5.1.	Kierunki i zadania w zakresie ochrony wód powierzchniowych i podziemnych	103
2.5.2.	Kierunki ochrony sanitarnej powietrza atmosferycznego	103
2.5.3.	Kierunki ochrony ludzi i środowiska przed hałasem i wibracjami	104
2.5.4.	Kierunki i zadania w zakresie ochrony ludzi przed szkodliwym elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym.	105
2.5.5.	Kierunki i zadania w zakresie ochrony powierzchni ziemi	106
3.	Kierunki i zasady ochrony dóbr kultury	107
3.1.	Kierunki ochrony dóbr kultury.....	107
3.2.	Tworzenie nowych wartości kulturowych	109
4.	Kierunki i zadania rozwoju infrastruktury społecznej i obszarów dla tych potrzeb	110
4.1.	Tendencje demograficzne.....	110
4.2.	Kierunki przekształceń i rozwoju mieszkalnictwa	110
4.3.	Kierunki przekształceń i rozwoju usług	111
4.3.1.	Obsługa ludności na poziomie ponadpodstawowym	111
4.3.2.	Obsługa ludności w zakresie podstawowych usług komunalnych	111
4.3.3.	Główne zadania w zakresie usług komunalnych	111
4.3.4.	Obiekty i urządzenia pozostałe	112
5.	Kierunki rozwoju ekonomicznego gminy	113
5.1.	Tworzenie warunków do rozwoju rolnictwa i jego otoczenia	113
5.2.	Kierunki rozwoju działalności gospodarczej.....	114
5.3.	Rozwój turystyki i wypoczynku.....	115
6.	Kierunki i zadania rozwoju komunikacji.....	116
6.1.	Sieć drogowa	116
6.1.1.	Drogi wojewódzkie.....	116
6.1.2.	Drogi powiatowe	117
6.1.3.	Drogi gminne	118
6.2.	Kolej.....	119
6.3.	Komunikacja autobusowa	119
6.4.	Ścieżki rowerowe	119
7.	Kierunki i zadania rozwoju infrastruktury technicznej.....	120
7.1.	Zaopatrzenie w wodę.....	120
7.1.1.	Prognoza zaopatrzenia w wodę.....	120
7.1.2.	Kierunki działania i zadania w zakresie zaopatrzenia w wodę.....	121
7.2.	Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków sanitarnych i wód opadowych	122

7.3. Gospodarka odpadami stałymi.....	124
7.4. Elektroenergetyka	125
7.4.1. Dostosowanie systemu do potrzeb wynikających z długofalowego rozwoju województwa oraz potrzeb krajowego systemu energetycznego	125
7.4.2. Dostosowanie systemu do potrzeb wynikających z długofalowego rozwoju gminy oraz dostarczenia energii w normatywnym standardzie	125
7.4.3. Zmniejszenie uciążliwości urządzeń systemów elektroenergetycznych dla otoczenia.....	126
7.5. Gazownictwo.....	126
7.6. Ciepłownictwo	126
7.7. Telekomunikacja	127
7.7.1. Telefonii przewodowa.....	127
7.7.2. Telefonii komórkowe	127
8. Obrona cywilna i ochrona przeciwpożarowa.....	128
8.1. Obrona cywilna	128
8.2. Ochrona przeciwpożarowa.....	128
9. Elementy zagospodarowania przestrzennego o charakterze ponadlokalnym	130
9.1. Cele i kierunki polityki przestrzennej państwa na obszarze gminy Nurzec Stacja.....	130
9.2. Zasady służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych wynikających z polityki przestrzennej.....	131
10. Bibliografia i materiały źródłowe	133

Wstęp

1. Podstawa prawna opracowania

Podstawami prawnymi opracowania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Nurzec Stacja są:

- a) art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 Nr 15, poz. 139, Nr 41 poz. 412 i Nr 111 poz. 1279, z 2000 r. Nr 12, poz. 136, Nr 109, poz. 1157 i Nr 120, poz. 1268, z 2001 r. Nr 5, poz. 42, Nr 14, poz. 124, Nr 100, poz. 1085, Nr 115, poz. 1229 i Nr 154, poz. 1804 oraz z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 113, poz. 984 i Nr 130 poz. 1112),
- b) uchwała Nr XXII - 102/97 Rady Gminy Nurzec Stacja z dnia 29 grudnia 1997 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania studium uwarunkowań i kierunków, zagospodarowania przestrzennego gminy Nurzec Stacja,
- c) umowa o dzieło zawarta w dniu 25 listopada 2002 r. pomiędzy Wójtem Gminy Nurzec Stacja mgr Raisą Pachwicewicz a głównym projektantem mgr inż. arch. Wiktorem Panfilukiem (wpisanym na listę członków Okręgowej Izby Urbanistów z siedzibą w Warszawie pod numerem 150) działającym wspólnie z zespołem projektantów.

2. Przedmiot studium

Przedmiotem studium są:

1. Uwarunkowania rozwoju gminy wynikające z:
  - a) dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
  - b) występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów szczególnych,
  - c) stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
  - d) prawa własności gruntów,
  - e) jakości życia mieszkańców,
  - f) zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.
2. Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy:
  - a) obszary objęte lub wskazane do objęcia ochroną na podstawie przepisów szczególnych,
  - b) lokalne wartości zasobów środowiska przyrodniczego i zagrożenia środowiskowe,
  - c) obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym wyłączone z zabudowy,
  - d) obszary zabudowane ze wskazaniem terenów wymagających przekształceń lub rehabilitacji,
  - e) obszary, które mogą być przeznaczone pod zabudowę,
  - f) kierunki rozwoju komunikacji i infrastruktury, w tym tereny niezbędne do wytyczania ścieżek rowerowych,
  - g) obszary, dla których sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe,
  - h) obszary przewidywane do realizacji zadań i programów wynikających z polityki przestrzennej państwa na obszarze gminy.

3. Części składowe studium

Na studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Nurzec Stacja składa się:

- a) rysunek uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego gminy Nurzec Stacja w skali 1:25000,
- b) rysunek kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Nurzec Stacja w skali 1:25000,
- c) rysunek stanu istniejącego i rozwoju infrastruktury technicznej w skali 1:25000,
- d) tekst studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Nurzec Stacja,
- e) dokumentacja studium, w tym dokumenty formalno-prawne.

4. Opinie do studium

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Nurzec Stacja, zgodnie z art. 6, ust. 3 ustawy z 7 lipca 1994 r o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 15 poz. 139 z późniejszymi zmianami) przedłożono do zaopiniowania organom, o których mowa w art. 18 ust. 2 pkt. 3 i 4 tejże ustawy.

CZĘŚĆ I

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY NURZEC STACJA

1. Środowisko przyrodnicze

1.1. Położenie fizyczno-geograficzne i administracyjne oraz struktura użytkowania gruntów.

Gmina Nurzec Stacja położona jest w obrębie wysoczyzny Drohickej wchodzącej w skład makroregionu Nizina Północnopodlaska (J. Kondracki, A. Rychling).

W układzie administracyjnym gmina Nurzec Stacja położona jest we wschodniej części powiatu Siemiatycze i graniczy od wschodu z gminą Czeremcha – pow. Hajnówka, od północy z gminą Milejczyce, od wschodu z gminą Siemiatycze, od południa z gminą Mielnik. Na niewielkim odcinku południowo-zachodnim granicą gminy jest granica państwa z Białorusią.

Struktura użytkowania gruntów gminy Nurzec Stacja stan 31 XII 2001 ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne

Tabela nr 1

Lp.	Wyszczególnienie	Użytkowanie gruntów			
		w granicach administracyjnych gminy		w indywidualnych gospodarstwach rolnych w granicach gminy	
		ha	%	ha	%
1.	Powierzchnia ogólna	21496	100,00	11835	100,00
2.	Użytki rolne	10657	49,57	9344	78,95
	w tym:				
2.1.	Grunty orne	7737	72,61	6790	72,67
2.2.	Sady	66	0,62	65	0,69
2.3.	Łąki	1893	17,76	1718	18,38
2.4.	Pastwiska	961	9,01	771	8,26
3.	Lasy i grunty leśne	9251	43,04	1984	16,76
4.	Pozostałe grunty	1588	7,39	507	4,29

Źródło: Rocznik statystyczny województwa podlaskiego za 2001 – WOS 2002

1.2. Rzeźba terenu

Obszar gminy jest morfologicznie dość urozmaicony, zwłaszcza w części zachodniej. Dominantą w krajobrazie są wzgórza czołowomorenowe otoczone strefą utworów lodowcowych rozciętych doliną rzeki Moszczonaj. Wysokości w tej części gminy przekraczają 185 m n.p.m. i występują między Borysowszczyzną, Grabarką i Moszczoną Pańską. Różnicę wysokości względnych między dnem doliny Moszczonaj i wierzchołkami przyległych do niej wzgórz dochodzą miejscami do 30 m.

Wschodnia część tej strefy to równina gliniasta, płaska z płytkimi zagłębieniami bezodpływowymi o rzędnej wysokościowej w granicy 180 m n.p.m.

Środkowa część gminy od Werpola po Nurczyk, Wólkę Nurzecką, Tymiankę i Klukowicze pokrywają piaszczyste utwory wodnolodowcowe. Powierzchnia sandrowa położona jest ok. 10 m niżej od równiny gliniastej. Ta część gminy jest bardzo monotonna. Rozcina ją płytka, zatorfiona dolina Pulwy, biorącej początek w okolicy Werpola. Dolinie tej towarzyszą drobne pagórki kemowe, o kolistym zarysie i łagodnym nachyleniu zboczy, szczególnie liczne między Tymianką a Werpolem. Wznoszą się one na 4 - 5 m ponad dno doliny.

W okolicy wsi Klukowicze i na południowy wschód od niej, rzeźba terenu staje się bardziej urozmaicona. Pojawiają się tu wzgórza czołowomorenowe o wysokości 178 m n.p.m.

Na sieć rzeczną gminy Nurzec Stacja składają się drobne ciek. Część północna gminy to zlewnia rzeki Nurczyk, część południowo-wschodnia to zlewnia rzeki Moszczonaj, a część wschodnia gminy leży w zlewni rzeki Pulwa.

1.3. Budowa geologiczna i surowce mineralne

1.3.1. Budowa geologiczna

Pod względem tektonicznym obszar gminy Nurzec Stacja położony jest w zachodniej części prekambryjskiej platformy wschodnioeuropejskiej w obniżeniu podlaskim.

Powierzchnię gminy budują utwory czwartorzędowe związane ze zlodowaczeniem środkowopolskim, oraz utwory holocenu.

Podłożem utworów czwartorzędowych są morskie osady kredy górnej oraz morskie i śródlądowe osady trzeciorzędu (oligocen, miocen). Powierzchnia tych utworów jest dość zróżnicowana w swojej rzeźbie co ma odzwierciedlenie w miąższości utworów czwartorzędowych na terenie granicy. Miąższość utworów czwartorzędowych jest bardzo różna – w okolicy Tymianki osiąga ca 120 m.

Bezpośrednio na powierzchni terenu występują utwory stadiału mazowiecko-podlaskiego zlodowacenia środkowopolskiego.

Najstarszymi utworami zlodowacenia środkowopolskiego występującymi na powierzchni są ropy, mułki i piaski pylaste zastoiskowe. Utwory te występują w okolicy wsi Tymianka.

Piaski ze żwirem i głazami moren czołowych występują w zachodniej części gminy tworząc ciąg Moszczona Pańska – Nurzec Stacja oraz na południowy wschód od wsi Klukowicze. W strefie moren czołowych miejscami pojawia się glina zwałowa o miąższości nie przekraczającej 4,0 m.

Na północ od Stacji Nurzec w okolicy wsi Żerczyce występują osady ozów. Tworzą tu one niezbyt długie, lecz kręte wały o nierównej linii grzbietowej. Zbudowane są one ze żwirów przykrytych gliną zwałową. Miąższość tych osadów niewiele przekracza 10 m.

W okolicy Werpola, Nurca Stacji, Tymianki i Wólki Nurzeckiej występują wzgórza kemowe. Zbudowane one są z piasków drobnoziarnistych z wkładkami piasków średnioziarnistych i mułków. Na kulminacjach miejscami występują żwiry i głaziki. Kemy te są „zatonione” w piaskach i żwirach sandrowych.

W okolicy Werpola występują również przemyte żwiry poziomo warstwowane. Natomiast piaski średnio i gruboziarniste występują koło wsi Siemichocze, Tymianka i Wólka Nurzecka. Miąższość tych osadów wynosi od 3,0 do 7,0 m. W schyłku plejstocenu i na początku holocenu wykształciły się pokrywy piasków eolicznych, które na terenie gminy występują w rejonie wsi Tymianka i Wólka Nurzecka.

Doliny rzeczne i zagłębienia bezodpływowe w holocenie wypełniały się dennopiaszczystymi osadami rzecznoimi, namułami i madami. W dolinach rzek Pulwy i Nurczyka występują torfy, których miąższość waha się od 1,1 do 2,3 m.

1.3.2. Surowce mineralne

Występowanie surowców mineralnych na obszarze gminy Nurzec Stacja ściśle wiąże się z utworami czwartorzędowymi. Występują one głównie w przypowierzchniowej warstwie utworów czwartorzędowych i są eksploatowane metodą odkrywkową.

Na terenie gminy Nurzec Stacja występują następujące surowce mineralne:

- złoża kruszywa naturalnego
- „złoża Żerczyce” – złoża zlokalizowane w obrębie ozu zbudowanego z utworów piaszczystych o miąższości 3,1 – 7,0 m. zasoby w 1983 r. wynosiły 46 tys. ton. W chwili obecnej złoża jest niemal wyeksploatowane. Złoża posiada kartę rejestracyjną z 1983 r.

- „złoże Chanie-Chursy” – złoże posiada kartę rejestracyjną z 1984 r. Są to piaski ze żwirem o średniej miąższości 4,7 m. zasoby w 2000 r. wynosiły 209 tys. ton (wg „Bilans zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce stan na 21 XII 2000r.” – M.Ś. – PIG). Aktualnie złoże nie jest zagospodarowane. Kruszywo tu występujące może być przydatne do produkcji mas bitumicznych i mieć zastosowanie w budownictwie.
- „złoże Grabarka” – złoże to tworzą żwiry i piaski ze żwirem, przewarstwione piaskami. Złoże nie ma znaczenia przemysłowego, może być jednak wykorzystywane na potrzeby lokalne. Zasoby szacowane 97,5 tys. m³.
- złoża piasków występujące w północnej części gminy w rejonie wsi Nurczyk. Średnia miąższość złoża wynosi ca 7,1 m. Zasoby szacowane są na 6,9 mln m³. Piaski te są przydatne do produkcji betonów komórkowych.

Na terenie gminy wyznaczono obszary perspektywiczne występowania kruszywa naturalnego w rejonie wsi Mszczona Pańska, Klukowicze i Wyczółki.

Na terenie gminy istnieje 24 czynnych wyrobisk i 7 nieczynnych. W 10 wyrobiskach prowadzona jest eksploatacja piasków i żwirów, a w 14 piasków, 7 punktów kwalifikuje się do rekultywacji. Wyrobiska te stanowią własność prywatną lub własność wspólnot wiejskich. Surowiec zużywany jest na potrzeby lokalnego budownictwa i drogownictwa. Eksploatacja we wszystkich wyrobiskach prowadzona jest w sposób chaotyczny i dorywczy.

Materiały źródłowe:

„Inwentaryzacja surowców mineralnych stałych na terenie województwa białostockiego – gmina Nurzec Stacja” – P. G. Warszawa 1992, „Bilans zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce stan 31 XII 2000 r.” – M.Ś. – PIG.

1.3.3 Tabelaryczny wykaz udokumentowanych złóż kopalin w Gminie Nurzec-Stacja

(według stanu na dzień 15 października 2016 r.)

L.p.	Nazwa dokumentacji	Sporządzający dokumentację	Rodzaj decyzji zatwierdzającej dokumentację, data zatwierdzenia	Rodzaj zasobów surowcowych	Pow. złoża w ha	Wielkość zasobów surowcowych; tys.ton/tys.m3	Nr.geod. działek, na których zasoby są położone	Symbol złoża na rysunku Studium – część Uwarunkowania
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Dokumentacja geologiczna złoża kruszywa naturalnego „Mszczona” w kategorii C1, miejscowość Mszczona Pańska pow.siemiatycki, woj. podlaskie	Leszek Lipiński	Zawiadomienie Starosty Siemiatyckiego znak:RL.6528.17.2 011 z dnia 13 lipca 2011 r. o przyjęciu dokumentacji geologicznej bez zastrzeżeń	Kruszyw o naturaln e-piasek	1,92	246,980/144,725	217/5	1 PG
2.	Dokumentacja geologiczna złoża kruszywa naturalnego „Mszczona Pańska” w kategorii C1, miejscowość Mszczona Pańska pow. siemiatycki, woj. podlaskie	Przedsiębiorstwo geologiczne Projektowo-wykonawcze „Geowiert”	Decyzja Starosty Siemiatyckiego znak:: RL.6528.18.2012 z dnia 28 czerwca 2012 r.	Kruszyw o naturaln e-piasek	1,24	154,044/91,027	207	2 PG

1.4. Wody powierzchniowe i podziemne

1.4.1. Wody powierzchniowe

a) Hydrografia

Teren gminy Nurzec Stacja leży w zlewni rzeki Bug. Głównymi elementami sieci hydrograficznej gminy są rzeki Nurczyk, Pulwa i Moszczona.

Rzeka Pulwa odwadnia wschodnią część gminy płynąc z zachodu na wschód szeroką, zatorfioną doliną. Zarówno dolina rzeki Pulwy jak i dolina cieków stanowiących jej dopływy mają uregulowane stosunki wodne.

Odbiornikiem wód powierzchniowych z północnej części gminy jest rzeka Nurczyk, dopływ Nurca. Rzeka Nurczyk płynie ze wschodu na zachód doliną wyraźnie zaznaczoną w terenie. Na tym terenie zarówno rzeka Nurczyk, jej dolina i dopływy są zmelioryzowane.

Południowo-zachodnią część gminy odwadnia rzeka Moszczona płynąca ze wschodu na zachód. Dolina rzeki jest wyraźnie zaznaczona w terenie, a różnice wysokości między dnem doliny, a wierzchołkami przyległych do niej wzgórz dochodzą do 30 m.

b) Wielkości przepływowe rzek

Przepływy charakterystyczne w podstawowych przekrojach rzek gminy Nurzec Stacja ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela nr 2

L.p.	Nazwa rzeki	Pow. zlewni w km ²	Przepływy charakterystyczne w m ³ /sek		
			SNQ (95%)	Q _n	Q _{dys}
1.	Nurczyk	238,0	0,150	0,100	0,058
2.	Moszczona	91,3	0,083	0,066	0,017
3.	Pulwa	150,7	0,13	-0,16	-0,03

Z analizy istniejących materiałów wynika, że zlewnia Nurczyka i Pulwy charakteryzuje się spływami jednostkowymi w granicach 0,02 l/sek/km² co kwalifikuje je do zlewni o deficytowych zasobach wód powierzchniowych, natomiast zlewnia rzeki Moszczony charakteryzuje się spływem jednostkowym powyżej 0,5 l/sek/km² i została zaliczona do zlewni o niewystarczających zasobach wód powierzchniowych (wg „Uwarunkowania rozwoju województwa białostockiego wynikające z aktualnego stanu gospodarki wodno-ściekowej” – J. Staniaszek, Białystok 1986 r.).

Występujące niedobory wód powierzchniowych stwarzają konieczność oszczędnego gospodarowania ich zasobami, oraz szukania środków poprawy niekorzystnego bilansu. Jedną z dróg do poprawy sytuacji jest retencjonowanie wód powierzchniowych, z wykorzystaniem wszystkich możliwych do zastosowania form małej retencji. W ramach koncepcji budowy obiektów i urządzeń małej retencji opracowanej przez Biuro Studiów i Projektów Gospodarki Wodnej Rolnictwa „BIPROMEL” w Warszawie (1997 r.) na terenie gminy Nurzec Stacja przewiduje się budowę lub odbudowę 7 obiektów

służących małej retencji, modernizację 7 budowli na ciekach podstawowych i 5 na obiektach melioracji szczegółowych służących nawodnieniem.

Tabela nr 3

L.p.	Miejscowość	Zlewnia			Dopływ	Pow. w ha	Dodatkowa poj. reten. tys. m ³
		II rząd	III rząd	IV rząd			
1.	Wólka Nurzecka	Narew	Bug	Pulwa	ciek Moczar	2,94	26,0
2.	Kol. Żerczyce	Narew	Bug	Nurzec	Nurczyk	2,7	42,0
3.	Chanie	Narew	Bug	Nurzec	Nurczyk	12,0	120,0
4.	Nurczyk	Narew	Bug	Nurzec	Nurczyk	2,5	25,0
5.	Nurczyk	Narew	Bug	Nurzec	Nurczyk	3,0	30,0
6.	Nurczyk	Narew	Bug	Nurzec	Nurczyk Rów A	2,2	49,0
7.	Grabarka	Narew	Bug	Moszczona	Moszczona	4,5	54,0

Realizacja powyższych zamierzeń pozwoli na uzyskanie dodatkowej pojemności retencyjnej V - 346,0 tys. m³.

Projektowane zbiorniki będą pełniły funkcje: retencyjną, gospodarczą, turystyczną, ekologiczną, przeciwpożarową i przeciwpowodziową.

c) Zagrożenia powodziowe

Z obliczeń rzędnych zasięgu fali powodziowej dla woj. podlaskiego wynika, że na terenie gminy Nurzec Stacja nie występuje zagrożenie powodziowe.

d) Stan czystości wód powierzchniowych

Brak jest danych odnośnie badań kontrolnych wód rzek gminy Nurzec Stacja. Z dostępnych informacji wynika, iż nie obserwuje się tu zanieczyszczeń rzek ściekami związanymi z działalnością gospodarczą człowieka.

Zgodnie z zarządzeniem Nr 18/71 Prezydium WRN w Białymstoku z dnia 27 maja 1971 r. wody w rzekach Nurczyk, Pulwa, Moszczona winny odpowiadać II klasie czystości.

1.4.2. Wody podziemne

Wody podziemne o znaczeniu użytkowym występują głównie w piaszczysto-żwirowych utworach czwartorzędowych i trzeciorzędowych oraz w węglanowych utworach kredowych.

Wodonośność utworów kredowych i trzeciorzędowych jest słabo rozpoznana.

Warunki występowania wód podziemnych w obrębie czwartorzędu są bardzo skomplikowane, wynikające przede wszystkim z nieciągłości warstw wodonośnych. Tym niemniej utwory czwartorzędowe stanowią główne źródło ujmowania wód podziemnych dla celów użytkowych na terenie gminy.

W obrębie tych utworów wyróżnia się kilka poziomów wodonośnych charakteryzujących się zróżnicowaną zasobnością i zasięgiem przestrzennym.

Wyróżniane poziomy wodonośne to:

- poziom wodonośny spągowy (najniższy),
- środkowy poziom wodonośny międzymorenowy,
- przypowierzchniowy poziom wodonośny.

Wody z ujęć czwartorzędowych a w szczególności z poziomu wodonośnego międzymorenowego są podstawowym źródłem zaopatrzenia ludności w wodę na

terenie gminy Nurzec Stacja. Warstwy wodonośne tego poziomu tworzą naprzemianległe z glinami, piaski i żwiry znajdujące się na znacznych głębokościach.

Rzeczywistą głębokość zalegania warstw wodonośnych przedstawiają wybrane istniejące ujęcia wód podziemnych.

Tabela nr 4

L.p.	Miejscowość	Gł. występowania warstwy wodonośnej w m	Gł. stabilizacji zw. wody w m.	Wydajność w Q - m ³ /h	Depresje s - m
1	Grabarka	6,42 – 36,0	6,42	13,0	3,5
2	Zalesie	20,0 – 39,0	20,0	51,0	3,0
3	Nurzec Stacja				
	- ujęcie wiejskie nr 1	44,5 – 49,2	18,2	21,0	16,0
	- tartak	19,4 – 29,5	19,4	11,3	1,95
	- PKP	20,6 – 36,3	20,6	6,5	4,7
		36,6 – 40,0	20,6	6,5	4,7
	- kaflownia	17,0 – 32,0	17,8	25,0	7,0
		41,0 – 46,5	18,6	25,0	7,0
	- jednostka wojskowa	28,0 – 31,0	28,0	75,0	12,4
		33,0 – 37,0	33,0	75,0	12,4
		45,0 – 49,0	45,0	75,0	12,4
		64,0 – 82,0	64,0	75,0	12,4
4	Borysowszczyzna	24,0 – 34,0	24,0	64,0	13,3
		36,0 – 46,0	19,0	64,0	13,3
5	Wólka Nurzecka	6,0 – 12,0	6,0	40,2	17,4
		43,0 – 53,0	6,43	40,2	17,4
6	Tymianka	2,5 – 11,0	2,5	81,0	4,5
		78,5 – 116,0	4,8	81,0	4,5
7	Klukowicze	3,0 – 8,0	3,0	53,5	5,3
		82,0 – 101,0	10,5	53,5	5,3

Pod względem jakości wody tych poziomów charakteryzuje się dobrymi warunkami fizyko-chemicznymi i bakteriologicznymi.

Wody poziomu przypowierzchniowego występują w aluwiach rzecznych oraz w utworach wodnolodowcowych. Jako poziom „użytkowy” występują one przede wszystkim w dolinach rzek: Nurczyka, Pulwy i Moszczoniej oraz w dolinach mniejszych cieków i zagłębień terenowych, a także na terenach wysoczyznowych zbudowanych z piaszczystych utworów pochodzenia wodnolodowcowego.

Głębokość zalegania zwierciadła wody w dolinach rzecznych i zagłębieniach waha się w granicach 0,1 – 1,0 m, a na obszarach wysoczyznowych do 5 – 10 m, stanowią one podstawowe źródło wód w studniach kopanych. Wody tego poziomu podlegają dużym wahaniom, zależne są od intensywności opadów i roztopów wiosennych. Narażone są one na zanieczyszczenia bakteriologiczne.

Istniejące warunki hydrogeologiczne gminy Nurzec Stacja pozwalają na wyodrębnienie dwóch rejonów o zróżnicowanych zasobach wody.

Rejon zlewni Nurczyka i Pulwy, to rejon o bardzo ograniczonych zasobach wód podziemnych od 5 - 50 m³/24/km² do 0,578 l/sek/km² oraz rejon zlewni rzeki Moszczony o ograniczonych lokalnie dolnych zasobach wód podziemnych od 5 –200 m³/24/km² do 2,318 l/sek/km².

Zaopatrzenie ludności w dobrą wodę pitną powinno odbywać się na bazie ujęć wód z poziomu międzymorenowego lub spągowego. Istniejące zasoby wód podziemnych i powierzchniowych w sposób istotny nie powinny ograniczać rozwoju gospodarczego gminy, jednak gospodarowanie wodą winno być prowadzone racjonalnie i oszczędnie.

1.5. Gleby – element wartości rolniczej przestrzeni produkcyjnej

W podziale województwa podlaskiego na regiony glebowo-rolnicze obszar gminy Nurzec Stacja położony jest w regionie Mielnicko-Kleszczelskim. Jest to teren wododziałowy pomiędzy zlewniami Nurczyka, Moszczony i Pulwy. Doliny rzeczne przeważnie są płaskie, szerokie, w większości zabagnione ukierunkowane w różne strony. Obok terenów płaskich i niskofalistych występują obszary o rzeźbie falistej, pagórkowatej.

Wśród skał glebotwórczych dominują tu piaski i żwiry zwałowe i sandrowe. Piaski naglinowe oraz gliny zwałowe zajmują niewielkie powierzchnie. W rejonie Nurca i Tymianki występują większe kompleksy gleb pyłowych i pylastych. Ze względu na duży udział w pokrywie glebowej suchych piasków i żwirów znaczne powierzchnie (co 43%) regiony zajmują lasy.

1.5.1. Waloryzacja przyrodnicza gleb

Pod względem typologicznym gleby gminy Nurzec Stacja nie są zbyt zróżnicowane. Na obszarze gminy dominują trzy typy gleb: gleby piaskowe różnych typów genetycznych, gleby brunatne wylugowane i kwaśne oraz gleby pseudobielicowe.

Gleby piaskowe różnych typów genetycznych tworzą znaczne zasięgi powierzchniowe i koncentrują się głównie w części zachodniej i północnej gminy.

W części środkowej gminy oprócz gleb piaskowych różnych typów genetycznych występują gleby brunatne kwaśne i wylugowane.

Gleby pseudobielicowe zajmują znaczne powierzchnie we wschodniej części gminy, niewielkie powierzchnie zajmują również w tej części gminy gleby brunatne wylugowane i kwaśne oraz czarne ziemie.

Gleby murszowo-mineralne, mułowo-torfowe oraz torfowe występują na terenie całej gminy, głównie na użytkach zielonych położonych w dolinach cieków wodnych i obniżeniach terenowych. Znaczna koncentracja tych gleb występuje w północnej części gminy (dolina Nurczyka) i wschodniej (dolina Pulwy).

1.5.2. Waloryzacja użytkowo-rolnicza gleb

- a) udział powierzchniowy i procentowy klas bonitacyjnych gruntów ornych i użytków zielonych przedstawia się następująco:

Tabela nr 5

Grunty orne + sady			Użytki zielone		
Klasa	ha	%	Klasa	Ha	%
I	-	-	I	-	-
II	-	-	II	-	-
III a	31	0,4	III	27	1,0
III b	165	2,0	IV	1176	41,7
IV a	440	5,4	V	1052	37,3
IV b	1205	14,9	VI	445	15,8
V	3612	44,8	VI z	117	4,2
VI	2260	27,9			
VI z	374	4,6			
Razem	8087	37,7	Razem	2817	13,1

Razem użytki rolne w gminie wynoszą 10904 ha co stanowi 50,8 % ogólnej powierzchni (1988 r.) – odpowiednio 10657 ha – 49,57% - rok 2001.

- b) Kompleksy rolniczej przydatności gleb ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela nr 6

Nr kompleksu	Nazwa kompleksu	ha	%
Grunty orne			
1	Pszenny b. dobry	-	-
2	Pszenny dobry	158	2,0
3	Pszenny wadliwy	2	0,0
4	Żytni b. dobry	563	7,2
5	Żytni dobry	1050	13,4
6	Żytni słaby	3530	44,9
7	Żytni b. słaby	2306	29,4
8	Zbożowo-pastewny mocny	61	0,8
9	Zbożowo-pastewny słaby	181	2,3
Razem		7851	36,6
Użytki zielone			
1 z	Użytki zielone b. dobre i dobre	-	-
2 z	Użytki zielone średnie	1365	55,7
3 z	Użytki zielone słabe i b. słabe	1086	44,3
Razem		2451	11,4
Razem użytki rolne		10302	48,0
Grunty rolne nieprzydatne		602	2,8
Tereny pozostałe		10505	49,2
Ogólna pow. geodezyjna		21454	100,0

Źródło: warunki przyrodnicze produkcji rolnej woj. białostockie - JUNG - Puławy 1988 r.

Przestrzenne rozmieszczenie kompleksów przydatności rolniczej gleb ściśle wiąże się z przestrzennym występowaniem poszczególnych typów gleb oraz bonitacją i tak:

- kompleksy 4 i 5 – żytni bardzo dobry i żytni dobry występują zgodnie z rozmieszczeniem gleb typu pseudobielicowego oraz gleb brunatnych kwaśnych i wylugowanych,
- kompleksy 6 i 7 –żytni słaby i bardzo słaby zajmuje znaczne powierzchnie na terenie gminy i odpowiada rozmieszczeniu gleb piaszkowych różnych typów genetycznych,
- pozostałe kompleksy zajmują niewielkie powierzchnie i nie rzutują na ogólną wartość rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy,
- rozmieszczenie użytków zielonych ściśle wiąże się z układem dolin rzecznych i obniżeń terenowych.

1.5.3. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Tabela nr 7

Ocena gleby w punktach					
Bonitacja		Przydatność rolnicza		Wskaźnik syntetyczny jakości	
gr. orne	uż. zielone	gr. orne	uż. zielone	gr. orne	uż. zielone
31,0	33,6	33,6	36,7	32,3	35,1

Tabela nr 8

Wskaźnik bonitacji				Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej
Jakości i przydatności rolniczej	Agroklimatu	Warunków wodnych	Rzeźby terenu	
33,0	8,6	3,9	2,6	47,5

Źródło: JUNG - Puławy 1988 r.

Powyższy wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej lokuje gminę Nurzec Stacja w trzeciej grupie (50,0 – 40,1) gmin województwa podlaskiego. Jest to grupa charakteryzująca się bardzo dużym udziałem gleb kompleksu żytniego słabego i żytniego bardzo słabego, a więc są to tereny o ograniczonych możliwościach produkcyjnych. Wartość przyrodniczą omawianej grupy poprawiają dobre użytki zielone.

1.5.4. Melioracje

Na ogólną powierzchnię użytków rolnych w gminie Nurzec Stacja wynoszącą 10.657 ha, 3.200 ha użytków rolnych wymaga melioracji. Na dzień 31 XII 2001 r. zmeliorowanych jest 2.244 ha co stanowi 70,1% zaspokojenia potrzeb.

Potrzeby melioracyjne i stopień ich zaspokojenia wg stanu na 31 XII 2001 r. w rozbiciu na grunty orne i użytki zielone przedstawia się jak niżej:

Tabela nr 9

Grunty orne			Użytki zielone		
wymagające melioracji	Zmeliorowane ha	% zaspokojenia potrzeb	wymagające melioracji	Zmeliorowane ha	% zaspokojenia potrzeb
1200	706	58,8	2000	1538	76,9

(Dane: Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku)

1.6. Lasy

Według podziału Polski na krainy przyrodniczo-leśne, lasy gminy Nurzec Stacja położone są w IV Krainie Przyrodniczo Leśnej tj. Mazowiecko-Podlaskiej, w 5 Dzielnicy Niziny Podlaskiej i Wysoczyzny Siedleckiej, mezoregionie Wysoczyzny Bielskiej.

W podziale administracyjnym lasów, lasy gminy Nurzec Stacja należą do Nadleśnictwa Nurzec.

Lesistość gminy Nurzec Stacja przedstawia się jak niżej:

Tabela nr 10

Rok	Ogólna pow. gminy w ha	Lasy państwowe		Lasy prywatne		Razem	% udział lasów w ogóln. pow.
		ha	%	ha	%		
2000	21496	7145,3	77,24	2105,7	22,76	9251	43,0

Źródło: Rocznik statystyczny woj. podlaskiego za 2001 r. – WOS 2002

Lasy państwowe gospodarstwa leśnego, które zajmują 77,24 % ogólnej powierzchni lasów gminy występują w zwartych kompleksach w środkowo-południowej, i północno-zachodniej części gminy.

Lasy prywatne stanowiące 22,76 % ogólnej powierzchni lasów są znacznie rozdrobnione i występują na obszarze całej gminy, zajmując głównie kulminacje form marginalnych (moreny, kemy) zbudowanych z utworów piaszczystych.

Dominującym elementem krajobrazu jest duży zwarty kompleks leśny będący pozostałością dawnej Puszczy Nurzeckiej. Dominują tu lasy liściaste i mieszane.

W układzie typów siedliskowych lasów dominuje Las Mieszany Świeży (LMśw) – 49% ogólnej powierzchni lasów Nadleśnictwa Nurzec, Bór Mieszany Świeży (BMśw) – 25,4 %, Las Świeży (Lśw) – 21,5 %, pozostałe typy siedliskowe lasu zajmują niewielkie powierzchnie.

Głównym elementem lasotwórczym na terenie Nadleśnictwa Nurzec jest sosna zwyczajna ponadto ważnym gatunkiem są dąb (który znajduje tu bardzo dogodne warunki rozwoju) oraz brzoza. Tereny Nadleśnictwa leżą poza zwartym zasięgiem świerka. Przebiega tu północno-wschodnia granica zasięgu dębu bezszypułkowego. Nigdy nie występowały tu naturalnie buk, jawor i modrzew.

Przeciętny wiek drzewostanu wynosi 45 lat. Struktura wiekowa drzewostanów Nadleśnictwa Nurzec przedstawia się jak niżej:

II klasa	(21 – 40 lat)	–	28,1 %
I klasa	(1 – 20 lat)	–	25,5 %
III klasa	(41 – 60 lat)	–	21,2 %
IV klasa	(61 – 80 lat)	–	17,1 %
V klasa	(81- 100 lat)	–	4,8 %
VI i VII klasa	(101 i więcej lat)	–	2,7%.

Na terenie gminy Nurzec Stacja występują lasy ochronne:

- lasy wodochronne
- lasy chroniące środowisko przyrodnicze
- lasy ochronne specjalnego przeznaczenia – lasy o szczególnym znaczeniu dla obronności i bezpieczeństwa Państwa.

Funkcją gospodarczą lasów państwowych na terenie gminy Nurzec Stacja jest produkcja surowca drzewnego. Podstawą prowadzenia gospodarki w lasach

państwowych jest Plan Urządzania Gospodarstwa Leśnego Nadleśnictwa Nurzec na okres 1 I 1999 r. – 31 XII 2008.

Główna funkcja lasów prywatnych to również produkcja surowca drzewnego, przede wszystkim na potrzeby własne właścicieli. Pełnią one jednocześnie funkcję wodo- i glebochronną, krajobrazową oraz ostoję dla dzikiego ptactwa i drobnej zwierzyny. Gospodarka leśna w lasach prywatnych prowadzona jest w oparciu o uproszczone plany urządzania lasów poszczególnych obrębów wsi.

Gmina posiada opracowane granice polno-leśne.

Lasy na obszarze gminy Nurzec Stacja, na podstawie obserwacji stałych powierzchni monitoringu biologicznego, nie są zagrożone szkodliwym oddziaływaniem gazów i pyłów.

1.7. Warunki klimatyczne

W podziale województwa podlaskiego na krainy klimatyczne obszar gminy Nurzec Stacja zalicza się do Krainy Wysoczyzn Północnopodlaskich.

Warunki klimatyczne gminy odpowiadają warunkom panującym na terenie Wysoczyzny Drohickiej.

Poniższą charakterystykę klimatu obszaru gminy oparto o dane meteorologiczne ze stacji Bielsk Podlaski i Boćki zawarte w opracowaniach:

- Klimat województwa białostockiego – S. J. Pióro – 1973 r.
- Klimat województwa podlaskiego – A. Górniak – 2000 r.

1.7.1. Temperatura

Rozkład roczny temperatury w °C, średnie oraz absolutne maksyma i minima ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela nr 11

L.p.	Stacja meteorologiczna	Rodz. obserw.	Miesiące												śr. roczna
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1	Bielsk Podlaski	śr. max min	-4,4 7,7 -38,0	-4,2 103 -31,4	-0,6 16,5 -24,1	7,2 29,4 -9,9	12,8 30,9 -5,5	16,5 31,7 0,7	17,8 35,0 5,4	16,8 34,5 0,8	12,8 30,7 -3,1	7,7 26,3 -9,0	2,4 18,3 -19,0	-1,4 14,0 -23,5	6,9

Początek wegetacji na terenie Wysoczyzny Drohickiej przypada średnio na 10 kwietnia, a koniec na 25 października. Okres bezprzymrozkowy trwa średnio 155 dni zaś pokrywa śnieżna utrzymuje się przez ok. 95 dni

1.7.2. Opady atmosferyczne

Średni roczny rozkład opadów atmosferycznych, sumy maksymalne i minimalne (w mm) oraz wskaźnik opadów okresu wegetacyjnego przedstawia poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela nr 12

L.p.	Stacja meteorologiczna	Rodz. obserw	Miesiące												śr. Roczna	wskaznik% v-x	
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
1	Bielsk Podlaski	śr.	33	38	30	39	52	75	70	80	46	41	45	42	591	61,6	
		max.	43	58	93	66	121	122	188	163	124	125	78	97			725
		min.	12	11	5	9	12	32	14	18	5	3	21	10			402
2	Boćki	śr.	26	36	28	35	54	78	72	74	42	35	39	36	555	64,0	
		max.	44	58	78	59	103	160	179	132	116	95	78	75			681
		min.	6	9	5	7	20	19	7	10	5	5	17	14			362

Ponadto:

- średnia roczna częstotliwość burz w Bielsku Podlaskim – 14,7,
- średnia roczna wilgotność względna powietrza utrzymuje się w granicach 81 %,
- średnie roczne zachmurzenie – 6,9,
- ilość dni pochmurnych – 150,
- ilość dni pogodnych – 26,3,
- rejon występowania burz gradowych – pas Siemiatycze – Milejczyce – Nurzec – Klukowicze.

1.7.3. Dynamika powietrza atmosferycznego

Rozkład średniej częstotliwości wiatrów i prędkości w m/s na poszczególne kierunki oraz częstotliwości ciszy za okres obserwacji 1953 – 1967 ilustruje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tabela nr 13

L.p.	Stacja meteorologiczna	V m/s %	Kierunek								Cisza w %
			N	NE	E	SE	S	SW	W	NW	
1.	Bielsk Podlaski	V	6,5	6,7	5,7	10,9	13,6	23,5	20,8	12,3	15,7
		%	2,2	3,0	3,3	3,3	3,2	4,1	4,0	2,6	

Na terenie Wysoczyzny Drohickej obserwuje się wyraźną przewagę wiatrów zachodnich (NW, W, SW) – 56,6 %, wiatry ze wschodu stanowią 25,3 % (NE, E, SE) ogólnej częstotliwości wiatrów w skali roku.

Reasumując należy stwierdzić, iż rejon gminy Nurzec Stacja charakteryzuje mniejszy spadek temperatury na wiosnę i w jesieni, co wpływa na przedłużenie okresu bezprzymrozkowego i okresu wegetacyjnego o kilka dni. Zmiana warunków klimatycznych wynika również z mniejszego zachmurzenia nieba tj. większa ilość dni pogodnych, a co za tym idzie wzrost usłonecznienia.

1.8. Obszary i obiekty prawnie chronione

Na obszarze gminy Nurzec Stacja do obszarów i obiektów o szczególnych walorach przyrodniczych i krajobrazowych objętych ochroną prawną należą:

- **Rezerwat przyrody „Sokół”** utworzony 25 VI 1990 r. Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa o pow. 44,30 ha. Celem ochrony jest zachowanie zbliżonych do naturalnych zbiorowisk leśnych o charakterze grądów wysokich typowych, stanowiących ostatnie fragmenty dawnej Puszczy Nurzeckiej. Jest to rezerwat częściowy.
- **Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Bugu”** – ustalony uchwałą Nr XII/84/86 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku z dnia 29 kwietnia 1986 r. i rozporządzeniem Nr 7/98 Wojewody Białostockiego z dnia 20 maja 1998 r. Celem ustanowienia obszaru jest ochrona i zachowanie doliny Bugu posiadającej wysokie walory przyrodnicze, krajobrazowe, kulturowe i wypoczynkowe.
- **Pomniki przyrody:**
  - dąb szypułkowy – obręb leśny Nurzec, oddział 371 c, uznano za pomnik przyrody rozporządzeniem Nr 15/98 Wojewody Białostockiego z dnia 10 XII 1998 r.
  - dąb szypułkowy – obręb leśny Nurzec, oddział 64 h, uznano za pomnik przyrody uchwałą Prezydium WRN w Białymstoku Nr XXX/298 z dnia 26 VII 1955 (Dz. Urz. WRN, Nr 7, poz. 85) – nr ewidencyjny 23,
  - świerk pospolity – wieś Zabłocie, uznano za pomnik przyrody zarządzeniem Nr 16/83 Wojewody Białostockiego z dnia 18 IV 1983 r. (Dz. Urz. WRN Nr 4, poz. 33) – nr ewidencyjny 434,
  - jałowiec zwyczajny – obręb leśny Nurzec, oddział 394 a, uznano za pomnik przyrody rozporządzeniem Nr 15/98 Wojewody Białostockiego z dnia 10 XII 1998 r. (Dz. Urz. WB Nr 25, poz. 278) – nr ewidencyjny 1181,
  - dąb szypułkowy – obręb leśny Nurzec, oddział 371 c, uznano za pomnik przyrody rozporządzeniem Nr 15/98 Wojewody Białostockiego z dnia 10 XII 1998 r. (Dz. Urz. W.B. Nr 25, poz. 278) – nr ewidencyjny 1182,
  - jesion wyniosły – wieś Klukowicze, uznany za pomnik przyrody rozporządzeniem Nr 1/98 Wojewody Białostockiego z dnia 10 III 1998 r. (Dz. Urz. W.B. Nr 5 poz. 13) – nr ewidencyjny 1320,
  - grupa drzew – 3 lipy drobnolistne i 1 grab zwyczajny – wieś Klukowicze, uznano za pomnik przyrody rozporządzeniem Nr 1/98 Wojewody Białostockiego z dnia 10 III 1998 r. (Dz. Urz. W.B. Nr 5 poz. 13) – nr ewidencyjny 1321,
  - 2 topole białe – wieś Klukowicze – uznano za pomnik przyrody rozporządzeniem Nr 1/98 Wojewody Białostockiego z dnia 10 III 1998 r. (Dz. Urz. W.B. Nr 5 poz. 13) – nr ewidencyjny 1322,
  - klon zwyczajny – wieś Klukowicze – uznano za pomnik przyrody rozporządzeniem Nr 1/98 Wojewody Białostockiego z dnia 10 III 1998 r. (Dz. Urz. W.B. Nr 5 poz. 13) – nr ewidencyjny 1323,
  - dąb szypułkowy – wieś Zabłocie – uznano za pomnik przyrody rozporządzeniem Nr 28/01 Wojewody Podlaskiego z dnia 3 X 2001 (Dz. Urz. W.P. Nr 45, poz. 758) – nr ewidencyjny 1626,
  - dąb szypułkowy – wieś Zabłocie – uznano za pomnik przyrody rozporządzeniem nr 28/01 Wojewody Podlaskiego z dnia 3 X 2001 (Dz. Urz. W.P. Nr 45, poz. 758) – nr ewidencyjny 1627,

- **Użytki ekologiczne** – ustalone rozporządzeniem Wojewody Białostockiego Nr 9/97 z dnia 4 XII 1997, oraz rozporządzeniem Nr 19/01 Wojewody Podlaskiego z dnia 16 VII 2001 r. w sprawie uznania ekosystemów bagiennych i oczek wodnych za użytki ekologiczne: Na terenie gminy Nurzec Stacja ustalono następujące użytki ekologiczne:

Tabela nr 14

L.p.	Nr ewidencyjny użytku ekologicznego	Nr działki	Oddział poddziałki	Pow. użytku w ha
1.	108	1068/1	350 i	0,50
2.	109	288	108 g	0,28
3.	110	292	110 i	0,43
4.	111	709	146 c	0,36
		97	97 f	5,68
		98	98 g	2,41
		pow. użytku	całkowita	8,07
5.	135	294	94 d	1,21
6.	136	6/4	94 A f	1,36
7.	137	103	103 c	0,72
8.	138	111/1	111 f	1,54
9.	139	112	112 b	0,31
10.	140	112	112 h	1,96
11.	141	114/1	114 i	0,41
12.	142	114/1	114 i	0,40
13.	143	115	115 g	0,50
		118	118 c	1,69
		119	119 h	1,37
		pow. użytku	całkowita	3,06
14.	145	119	119 g	0,40
15.	146	129/1	129 b	0,69

Reasumując należy stwierdzić, iż ochroną prawną na terenie gminy Nurzec Stacja jest objęte 1646,4 ha co stanowi 7,7% ogólnej powierzchni gminy. Rezerwy przyrody zajmują 44,2 ha, obszar chronionego krajobrazu „Doliny Bugu” 1589,0 ha, a użytki ekologiczne 22,2 ha (dane: Rocznik Statystyczny woj. podlaskiego 2002 – stan 31 XII 2001 r.).

1.9. Zagrożenia i degradacja środowiska

Obszar gminy Nurzec Stacja charakteryzuje się stosunkowo niewielkim stopniem przekształcenia środowiska. Źródła powstawania konfliktów ze środowiskiem przyrodniczym wynikają głównie z rozwoju i funkcjonowania wsi Nurzec Stacja, oraz większych jednostek osadniczych położonych w obrębie obszaru gminy, intensyfikacji rolnictwa (nawożenie i ochrona roślin), ruchu i transportu komunikacyjnego (kolejowego i drogowego).

1.9.1. Zagrożenia wód powierzchniowych

Stan zanieczyszczeń wód powierzchniowych został omówiony w pkt. 1.4.1 niniejszego tekstu.

Potencjalne zagrożenia zarówno dla wód powierzchniowych jak i gruntowych może stanowić brak oczyszczalni ścieków w rejonach grupowego zwodociągowania wsi, gdzie często obserwuje się odprowadzenie ścieków komunalno-bytowych bezpośrednio do cieków wodnych.

Na stan czystości wód może także negatywnie wpływać działalność związana z produkcją rolną, a zwłaszcza intensywne stosowanie nawozów sztucznych i środków chemicznej ochrony roślin.

Zagrożeniem dla wód, a zwłaszcza wód podziemnych może być również nieprawidłowa utylizacja odpadów, a w szczególności tych odpadów, które zawierają różnego rodzaju niebezpieczne związki toksyczne.

1.9.2. Zagrożenia powietrza atmosferycznego

Gmina Nurzec Stacja charakteryzuje się czystym powietrzem atmosferycznym.

Średnie roczne stężenie badanych zanieczyszczeń atmosferycznych w latach 1995 - 99 przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku było dużo niższe od wartości dopuszczalnych. Głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego jest przemysł, lokalne kotłownie i paleniska indywidualne oraz transport.

W strukturze zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego dominują zanieczyszczenia pyłowe i gazowe pochodzące głównie z procesów energetycznego spalania paliw stałych tj. węgla kamiennego, koksu i drewna.

Aktualnie zanieczyszczenia dwutlenkiem azotu i ołowiem wzdłuż tras komunikacyjnych są znikome i nie stanowią zagrożenia dla środowiska. Tym niemniej w przypadku nasilenia (wzrostu) ruchu kołowego może nastąpić pewne zagrożenie dla wypasania bydła w pobliżu tych dróg oraz upraw warzyw, a na terenach zabudowanych może zagrażać zdrowiu ludzi.

W związku z powyższym należy dążyć do zmniejszenia emisji pyłów i gazów i to głównie przez:

- modernizację i budowę instalacji odsiarczająco-odpylających,
- modernizację lub likwidację kotłowni węglowych i palenisk indywidualnych przechodząc na gaz ziemny lub olej opałowy lekki,
- poprawę układów komunikacyjnych z jednoczesnym utrzymaniem dobrego stanu nawierzchni dróg.

Należy także odnotować, że ocena sytuacji radiologicznej w oparciu o wyniki pomiarów stężeń dokonanych przez specjalistyczne jednostki, nie wykazała żadnych zagrożeń dla środowiska i ludzi na terenie gminy.

1.9.3. Zagrożenia hałasem i wibracjami oraz elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym

a) Dopuszczalne natężenie hałasu dla różnych obszarów określa odnośne rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku.

Największe zagrożenie środowiska hałasem powoduje zazwyczaj przemysł oraz komunikacja samochodowa i kolejowa.

Pewne lokalne uciążliwości w tym zakresie mogą wynikać z funkcjonowania istniejących zakładów przemysłowych oraz usługowych działających na

podstawie wpisu do ewidencji zakładów prowadzących działalność gospodarczą. W takich przypadkach należy przestrzegać zasadę, iż hałas i wibracje przekraczające dopuszczalne natężenie nie mogą sięgać poza obszar działki, na której są wytwarzane.

Hałas komunikacyjny – wraz ze wzrostem ruchu samochodowego obserwuje się coroczny przyrost poziomów hałasu komunikacyjnego. W celu ograniczenia uciążliwości wynikających z nadmiernego hałasu komunikacyjnego (drogowego i kolejowego) zaleca się:

- wznoszenie nowej zabudowy z powierzchniami przeznaczonymi na stały pobyt ludzi poza zasięgiem uciążliwości wynikających z funkcjonowania tras komunikacyjnych,
  - w przypadku obiektów istniejących znajdujących się w zasięgu oddziaływania uciążliwości związanych z użytkowaniem dróg i szlaku kolejowego, należy zastosować rozwiązania eliminujące to oddziaływanie tj. zabezpieczenia akustyczne np. okna o podwyższonej izolacji akustycznej, ekrany akustyczne nasadzenia zieleni itp.
- b) Na obszarze gminy Nurzec Stacja głównym urządzeniem wytwarzającym elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące szkodliwe dla ludzi i środowiska jest napowietrzna linia elektroenergetyczna WN 110 kV (Siemiatycze – Bielski Podlaski). Od w/w źródła promieniowania należy zachować następujące szerokości stref ochronnych:
- linia 110 kV – min. 14,5 m od skrajnego przewodu linii przy zalecanej odległości od osi linii – 40 m.

1.9.4. Zagrożenia powierzchni ziemi i innych elementów środowiska przyrodniczego

a) Zagrożenia spowodowane eksploatacją surowców mineralnych

Powierzchniowa degradacja i dewastacja terenów, a zwłaszcza rzeźby terenu związana jest głównie z eksploatacją surowców mineralnych wraz z określeniem potrzeb rekultywacji wyrobisk poeksploatacyjnych szczegółowo przedstawiono w pkt. 1.3.2. niniejszego tekstu.

Ponadto w zależności od głębokości eksploatacji surowców oraz sposobu ich wydobywania (np. przy pomocy sprzętu mechanicznego) istnieje możliwość zarówno zakłócenia układu funkcjonowania wód wglębnych jak i ich chemicznego (smary, oleje) zanieczyszczenia.

b) Zagrożenie odpadami

Jednym z poważnych zagrożeń i degradacji środowiska są odpady komunalne i przemysłowe. Odpady te, a w szczególności, które nie są odpowiednio składowane (utylicowane) wywierają negatywny wpływ na stan środowiska przyrodniczego, głównie w formie skażenia wody, gleby, powietrza, niszczenia walorów krajobrazowych łącznie z wyłączeniem z użytkowania określonych terenów rolnych lub leśnych.

Odpady stałe składowane są na gminnym wysypisku o pow. 1,01 ha położonym na gruntach wsi Żerczyce. Wysypisko to funkcjonuje od 1969 r., a rocznie składowanych jest na nim co 5 ton odpadów. Aktualnie wysypisko to jest wykorzystane w 50 %.

Ponadto na terenie gminy funkcjonują także wysypiska wiejskie nieurządzone. Zajmują one przeważnie wyrobiska poeksploatacyjne, ale również występują na skrajach lasów, w zagajnikach i w przydrożnych rowach.

Zagrożenia odpadami wynikają także z faktu, że na przedmiotowe wysypiska trafiają różne substancje niebezpieczne codziennego użytku, np. leki, środki owadobójcze, baterie, lampy rtęciowe, smary, rozpuszczalniki, metale ciężkie itp. Celem uniknięcia takich zagrożeń niezbędny jest rozdzielczy system gromadzenia odpadów. Dlatego też należy organizować składowiska przejściowe z pełną segregacją odpadów. We wsiach zwodociągowanych brak jest kanalizacji sanitarnej, w tym małych oczyszczalni ścieków, co w konsekwencji doprowadza do zanieczyszczenia zarówno wód powierzchniowych jak i podziemnych.

W związku z powyższym, czasowo nieczystości płynne (ścieki) powinny być unieszkodliwiane poprzez ich gromadzenie w lokalnych szczelnych zbiornikach, a następnie wywożone do punktu zlewnego oczyszczalni komunalnej we wsi Nurzec Stacja.

1.10. Funkcjonowanie środowiska przyrodniczego

1.10.1. Podstawowa struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy

W strukturze obszaru gminy istotną rolę odgrywają jej przyrodnicze struktury funkcjonalno-przestrzenne, tworzące tzw. system ekologiczny gminy.

Do głównych obszarów (struktur) systemu ekologicznego gminy należą:

a) doliny rzek, a w tym:

- doliny rzek Nurczyka, Pulwy i Moszczony jako wieloprzestrzenny element systemu przyrodniczego o znaczeniu regionalnym i funkcjach: ekologicznej, krajobrazowej i gospodarczej,
- pozostałe mniejsze doliny cieków wodnych oraz obniżenia terenowe jako elementy drobnoprzestrzennego systemu przyrodniczego o znaczeniu lokalnym i funkcjach ekologicznej, krajobrazowej i gospodarczej.

Szczegółowa charakterystyka i znaczenie w/w elementów została zawarta w pkt. 1.4.1 niniejszego tekstu.

b) kompleksy leśne

- Lasy Nurzeckie – wieloprzestrzenny element ekosystemu przyrodniczego o znaczeniu ponadregionalnym i funkcjach: ekologicznej, gospodarczej, bioklimatycznej, krajobrazowej i rekreacyjnej
- Pozostałe kompleksy leśne, jako elementy drobnoprzestrzenne systemu przyrodniczego gminy, o znaczeniu lokalnym i funkcjach: ekologicznej, gospodarczej i krajobrazowej. W większości lasy te w powiązaniu z ciągami ekologicznymi ekosystemu dolin rzecznych zachowują układ ciągłości przestrzennej systemu. Szczegółowa charakterystyka i znaczenie tych elementów została zawarta w pkt. 1.6. niniejszych uwarunkowań.

c) elementami wspomagającymi i współdziałającymi w zakresie funkcjonowania systemu ekologicznego gminy są tereny otwarte o charakterze rolno-osadniczym, głównie tereny upraw polowych.

Podstawowym warunkiem rozwoju gospodarczego i zagospodarowania przestrzennego gminy jest zachowanie walorów w/w struktur środowiska przyrodniczego z jednoczesnym zachowaniem możliwości jego własnego funkcjonowania.

W związku z powyższym obszary systemu ekologicznego (strefy ekologicznej) gminy, podlegać powinny ochronie przed zainwestowaniem i degradacją, głównie sanitarną.

Wszystkie pozostałe obszary tj. poza systemem przyrodniczym (terenami otwartymi) posiadają warunki do rozwoju różnych form osadnictwa i zabudowy. Przy czym należy podkreślić, że są to zarazem obszary o podstawowych wartościach

rolniczej przydatności produkcyjnej, stwarzających odpowiednie warunki do rozwoju określonych form gospodarki żywnościowej.

1.10.2. Główne wnioski do kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy

- 1) Utrzymanie wartości i walorów terenów aktywnych biologicznie, tworzących system ekologiczny w strukturze przestrzennej obszaru gminy.
- 2) Utrzymanie naturalności i ciągłości terenów systemu ekologicznego jako warunku niekolizyjnego ich funkcjonowania z rozwojem zainwestowania gminy.
- 3) Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych, w szczególności ujęć wód komunalnych, wód rzeki Nurczyka, Pulwy i Moszczony przed zanieczyszczeniami sanitarnymi i nadmierną eksploatacją – stosownie do ustalonych klas czystości i nienaruszalności przepływów biologicznych rzek.
W tym także wnioskuje się o potrzebę:
  - skutecznego rozwiązywania unieszkodliwiania ścieków w rejonie grupowego zwodociągowania wsi,
  - poprawy dyspozycyjności wód poprzez tworzenie małej retencji wód w zlewiskach elementarnych.
- 4) Radykalne ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery pochodzących ze źródeł energetycznych i zakładów przemysłowych oraz komunikacji.
Ochrona zabudowy i walorów przyrodniczych przed negatywnym wpływem zanieczyszczeń atmosferycznych – stosowanie do obowiązujących norm państwowych. Zmniejszenie emisji energetycznych można będzie osiągnąć poprzez m in. gazyfikację gminy.
- 5) Niwelacje zagrożeń hałasem oraz promieniowaniem elektroenergetycznym niejonizującym, głównie w rejonach stałego zamieszkania ludzi.
- 6) Zabezpieczenie i ochrona przed ewentualnymi nadzwyczajnymi zagrożeniami środowiska (N.Z.Ś) terenów przyległych do drogi Siemiatycze – Milejczyce – Kleszczele i linii kolejowej Siemiatycze – Nurzec Stacja – Czeremcha.
- 7) Ochrona i racjonalne gospodarowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej, a w tym ochrona przed:
  - zanieczyszczeniami stałymi i płynnymi,
  - przeznaczaniem wartościowych gruntów na cele inne niż rolnicze,
  - negatywnymi skutkami powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych.
- 8) Preferowany rozwój rolnictwa ekologicznego zapewniającego produkcję „zdrowej żywności”.

2. Środowisko kulturowe

2.1. Obiekty zabytkowe architektury

Na obszarze gminy znajdują się następujące obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- 1) Obiekt kultu religijnego wyznawców religii prawosławnej w Grabarce, obejmujący zespół prawosławny klasztorny:
  - cerkiew p.w. Przemienienia Pańskiego, drewn. odbudowana 1991 - 94 (po spaleniu), dec. nr KL. WKZ –5340/20/77 z 5 VIII 1977, nr rej. 404
  - teren wzgórza z krzyżami wotywnymi i cmentarzem grzebnym; Klasztor p.w. Św. Marty, dec. nr KL. WKZ- 5340/21/77 z 15 IX 1977, nr rej 405
- 2) Cerkiew prawosławna p.w. śś. Kosmy i Damiana w Telatyczach, drewn., 1902-1904 nr rej A-13 z 24 XI 2000 r.

Obiekty te podlegają ochronie konserwatorskiej i wszelkie prace przy nich i w ich bezpośrednim sąsiedztwie wymagają uzyskania zezwolenia Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

2.2. Obiekty o charakterze zabytkowym

Obiekty o charakterze zabytkowym nie wpisane do rejestru zabytków, posiadające wartości historyczne i kulturowe, znajdują się w następujących miejscowościach:

Anusin

- zagroda nr 1: obora drewniana z 1928 r., stodoła i spichlerz drewn. z 1927 r.
- zagroda nr 3
  - dom drewn., 1924 remont
  - spichlerz drewn., 1928
- dom nr 2 drewn., 1942

Chanie-Chursy

- zagroda nr 6: dom, stodoła, drewn., 1920
- dom nr 5 drewn., ok. 1925,
- dom nr 7 drewn., ok. 1920
- dom nr 9 drewn., pocz. XX
- dom nr 11b drewn., ok. 1930,
- dom nr 18 drewn., ok. 1935
- młyn wodny (pozostał fragment łącznie z domem mieszkalnym), z urządzeń młyńskich zachowała się turbina leżąca w wodzie.

Grabarka

- zespół klasztorny prawosławny
  - klasztor z cerkwią zimową p.w. M.. Wspomożycielki i Opiekunki drewn., 1953 - 1956, remont l. 70 XX
  - budynek klasztorny p.w. śś. Marii i Marty, drewn., ok. 1895,
  - kapliczka ze studnią drewn., l. 50 XX

- teren wzgórza z krzyżami wotywnymi
- dom nr 5 drewn., 1931
- dom nr 6 drewn., 1909
- dom nr 7 drewn., 1931

Klukowicze

- szkoła mur., l. 30 XX
- zespół dworski
  - dwór drewn., przed 1914,
  - obora I mur. kam., 2 poł. XIX,
  - obora II mur. kam., 2 poł. XIX,
  - maślarnia, ob. obora, mur. (kam.) 2 poł. XIX,
  - spichlerz, mur. kam. 2 poł. XIX,
- zagroda nr 22 a
  - stodoła drewn., XIX/XX
- zagroda nr 78
  - dom drewn., ok. 1935,
  - stodoła drewn., ok. 1920,
- zagroda nr 82
  - dom drewn., 1941,
  - stodoła drewn., ok. 1935
- zagroda nr 92: obora, spichlerz, drewn., ok. 1925
- dom nr 2 i 26 drewn., ok. 1910
- dom nr 5a, drewn., pocz. XX
- dom nr 20 drewn., 3 ćw. XIX,
- dom nr 30 drewn., ok. 1930
- dom nr 31 drewn., ok. 1920
- dom nr 33 drewn., pocz. XX
- dom nr 36 drewn., 1914
- dom nr 72 drewn., ok. 1925
- dom nr 47 drewn., 4 ćw. XIX
- dom nr 83 drewn., 1877
- dom nr 92 b, drewn., 1925
- stodoła przy zagrodzie nr 27 drewn., ok. 1920

Litwinowicze

- zagroda nr 16
  - dom drewn., 1908
  - stodoła drewn., 1934,
- dom nr 13 drewn., ok. 1925
- dom nr 19 drewn., pocz. XX
- dom nr 27 drewn., k. XIX
- dom nr 48 drewn., XIX/XX

Moszczona Pańska

- zagroda nr 7: obora, stodoła, drewn., ok. 1920
- zagroda nr 13: dom, stodoła, drewn. ok. 1935
- dom nr 25 drewn., ok. 1910

- dom nr 30 drewn., dawna szkoła, kon. XIX
- dom nr 34 drewn., ok. 1930
- spichlerz, ob. dom mieszkalny, drewn., ok. 1930
- stodoła w zagrodzie nr 24, drewn., ok. 1930

Nurczyk

- dom nr 6 drewn., ok. 1930,
- dom nr 11 drewn., XIX/XX

Nurzec Stacja

- zespół dworca kolejowego
  - dworzec kolejowy mur., k. XIX,
  - wieża ciśnień mur., k. XIX,

ul. Akacjowa

- dom nr 4 drewn., ok. 1910

ul. Drzewna

- dom nr 4 szach., 1917
- dom nr 6 drewn., 1915

ul. Okrężna

- dom nr 3 drewn., 1940

ul. Poniatowskiego

- domy nr 12, 13, 14 drewn. 1915

ul. Kolejowa

- dom ze sklepem nr 7 mur., 1925
- dom nr 12 drewn., ok. 1930,
- dom ze sklepem nr 13 mur., 1927
- dom nr 18 drewn., 1930
- dom nr 19 drewn., ok. 1920
- dom nr 22 mur., 1933
- dom nr 25 drewn. pocz. XX

ul. Zaolzie

- dom nr 1 drewn., -mur., 1936
- dom nr 3 drewn., 1935
- domy nr 4, 5, 6, 7, 8, drewn., 1938

ul. Leśna nr 3

- kaflarnia, mur., 1929
- młyn motorowy, mur./drewn., 30 l. XX w.

Piszczatka

- dom nr 3 drewn., 3 ćw. XIX

Siemichocze

- zagroda nr 6: dom, obora, stodoła, drewn., 1920
- dom nr 4 mur., 1921
- dom nr 20 drewn., 1914
- dom nr 31 drewn., 1937
- dom nr 32 drewn., 4 ćw. XIX
- dom nr 33 drewn., pocz. XX

- dom nr 36, drewn., pocz. XX
- domy nr 40 i 86 drewn., 1920
- dom nr 59 drewn., ok. 1935
- dom nr 71 drewn., 1928

Sokółe

- domy nr 1 i 12 drewn., 1925
- domy nr 10 i 11 drewn., 4 ćw. XIX

Stołbce

- zagroda nr 51
  - dom drewn., ok. 1925
  - obora i stodoła drewn., pocz. XX

Sycze

- budynek stacji kolejowej, drewn., 1912
- dom nr 20 drewn., 1925
- dom nr 24 drewn., 1934
- dom nr 41 drewn., ok. 1930
- spichlerz w zagrodzie nr 32 drewn., 1920
- stodoła w zagrodzie nr 41 a drewn., ok. 1935

Telatycze

- cerkiew prawosławna par. p.w. śś. Kosmy i Damiana, drewn., 1902 - 1904, remont.
- kaplica prawosławna cmentarna p.w. Ścięcia Głowy św. Jana Chrzyciela, drewn., l. 30 XX
- kapliczka upamiętniająca beatyfikację św. Andrzeja Boboli, mur. 2 poł. XIX

Tymianka

- zagroda nr 27: dom i stodoła, drewn., ok. 1920
- dom nr 48, drewn., ok. 1925
- dom nr 59, drewn., ok. 1920
- dom nr 76, drewn., ok. 1925
- dom nr 81, drewn., ok. 1925
- dom nr 83, drewn., ok. 1925,
- dom (ob. Poczta) mur., ok. 1910

Wakułowicze

- dom nr 1 drewn., 1926
- dom nr 5 drewn., 1930
- dom nr 6 drewn., ok. 1930
- dom nr 7 drewn., 1914
- dom nr 9 drewn., ok. 1920

Werpól

- dom duchowieństwa prawosławnego, drewn., 1904
- zagroda nr 13: dom, stodoła, drewn. 1910

- zagroda nr 22: dom, stodoła, drewn., pocz. XX
- zagroda nr 47: dom, stodoła, drewn., pocz. XX
- domy nr 10 i 20, drewn., ok. 1930
- dom nr 34 drewn., ok. 1935
- dom nr 58 drewn., ok. 1920
- dom nr 61 drewn., ok. 1910

Wólka Nurzecka

- zagroda nr 8 dom drewn., 1935, stodoła drewn., 1936
- zagroda nr 60: dom, stodoła, drewn., ok. 1935
- dom nr 9 drewn., 1934
- domy nr 13 i 35 drewn., ok. 1920
- dom nr 19 drewn., pocz. XX
- dom nr 21 drewn., 1919
- dom nr 34 drewn., ok. 1910
- dom nr 39 drewn., ok. 1930
- dom nr 67 drewn., ok. 1935
- dom (świątlica) drewn., ok. 1910

Wyczółki

- dom nr 35 drewn., ok. 1930
- dom nr 59 drewn., ok. 1925
- stodoła w zagrodzie nr 54 drewn., ok. 1925

Zabłocie

- dom nr 3 drewn., 1936
- domy nr 4, 5, 23 drewn., ok. 1930
- dom nr 15 drewn., 1928
- dom nr 22 drewn., pocz. XX
- dom nr 26 drewn., k. XIX

Zalesie

- zagroda nr 76; dom i stodoła, drewn., pocz. XX
- dom nr 10 drewn. ok. 1930
- dom nr 11 drewn., ok. 1925
- stodoła w zagrodzie nr 25 drewn., ok. 1910
- stodoła w zagrodzie nr 26 drewn., pocz. XX

Żerczyce

- zespół cerkwi prawosławnej par. p.w. św. Dymitra Sołuńskiego
  - cerkiew mur., 1859, zniszczona 1939 - 1945, odbud. 1945 - 1948
  - ogrodzenie z bramą, mur., 1934
- kaplica prawosławna cmentarna p. w. św. Męczennic Wiery, Nadzieży i Luby, drewn., 1872
- dom nr 35 drewn. ok. 1920
- dom nr 40 drewn., ok. 1910
- dom nr 43 drewn., 1938
- dom nr 61 drewn., ok. 1935

- stodoła w zagrodzie nr 1 drewn., ok. 1925
- stodoła w zagrodzie nr 56 drewn., ok. 1930

Wymienione wyżej obiekty pozostają w sferze zainteresowania konserwatorskiego i planowane przy nich prace remontowo-budowlane powinny być opiniowane przez Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

2.3. Cmentarze i mogiły o wartościach historyczno-kulturowych

Cmentarze o wartościach historyczno-kulturowych znajdują się w miejscowościach:

Grabarka	– cmentarz prawosławny,
Nurzec Stacja	– cmentarz rzymskokatolicki,
Siemichocze	– cmentarz tzw. „szwedzki” z bratnią mogiłą z czasów I wojny światowej, – cmentarz „szwedzki” z bratnią mogiłą z 1915 r.
Telatycze	– cmentarz przycerkiewny,
Żerczyce	– cmentarz prawosławny, – cmentarz przycerkiewny,
Zabłocie	– cmentarz prawosławny, – cmentarz wojenny z I wojny światowej (mogiły Niemców)

Na terenach cmentarzy należy przeprowadzać systematycznie prace porządkowe i pielęgnacyjne zieleni oraz prace remontowo-konserwatorskie dawnych nagrobków i krzyży, po uprzednim uzyskaniu pozytywnej opinii Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

2.4. Parki i ogrody

Parki i ogrody znajdują się w następujących miejscowościach:

1. Anusin,
2. Augustynka (Dąbrowa),
3. Borysowszczyzna,
4. Grabarka,
5. Kląteczka,
6. Klukowicze,
7. Litwinowicze,
8. Nurczyk,
9. Nurzec,
10. Owczarnia
11. Siemichocze

12. Telatycze (Duszumszczyzna)
13. Telatycze (Sawiki)
14. Tymianka
15. Werpol (d. Telatycze Werpol)
16. Wólka Nurzecka
17. Wyczółki
18. Zabłocie
19. Żerczyce I
20. Żerczyce I

2.5. Stanowiska archeologiczne

Na obszarze gminy stanowiska archeologiczne znajdują się w następujących miejscowościach:

- 1) Augustynka – osada wczesnośredniowieczna
- 2) Augustynka – kopiec nowożytny
- 3) Borysowszczyzna – grodzisko
- 4) Grabarka – ślad osadnictwa, XV-XVI
- 5) Klukowicze – grodzisko zabytkowe nr rej. 227/A, dec. Nr 670-1/39/77 z dn. 22 grudnia 1977 r.
- 6) Klukowicze – cmentarzysko kurhanowe wczesnośredniowieczne, nr rej. 123/A
- 7) Klukowicze – skarb monet arabskich, pocz. X
- 8) Moszczona Pańska – osada I, okres nowożytny
- 9) Moszczona Pańska – okres wczesnej epoki brązu
- 10) Moszczona Pańska – osada, XVII-XVIII
- 11) Moszczona Pańska – osada mł. epoki kamienia
- 12) Siemichocze – „Szwedzki cmentarz” – cmentarzysko
- 13) Sokółe – obozowisko, mł. epoka kamienia
- 14) Sokółe – ślad osadnictwa wczesnośredniowiecznego
- 15) Sokółe – obozowisko, epoka kamienia
- 16) Szumiłówka – osada, okres nowożytny
- 17) Sycze – osada, okres nowożytny
- 18) Sycze – osada, XIX-XV
- 19) Werpol – ślad osadnictwa, paleolit, nowożytność
- 20) Werpol – ślad osadnictwa, okres nowożytny

Stanowisko archeologiczne wpisane do rejestru zabytków podlega ochronie prawnej i nie można prowadzić na nim żadnej działalności naruszającej strukturę zabytku tj. stanowisko to nie powinno być rozkopywane, a na jego terenie nie należy lokalizować inwestycji.

3. Rozwój osadnictwa, sieć osadnicza, funkcje gminy, struktura własności gruntów

3.1. Początki osadnictwa i przynależność administracyjna ziem gminy Nurzec Stacja

Tereny gminy Nurzec Stacja zaliczające się do ziem południowego Podlasia, położone między Bugiem a Narwią są terenem pogranicza przez który od czasów najdawniejszych przechodziły granice kultur, ludów i państw. Ziem tych nigdy nie obejmowała tylko jedna kultura, nie zasiedlała ich zatem jednolita ludność. Już w początkach naszej ery jedną część południa zajmowała kultura przeworska utożsamiana z protozachodniosłowiańską, a inną część południa kultura zarubieniecka identyfikowana z protowschodniosłowiańską. Od północy sięgała kultura ludów bałtyckich, zajmująca całe dorzecze Niemna. Niektórzy badacze uważają, że na tych pogranicznych terenach w VIII-IX wieku mógł się wytworzyć odrębny odłam ludności, „małe plemię” bliskie Mazowszanom (może Łuticzi z Povesti Vremennych Let). Granicę mazowiecko-drehowiecką we wczesnym średniowieczu na terenie Podlasia starała się wyznaczyć Krystyna Musianowicz. Stwierdziła ostatecznie, że takiej granicy nie da się wykreślić ponieważ teren ten był obszarem przechodnim, na którym osadnictwo mazowieckie mieszało się z osadnictwem rusko-drehowickim. Charakterystyczne tu było przemieszanie kulturowe przejawiające się w różnych typach pochówków: groby w obstawie kamiennej (mazowieckie) i kurhany (wschodniosłowiańskie). Od X wieku z zachodu napływała tu nadwiślańska ludność mazowiecka, która zajęła tereny nad Bugiem i wzdłuż Muchawca a dotarła aż po wododział z Prypecią, oraz objęła całe dorzecze górnej Narwi sięgając swymi wpływami pod Niemen i okolice Nowogródka. W początkach XI wieku większość ziem nad Bugiem i Narwią należała do państwa polskiego i była gęsto zaludniona przez Mazowszan.

Po uśmierzeniu buntu Mieclawa przez Kazimierza Odnowiciela, któremu pomagał książę kijowski Jarosław Mądry, władca polski za okazaną pomoc musiał ustąpić Jarosławowi, Wschodnie Mazowsze, ziemie nad środkowym Bugiem i dolną Narwią. Zmiana przynależności politycznej spowodowała otwarcie tych ziem na ekspansję osadnictwa południoworuskiego. To głównie Rusini wołyńscy rozpoczęli kolonizację ziem nad Muchawcem i środkowym Bugiem aż po Narew. Wśród wcześniejszych mazowieckich osad, książęta ruscy zaczęli wznosić swoje grody: Mielnik, Drohiczyn, Suraż. Pod tymi grodami, a także pod grodami wzniesionymi jeszcze przez Mazowszan, do których należał Bielsk i Brańsk, wśród silnej tu jeszcze w XIII wieku ludności polskiej zaczęła osiedlać się ludność pochodzenia ruskiego, która wyparła w całości ludność mazowiecką znad Muchawca i z okolic Brześcia. Ludność mazowiecka utrzymała się koło Drohiczyzna, Bielska i Brańska co spowodowało w toku procesu dziejowego charakterystyczną dla tych ziem mozaikę etniczno-kulturowo-religijną. Tereny te niezbyt długo zostawały pod panowaniem książąt ruskich, ponieważ w 1180 roku książę ruski Wasilko Jaropełkowicz odstąpił Brańsk i Drohiczyn Leszkowi, synowi Bolesława Kędzierzawego, po śmierci, którego Kazimierz Sprawiedliwy około 1192 ponownie włączył ziemie te w obręb państwa polskiego. Sukces Kazimierza nie okazał się zbyt trwały, dopiero około 1210 roku udał się Leszkowi Białemu zająć na kilka lat ziemie nad Bugiem. Syn Leszka Białego, Konrad Mazowiecki, osadził na zamku w Drohiczyźnie Zakon Braci Dobrzyńskich, z

obowiązkiem bronięcia ziem między Nurem a Bugiem, aż do granic Rusi, przed napadami nieprzyjaciół. Książęta mazowieccy zachowali jednak prawo zwierzchności nad tymi ziemiami, a w dziedzinie przynależności kościelnej podkreślali prawa biskupów płockich. Zakon został usunięty przez księcia halickiego Daniela Romanowicza w 1238 roku, który aby podkreślić przynależność Drohiczyna do swego państwa w 1253 roku koronowany tu został na króla przez legata papieskiego.

Najazd litewski księcia Trojdena w 1274 roku poddał te ziemie pod władzę Litwy. Na mocy traktatu zawartego w 1354 roku między Olgierdem a Kazimierzem Wielkim i umowy Kazimierza Wielkiego z Olgierdem i Lubartem zawartej w 1366 roku Kiejstutowi zostały przyznane: Brześć, Kamieniec Litewski, Mielnik, Bielsk i Drohiczyn. W 1391 roku Władysław Jagiełło jako wielki książę litewski zrzekł się wieczyście na rzecz ks. Janusza I Mazowieckiego ziemi drohickiej z grodami Drohiczyn, Mielnik, Suraż i Bielsk. Już w początkach XV wieku ziemie te odzyskał Witold. W nieznanym czasie wielki książę litewski zajął też wschodnią część mazowieckiej kasztelani świeckiej wraz ze Święckiem. Jeszcze potem krótko w latach 1440-1443 książę Bolesław IV Mazowiecki zarządzał ziemiami drohicką, bielską i mielnicką. W 1520 roku utworzono województwo podlaskie, wyodrębnione z istniejącego od 1413 roku województwa trockiego. W skład nowego województwa w tym czasie wchodziły ziemie: bielska, drohicka, mielnicka, brzeska, kamieniecka, kobryńska. Przez tereny gminy Nurzec Stacja przebiegała w tym czasie granica między ziemiami mielnicką i brzeską. Za Nosowem granica powiatu mielnickiego szła wzdłuż brzeskich dóbr Kozierady Bohowintynowiczów oraz Janowa należącego do biskupów łuckich. Następnie biegła na północ przecinając Bug. Po stronie ziemi mielnickiej pozostawały dobra Niwice z Sutnem. Kolejnymi miejscowościami granicznymi były wsie starostwa mielnickiego: Zalesie, Żerczyce, Pokaniewo, Moszczona Bojarska, i dobra Hornowo ze wsiami Waśki i Lubejki. Od strony brzeskiej na tym odcinku miejscowościami granicznymi były szlacheckie Litwinowicze, Welanowo, Tokary oraz Milejczyce. Klin ten wcinający się między Kamieniec, Bielsk, Mielnik, Drohiczyn, zdaniem Aliny Wawrzyńczykowej, mógł być późniejszym nabytkiem powiatu brzeskiego kosztem mielnickiego. Mogą o tym świadczyć prośby szlachty mielnickiej o zwrot Welanowa, Tokar, Litwinowiczów, Bukrabów i Telatycz, do ich powiatu. Tak więc już w początkach XVI wieku tereny gminy były podzielone granicami administracyjnymi, na razie w obrębie tego samego województwa (podlaskie) i państwa (Wielkie Księstwo Litewskie). Spory o kształt województw trwały w ciągu XVI wieku. W 1566 roku przeprowadzono reformę administracyjną, która zmniejszyła obszar województwa podlaskiego, ponieważ wyłączono z niego ziemie: brzeską i kamieniecką, które wraz z księstwem kobryńskim utworzyły nowe województwo brzeskie. Tym samym tereny gminy przecięła granica województw podlaskiego i brzeskiego. Opisano ją dosyć ogólnie. Tak więc granica zachodnia powiatu brzeskiego miała biec od Parczewa granicą koronną do Woina (Wohynia), odtąd do Międzyrzecza, do łosickiej granicy i do mielnickiej, po prysud mielnicki i bielski do Kleszczel aż do Żołobatych Mostów. Sprawa uległa komplikacji kiedy podczas unii lubelskiej w 1569 roku Podlasie włączono do Korony, a województwo brzeskie pozostało przy Wielkim Księstwie Litewskim. Tak więc granica przechodząca przez tereny gminy, granica między powiatem mielnickim a brzeskim stała się odtąd granicą państwową. Część terenów gminy została włączona do Korony a część pozostała w granicach WKL. Taka sytuacja przetrwała do rozbiorów.

Trwalsze opanowanie Podlasia przez Litwę pociągnęło za sobą wzmocnienie i rozwój osadnictwa ruskiego i pojawienie się tu osadników litewskich. Aby umocnić

swe panowanie na tych terenach ciężących ku Mazowszu, wielcy książęta osadzali pod grodami i na szlakach głównych dróg bojarów litewskich i pochodzenia ruskiego zobowiązanych do służby wojennej i zamkowej. Powstały wtedy wysepki osadnictwa bojarskiego litewsko-ruskiego - pod Mielnikiem tworzyła je wieś Moszczona. Za czasów litewskich zagęszczało się osadnictwo koło Brześcia i Kamieńca i posuwało się na północ. Wśród mieszkańców nowo zakładanych wsi przeważał ludność spod tych grodów. Ślady osadnictwa litewskiego w toponomastyce są bardzo nieznaczące. Na osadników litewskich może wskazywać nazwa wsi Litwinowicze (jest w XV w.) położonej koło wsi Tokary, w której jak wspomina akt fundacji parafii Wilanowo z 1527 roku, osadzono chłopów Litwinów. Podobny akt dla Milejczyc wzmiankuje o Litwinach w tym mieście. W ciągu XV wieku osadnictwo idące od Brześcia dotarło aż do Bociek. W XV wieku były już Tokary, zasiedlone przez ruskich bojarów Tokarewskich, Telatycze, Tumian, Rohacze, grupa wsi Tura, pana z ziemi brzeskiej (Zubacze, Litwinowicze, Klukowicze, Mikszyce, Polwica, Łumno (Łomno), Nurzec), dalej królewskie Milejczyce, Sobiątyn i najdalej wysunięte Kalejczyce królewskie. W 1567 roku dobra Klukowicze i dwór Nurzec należały do niejakiego Awrama Bukraby a w tym samym roku pan Rafał Prokulej ze swoich dóbr Litwinowicz, Nurca, Łomnej wystawił 12 koni. W 1502 roku król Aleksander nadał jedną część Telatycz dworzaniowi swojemu Lewoszy, co Zygmunt I potwierdził Mikołajowi Lewoszewiczowi, ówunowi wileńskiemu w 1507 roku. Drugą część Telatycz Aleksander nadał Afanasowi Mikołajewiczowi Bykowskiemu jak wynika z potwierdzenia przywileju danego Bykowskiemu przez Zygmunta I w 1510 roku. W przywileju tym król stwierdzał, że początkowo Telatycze zostały nadane przez Aleksandra Lewoszy, a następnie ten sam monarcha dopuścił do udziału w majątności wspomnianego Bykowskiego. Wieś ta stanowiła gniazdo rodziny szlacheckiej Telatycznych herbu Belina. W 1764 roku Ludwika Telatyccka wniosła majątek w posagu Janowi Rawiczowi Witanowskiemu, który wkrótce musiał ją sprzedać. W 1789 roku są następujący właściciele majątku: Telatycze, folwark dziedziczny Czyża Wojskiego brzeskiego, z wsią tej nazwy posiada - 28 dymów; Telatycze folwark dziedziczny Zborowskiego, ze wsią tej nazwy - 28 dymów; Telatycze, folwark Włodka pisarza ziemskiego, brzeskiego ze wsią tej nazwy i wsiami: Siemichoczą, Wierchopolem (Werpól), Stoupcem, - 18 dymów; Telatycze, folwark Jakuba Mieszkowskiego - 1 dym; Antoniego Mieszkowskiego - 1 dym; Kacpra Jundziłła 2½ dymu; w 1790 roku Telatycze wraz ze wsiami Siemichocze i Stoupoce należały do hrabstwa wysockiego i liczyły 41 dymów. Mapa z 1795 roku po stronie brzeskiej wymienia wsie leżące na terenie dzisiejszej gminy Nurzec Stacja: Nurzec, Folwark Nurzecki, Werpól Telatycze, Tymianka Telatycze, Siemichocze Telatycze, Litwinowicze Telatycze, Stoupcze Telatycze, Pleszczatek, Wólka Połowce, Klukowicze, Wola Wyczółki i pojedyncze dwory.

Po zachodniej stronie gminy do najstarszych miejscowości należy zaliczyć bojarską wieś Moszczona (Moszczona Pańska) powstałą przy trakcie z Mielnika do Bielska. Jedną z najstarszych wsi jest też wieś Żerczyce, którą wymienia Regestr popisu zamku mielnickiego sporządzony w 1545 roku. Wieś ta powstał jednak dużo wcześniej być może już w XV wieku.

W podlaskich królewskich włościach w pierwszej połowie XVI wieku rozpoczęto przeprowadzanie pomiarów włócznej. Na terenie starostwa mielnickiego, do którego należała część terenów gminy, reformę nadzorował w 1560 roku Dymitr Sapieha. Reforma skomasowała rozproszone, luźne osadnictwo w duże wsie zwarte ulicówki (ulicówki rządowe) o granicach ściśle określonych i opisanych w rejestrze pomiarów.

Wyznaczono też stałe świadczenia i wprowadzono trójpolowy system uprawy ziemi. W tymże 1560 roku Żerczyce posiadające w 1545 roku 69 włók ziemi, miały obecnie 105 włók, Zalesię posiadało 65 włók. Po 1551 roku a przed 1581 powstał folwark Żerczyce, albo Zabite Sióło, który wraz ze wsią w 1616 roku liczył 29 włók, a należał do Mikołaja Tarkowskiego.

W drugiej połowie XVII wieku tereny te uległy straszniemu spustoszeniu wskutek działań wojennych. Znaczne zniszczenia poczynił potop szwedzki w latach 1655-1660. Podlasie stało się widownią walk prowadzonych przez wojska szwedzkie wspierane przez Bogusława Radziwiłła z wiernymi królowi Janowi Kazimierzowi oddziałami Pawła Sapiehy. Trzeba przyznać, że szlachta ziemi drohickiej i milenickiej w zdecydowanej większości opowiedziała się przeciwko Szwedom. Walki toczyły się min. o Mielnik, który przechodził z rąk do rąk. W okolicach Brześcia i Narwi grupowało się wojsko Hetmana Wincentego Gosiewskiego, mające walczyć w Prusach. W skład jazdy tego wojska wchodziłi Tatarzy pod wodzą Subchan Ghazi agi, którzy po zwycięskiej bitwie pod Prostkami (październik 1656 r.) w sposób okrutny złupili Podlasie. Ziemie te zostały dotknięte najazdem wojsk siedmiogrodzkich Rakoczego w 1657 roku. Trasa przemarszu tej armii wiodła przez Zawichost, Urzędów, Łysoboki, Mińsk, Gródek, Drohiczyn, Brok, Nur do Brześcia Litewskiego. Wojska te zniszczyły Mielnik. Również wojna polsko-moskiewska przyczyniła się do zniszczenia tych terenów, Podlasie bowiem w początkowym etapie wojny moskiewskiej było bazą wypadową Pawła Sapiehy. W odwetowych najazdach wojska cara Aleksego zniszczyły wiele wsi i folwarków w starostwach mielnickim, drohickim, brańskim, bielskimi i narewskim. O wsi Żerczyce w 1662 roku zanotowano: Żrczyce, wieś nad Nurcem przy granicy litewskiej funditis przez Moskwę in Anno 1660 ogniem zniszczona. (...) Cerkiew ruska [tj. unicka] była także w tej wsi, którą nieprzyjaciel spalił. Wojska moskiewskie spaliły również sąsiadującą z Żerczycami wieś Zalesie. Według obliczeń Jerzego Topolskiego ludność województwa podlaskiego zmniejszyła się o połowę. W dobrach królewskich ubytek ludności wyniósł 68% a w szlacheckich 17%. Bezmiaru zniszczeń dopełniły nawroty morowego powietrza silnego jeszcze w 1661 roku. W tym roku pod uprawą było zaledwie 10% ziemi w dobrach królewskich. Nowe zniszczenia związane były z wojną północną (1700-1710) i przechodami wojsk szwedzkich, rosyjskich, saskich i polskich. W latach 1709-1711 pojawiło się morowe powietrze, które zdziesiątkowało ludność. Po tych klęskach w XVIII wieku następowała powolna odbudowa gospodarcza.

W wyniku procesu dziejowego, i wytworzenia się na tych terenach mieszanego osadnictwa funkcjonowały tu dwa kościoły: rzymskokatolicki i prawosławny. Pod względem administracji kościelnej ziemie gminy Stacja Nurzec przynależały do katolickiej diecezji łuckiej. Natomiast jeżeli chodzi o strukturę kościoła obrządku wschodniego, przynależała ona do diecezji włodzimierskiej.

Tereny obecnej gminy były objęte przynależnością do różnych parafii katolickich. I tak poszczególne części obszaru gminy przynależały do najstarszych kościołów w Mielniku (XV wiek), Siemaityczach (XV wiek), Wielanowie (XVI wiek), Milejczycach (XVI) czy w XIX wieku do parafii Wysokie Litewskie (np. Telatycze). Obecnie wsie terenu gminy Stacja wchodzi w skład trzech parafii położonych w granicach diecezji drohiczynskiej: parafii Nurzec, która w 1945 roku została wydzielona z parafii Milejczyce, parafii Siemiatycze, i parafii Tokary.

Na terenie gminy funkcjonują trzy cerkwie kościoła prawosławnego. Najstarszą jest cerkiew w Żerczycach, następnie powstała cerkiew w Telatyczach i jako ostatnia cerkiew na Grabarce. Dwie pierwsze są świątyniami parafialnymi, natomiast cerkiew

na górze Grabarce jest ośrodkiem kultowym, najświętszym w Polsce sanktuarium kościoła wschodniego. Źródła historyczne potwierdzają istnienie cerkwi w Żerczyczach w 1551 roku. Cerkiew w Telatyczach istniała już w 1567 roku. Najmłodszą jest cerkiew na Świętej Górze Grabarce początku, której datuje się na pocz. XVIII wieku. Prawosławie przetrwało na tym terenie do czasów unii brzeskiej w 1596 roku, kiedy powstała organizacja kościoła unickiego. Cerkiew w Telatyczach w XVIII wieku należała do unickiego dekanatu kamienieckiego, cerkiew w Żerczyczach do unickiego dekanatu drohiczyńskiego, a cerkiew na Grabarce była filią parafii siemiatyckiej dekanatu drohiczyńskiego. Kościół grecko-katolicki funkcjonował na terenach włączonych do Rosji do 1839 kiedy ukazem carskim skasowano unię a wiernych przyłączono do prawosławia. Obecnie wszystkie wymienione cerkwie należą do kościoła prawosławnego.

Po trzecim rozbiore Polski w 1795 roku tereny gminy zostały podzielone między zaborców. Granica między Prusami a Rosją przebiegała, po starej granicy, między Koroną a Litwą z 1569 roku. Część gminy należąca do województwa brzeskiego przypadła Rosji a tereny wchodzące w skład województwa podlaskiego dostały się Prusom. Prusacy utworzyli na zabranych ziemiach departament białostocki prowincji Prusy Nowowschodnie. Rządy Prusaków nie trwały długo. W 1807 roku Napoleon z ziem drugiego i trzeciego zaboru utworzył Księstwo Warszawskie a wschodnią część departamentu na mocy porozumienia między Francją a Rosją w Tylży jako obwód białostocki oddał carowi. Obwód białostocki obejmował powiaty: białostocki, bielski, sokolski i drohiczyński. Pomocna i zachodnia granica obwodu biegła wzdłuż Biebrzy, Narwi, Mieni i Nurca i stała się do 1915 roku granicą między Cesarstwem Rosyjskim a Księstwem Warszawskim a potem Królestwem Polskim utworzonym na mocy kongresu wiedeńskiego w 1815 roku. W 1842 roku samodzielny obwód białostocki zniesiono wcielając te ziemie do guberni grodzieńskiej. Tak więc kiedy obwód białostocki został włączony do Rosji całość terenów dzisiejszej gminy znalazła się w obrębie tego państwa. Do czasu kiedy obwód białostocki został włączony do guberni grodzieńskiej, przez tereny gminy przebiegała granica między obwodem a gubernią grodzieńską, na dawnej linii odgraniczającej Koronę od Wielkiego Księstwa Litewskiego. Po pierwszej wojnie światowej tereny gminy znowu zostały rozdzielone granicami administracji lokalnej. Dawna koronna część ziem weszła w skład powiatu Bielsk Podlaski województwa białostockiego, natomiast część litewska w skład powiatu brzeskiego, województwa poleskiego. Po II wojnie światowej tereny gminy weszły w skład województwa białostockiego. Jako jednostka administracji lokalnej gmina Nurzec Stacja powstała dnia 1 lipca 1952 roku. Jako siedzibę gminy obrano miejscowość powstałą wokół stacji kolejowej zlokalizowanej tu (po wytrzebieniu lasu) na pocz. XX wieku. W chwili obecnej gmina Nurzec Stacja należy do województwa podlaskiego w powiecie Siemiatycze.

Położenie ziem gminy Nurzec Stacja, przez wieki podzielonych granicami administracji terytorialnej, państwowej, kościelnej sprawiło, że terytorium to jest nadzwyczaj niejednorodne pod względem kulturowym. Na przykładzie tego terenu widać zmienne i pogmatwane dzieje pogranicznych ziem Podlasia, przechodzących w toku procesu historycznego różnorodne koleje losu (zmiany przynależności politycznej), otwartych na bogactwo wpływów kulturowych, religijnych i skupiających jak w soczewce wielobarwność, wielokulturowość, i wielowyznaniowość dawnych kresowych ziem Rzeczypospolitej.

3.2. Sieć osadnicza, funkcje gminy

Sieć osadniczą w gminie tworzą 34 miejscowości wiejskich wchodzących w skład 23 sołectw.

Wielkość miejscowości pod względem wielkości zaludnienia jest następująca:

do 100 osób	-	19
101-200 osób	-	6
201-300 osób	-	8
ponad 1800	-	1

Do miejscowości o największym zaludnieniu (stan na dzień 31.XII.2002) należą: Nurzec Stacja – 1805, Wólka Nurzecka – 263, Siemichocze – 260, Augustynka – 259, Żerczyce – 253, Zalesie – 246, Klukowicze – 228, Moszczona Pańska – 221 i Tymianka – 206 mieszkańców.

Pod względem układu przestrzennego wsie mają charakter ulicówek i wielodrożnic. Występuje również rozproszona zabudowa kolonijna. Wszystkie wsie pełnią funkcje rolniczą, z niewielkim programem lokalnych usług elementarnych i podstawowych.

Funkcje ponadlokalne o znaczeniu krajowym i międzynarodowym ośrodka kultu religijnego i pielgrzymek wyznawców prawosławia pełni Klasztor Grabarka na Świętej Górze Grabarka.

Nurzec Stacja jako lokalny ośrodek rozwoju pełni następujące funkcje:

- usługi lokalne z zakresu administracji samorządowej i gospodarczej, kultury, handlu, zdrowia, gastronomii i finansów,
- obsługi rolnictwa dla całej gminy,
- obsługi komunikacji,
- mieszkalnictwa dla ludności nierolniczej,
- przemysłu drzewnego,
- obroną.

Podstawową funkcją gminy jest rolnictwo i leśnictwo. Dominuje uprawa zbóż podstawowych z uzupełniającym kierunkiem produkcji – hodowlą bydła i trzody chlewnej oraz owiec i koni. Obszar gminy jest predysponowany do intensywnej zalesień oraz rozwoju agroturystyki i turystyki kulturowo-etnicznej.

W obszarze gminy występują niekorzystne zjawiska demograficzne jak: depopulacja ludności, niekorzystna struktura wiekowa i defeminizacja oraz narasta zjawisko bezrobocia i ubożenie mieszkańców.

W celu zapobieżenia występującym niekorzystnym procesom obszar gminy wymaga programów wsparcia m.in. w zakresie aktywizacji gospodarczej, restrukturyzacji rolnictwa oraz zagospodarowania turystycznego.

3.3. Struktura własności gruntów

W strukturze własności nieruchomości gruntów pod względem wielkości powierzchniowej dominują grunty Skarbu Państwa i grunty osób fizycznych.

Szczegółową strukturę własności gruntów przedstawia dołączona tabela.

Struktura własności gruntów

Tabela nr 15

L.p.	Wyszczególnienie	Pow. ogólna w ha	Użytki rolne							Grunty leśne oraz zadrz. i zakrz.			Grunty zabudowane i zurbanizowane								Grunty pod wodami			Użytki ekol.	Nieuz.	Tereny różne		
			grunty orne	sady	łąki trwałe	pastwiska trwałe	grunty rolne zabud.	Grunty pod rowami	Razem	Lasy	grunty zadrz. i zakrz.	Razem	tereny mieszk.	tereny przem.	inne tereny zabud.	zurb. tereny niezabud.	tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	tereny komunik.		użytki kopalne	Razem	pow. płynące	pow. stojące				Razem	
																		drogi	tereny kolei									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	
1.	Zasoby Własności Rolnej Skarbu Państwa	1.783	1.133	1	275	184	7	11	1.611	155	11	166	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	
2.	Zarząd Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe	7.113	59	1	34	13	4	-	111	6.894	-	6.894	-	-	2	-	-	-	23	2	-	27	-	-	-	21	55	5
3.	Zarząd państw. jedn. organizacyjnych z włączeniem PGL	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4.	Zasoby nieruchomości Skarbu Państwa	1.018	631	-	6	13	16	1	667	342	3	345	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	-	-	-	3	-	
5.	Skarb Państwa przekazane do zagosp. Agencji Mienia Wojskowego	48	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	11	-	-	7	-	-	22	-	-	-	-	26	
6.	Skarb Państwa Wojskowa Agencja Mieszkaniowa	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	22	-	-	-	-	-	
7.	Pozostałe grunty SP	291	-	-	-	-	-	1	7	1	-	1	-	-	-	-	-	238	22	1	261	21	-	21	-	-	1	
	Razem grunty Skarbu Państwa	10.256	1.828	2	315	210	28	13	2.396	7.393	14	7.407	2	-	6	11	-	268	24	4	315	21	-	21	21	64	32	
8.	SP w użytkowaniu wieczystym państwowych os. prawnych	126	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	126	-	126	-	-	-	-	-	-	
9.	SP w użytk. wiecz. pozostałych osób	4	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	
	Razem grunty SP przekazane w użytkowanie wieczyste	130	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	128	-	126	-	-	-	-	-	-	
10.	Gminne zasoby nieruchomości	458	67	1	2	9	19	1	99	4	-	4	7	-	8	2	2	298	2	28	347	-	1	1	-	3	4	
11.	Grunty gminne przekazane w wieczyste użytkowanie	3	-	-	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
12.	Grunty osób fizycznych wchodzące w skład gospodarstw rolnych	9.506	5.564	19	1.176	706	198	42	7.705	1.725	45	1.770	-	-	-	-	3	-	-	-	3	-	4	4	-	24	-	
13.	Grunty osób fizycznych nie wchodzące w skład gosp. rolnych	276	142	2	22	9	75	-	250	24	1	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
	Razem grunty osób fizycznych	9.782	5.706	21	1.198	715	273	42	7.955	1.749	46	1.795	-	-	-	-	3	-	-	-	3	-	4	4	-	25	-	
14.	Grunty Spółdzielni	146	95	-	18	13	4	2	132	13	1	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
15.	Grunty kościołów i związków wyznaniowych	60	41	-	2	3	-	-	46	-	-	-	-	-	14	-	-	-	-	-	14	-	-	-	-	-	-	
16.	Wspólnoty gruntowe	636	9	-	43	213	-	8	273	345	14	359	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-		
17.	Grunty powiatowe	4	-	-	-	-	-	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
18.	Grunty województw	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	-	-	16	-	-	-	-	-		
19.	Pozostałe grunty	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-		
Ogółem	pow. ewidencyjna	21.492	7.748	24	1.578	1.163	327	70	10.910	9.504	75	9.579	9	2	28	13	5	582	152	33	824	21	5	26	21	96	36	
	pow. geodezyjna	21.496	7.750	24	1.578	1.163	327	70	10.912	9.506	75	9.581	9	2	28	13	5	582	152	33	824	21	5	26	21	96	36	

Źródło: Główny Urząd Geodezji i Kartografii, Warszawa 2003

4. Sfera społeczna

4.1. Potencjał ludnościowy i jego rozmieszczenie

4.1.1. Ludność i obszar gminy

Gmina Nurzec Stacja obejmuje obszar o powierzchni 215 km², co stanowi 1,1 % powierzchni województwa podlaskiego oraz 14,7 % powierzchni powiatu siemiatyckiego.

Według danych statystycznych z 2001 roku w gminie zamieszkiwało 4968 osób, z tego 2501 mężczyzn, 2467 kobiet. Na 100 mężczyzn przypadło 99 kobiet. Pod względem liczby ludności gmina zajmuje 2 miejsce wśród gmin wiejskich powiatu.

Gęstość zaludnienia gminy na 1 km² wynosi 23 osoby i jest niższa od przeciętnej wojewódzkiej na obszarach wiejskich wynoszącej 26 osób.

4.1.2. Zmiany rozmieszczenia ludności

W latach 1970 - 2001 ludność gminy zmniejszyła się o 2447 osób tj. 33%

Tabela nr 16

Lata	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Kobiety na 100 mężczyzn
1	2	3	4	5
1970	7415	3601	3814	106
1978	6532	3230	3302	102
1988	5736	2879	2857	99
1990	5592	2819	2773	98
1991	5537	2793	2744	98
1992	5625	2875	2750	96
1993	5545	2839	2706	95
1994	5487	2798	2689	96
1995	5426	2769	2657	96
1996	5347	2733	2614	96
1997	5237	2657	2580	97
1998	5206	2629	2577	98
1999	5109	2587	2522	97
2000	5029	2545	2484	98
2001	4968	2501	2467	99

Na przestrzeni 31 lat największa dynamika spadkowa ludności miała miejsce w latach 1970 - 1988. w okresie tym ludność gminy zmniejszyła się o 1679 osób. Po tym okresie spadek ludności był znacznie mniejszy, z wyjątkiem 1992 roku, kiedy to wystąpił wzrost ludności. W kolejnych latach dynamika spadkowa ludności kształtowała się różnorodnie.

Liczba ludności zmniejszyła się we wszystkich wsiach z wyjątkiem ośrodka gminnego Nurzec Stacja, gdzie ludność sukcesywnie wzrasta. Liczbę ludności w poszczególnych wsiach zawiera poniższe zestawienie.

W strukturze płci ludności gminy lata 1970 - 1978 charakteryzowały się przewagą kobiet, po tym okresie występuje przewaga mężczyzn.

Tabela nr 17

L.p.	Wyszczególnienie	1970	1978	1988	2002
1	2	3	4	5	6
1	Augustynka Dąbrowa Leśna gaj.	343	276	245	259
2	Borysowszczyzna	105	108	104	86
3	Chanie-Chursy	102	80	55	37
4	Grabarka Grabarka-Klasztor Szumiłówka Wakułowicze	117 56	58 39	118	45 16 30 18
5	Klukowicze Klukowicze kol.	509	469	373	228 58
6	Litwinowicze	238	191	169	137
7	Moszczona Pańska Nowosiółki Za Mostkiem	452	355	295	221
8	Nurczyk Nurczyk kol.	112 57	84 33	81	71
9	Nurzec Nurzec-Kisielewo Nurzec kol.	220 70	196 48	215	143 66
10	Nurzec Stacja	1602	1669	1787	1805
11	Siemichocze Owczarnia Terebuny	399	360	302	260
12	Sokóle	140	101	73	55
13	Stołbce Anusin - Buszymszczyzna Telatycze	366	233	184	149 13
14	Sycze	216	181	169	118
15	Tymianka Piszczatka	408	356	294	206 21
16	Werpól Grabarka	273	233	149	132
17	Wólka Nurzecka	546	500	344	263
18	Wyczółki	218	174	135	122
19	Zabłocie Gajówka Tartak	197	154	125	98
20	Zalesie	349	317	273	246
21	Żerczyce	295	286	246	253

Źródło: - Narodowy Spis Powszechny 1970, 1978, 1988 r.
- Dane Urzędu Gminy Nurzec Stacja 2002 r.

4.1.3. Zmiany w stanie i strukturze ludności

Struktura wieku ludności gminy w 2001 roku przedstawiała się następująco:

Tabela nr 18

Wyszczególnienie	Ogółem		Mężczyźni	Kobiety
	osób	%		
1	2	3	4	5
Ludność ogółem	4.968	100,0	2.501	2.467
Wiek przedprodukcyjny 0 – 17	1.097	22,1	565	532
0 – 2	141	2,8	60	81
3 – 6	197	4,0	101	96
7 – 14	569	11,5	300	269
15 – 17	190	3,8	104	86
Wiek produkcyjny 18 – 64 M/ 59 K	2.538	51,1	1.440	1.098
18 – 64 M	1.440	29,0	1.440	X
18 – 59 K	1.098	22,1	X	1.098
Wiek poprodukcyjny 65 M/ 60 K i więcej	1.333	26,8	496	837
65 i więcej M	496	10,0	496	X
60 i więcej K	837	16,8	X	837

Struktura wieku ludności na przestrzeni lat 1988 - 2001 kształtowała się następująco:

Tabela nr 19

Wiek	1988	1990	1994	1996	1998	2000	2001
1	2	3	4	5	6	7	8
przedprodukcyjny	1.359 23,7	1.391 24,9	1.323 24,1	1.266 23,7	1.199 23,0	1.115 22,2	1.097 22,1
produkcyjny	3.052 53,2	3.013 53,9	2.903 52,9	2.781 52,0	2.678 51,5	2.603 51,8	2.538 51,1
poprodukcyjny	1.325 23,1	1.188 21,2	1.261 23,0	1.300 24,3	1.329 25,5	1.311 26,0	1.333 26,8

W strukturze wieku udział ludności w grupie przedprodukcyjnej jest mniejszy niż w wieku poprodukcyjnym.

W latach 1988 - 2001 występowały w gminie następujące tendencje:

- spadek udziału dzieci i młodzieży (0 – 17 lat),
- spadek udziału ludności w wieku produkcyjnym (18 – 59 K /64 M),
- wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym (60 K / 65 M i więcej).

4.1.4. Ruch naturalny ludności

W latach 1990 – 2001 ruch naturalny ludności kształtował się następująco:

Tabela nr 20

Wyszczególnienie	1990	1996		1998		2000		2001	
		ogółem	na 1000 ludności	ogółem	na 1000 ludności	ogółem	na 1000 ludności	ogółem	na 1000 ludności
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Małżeństwa	51	30	5,4	27	5,0	20	3,8	34	6,6
Urodzenia żywe	73	57	10,3	59	11,0	36	6,9	51	9,9
Zgony	71	92	16,6	65	12,1	76	14,6	71	15,2
w tym niemowląt								1	
Przyrost naturalny	2	-35	-6,3	-6	-1,1	-4,0	-7,7	-27	-5,3

W gminie od lat występuje przewaga liczby zgonów nad liczbą urodzeń, co daje ujemny przyrost naturalny.

4.1.5. Migracje ludności

W latach 1988 - 2001 wielkość migracji wynosiła:

Tabela nr 21

Wyszczególnienie	1990	1992	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Napływ	102	66	61	110	61	56	60	48	42	31
Z miast		28			39	36				
ze wsi		38			22	18				
Z zagranicy		1			-	2				2
Odływ	126	131	98	269	102	114	108	125	110	97
Do miast		100			41	85				
Na wieś		31			61	29				
Za granicę		-			-	-				-
Saldo migracji	-24	-64	-37	-159	-47	-58	-48	-77	-68	-64

Na terenie gminy utrzymuje się ujemne saldo migracji ludności, z różnym natężeniem w poszczególnych latach. Najwyższe ludo migracji miało miejsce w 1995 r.

4.1.6. Przewidywane zmiany w dynamice demograficznej i wynikające z tego uwarunkowania i konsekwencje dla polityki społeczno-gospodarczej gminy

Biorąc pod uwagę prognozę rozwoju ludności dawnego województwa białostockiego do 2010 roku zawartą w wytycznych ze Studium Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Białostockiego – Uwarunkowania cele i kierunki polityki przestrzennej Państwa na obszarze gminy Nurzec Stacja (1997 r.) oraz

dotychczasowe tendencje rozwoju ludności gminy, należy oczekiwać pogorszenia się wskaźników demograficznych tj. dalszego spadku liczby ludności.

Przewiduje się następującą wielkość zaludnienia gminy:

2005 – 4700 osób,

2010 – 4300 osób.

W najbliższej przyszłości przewiduje się utrzymania dotychczasowych tendencji zmian w strukturze wieku ludności:

- nieznaczny spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym,
- spadek ludności w wieku produkcyjnym,
- nieznaczny wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym.

Postępujący proces starzenia się ludności gminy wymagać będzie podejmowania działań związanych z budową systemu zabezpieczeń społecznych.

4.2. Rynek pracy

4.2.1. Pracujący

Liczba pracujących w poszczególnych działach gospodarki narodowej przedstawiała się następująco:

Tabela nr 22

Wyszczególnienie	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Ogółem	561	492	456	378	365	332	385	309	270	293
Mężczyźni	321	288	255	192	177	152	189	•	•	•
Kobiety	240	204	201	186	188	180	196	•	•	•

Na przestrzeni 10 lat liczba pracujących w gminie zmniejszyła się niemal o połowę 47 %. Największy spadek wystąpił w latach 1992 – 1997 o 41 %, a następnie w latach 1998 – 2000 o 30 %. Wzrost liczby pracujących miał miejsce w 1998 roku o 16 % oraz w 2001 o 11 %.

Ponad połowa miejsc pracy - 58,7 % znajduje się w działach usługowych. Z tego większy udział mają usługi nierynkowe (edukacja, administracja i ochrona zdrowia) – 38,6, a usługi rynkowe – 20,1 %.

Ludność gminy znajduje również zatrudnienie w przemyśle i budownictwie – 21,8 % oraz leśnictwie i rolnictwie – 19,5 %.

Liczba pracujących w poszczególnych działach gospodarki narodowej przedstawiała się następująco:

Tabela nr 23

Wyszczególnienie	1992		1994		1996		2000		2001	
	osób	%	osób	%	osób	%	osób	%	osób	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Ogółem	561	100,0	456	100,0	365	100,0	270	100,0	293	100,0
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybołówstwo	91	16,2	86	18,9	71	19,4	60	22,2	57	19,5
przemysł	88	15,7	83	18,2	39	10,7	} 42	15,6	} 64	21,8
budownictwo	-	-	18	3,9	5	1,4				
Usługi rynkowe	228	40,6	202	44,3	118	32,3	54	20,0	59	20,1
Handel i naprawy	52	9,3	51	11,2	47	12,9	•	•	•	•
Hotele i restauracje	-	-	-	-	-	-	•	•	•	•
Transport, magazynowanie i łącznie	•	•	53	11,6	49	13,4	•	•	•	•
pośrednictwo finansowe	13	2,3	10	2,2	9	2,4	•	•	•	•
obsługa nieruchomości	-	-	-	-	5	1,4	•	•	•	•
pozostała działalność komunalna, społeczna i indywidualna	•	•	5	1,1	8	2,2	•	•	•	•
Usługi nierynkowe	154	27,5	150	32,8	132	36,2	114	42,2	113	38,6
administracja publiczna i obrona narodowa	49	8,7	48	10,5	28	7,7	•	•	•	•
Edukacja	89	15,9	74	16,2	76	20,8	•	•	•	•
ochrona zdrowia i opieka społeczna	16	2,9	28	6,1	28	7,7	•	•	•	•

4.2.2. Bezrobocie

W latach 1994 – 2001 liczba zarejestrowanych bezrobotnych wynosiła:

Tabela nr 24

Bezrobotni	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ogółem	400	372	300	226	158	274	261	290
Mężczyźni	202	187	134	83	61	117	105	130
Kobiety	198	185	166	143	97	157	156	160
Absolwenci	29	24	10	6	5	24	11	10
Zwolnieni z przyczyn dot. zakładu pracy z prawem do zasiłku	66	40	37	27	10	34	25	25
Bez prawa do zasiłku	206	152	146	53	30	41	28	48
w wieku 18 - 44 lata	352	332	251	172	129	224	204	217
Pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy	190	140	123	119	65	93	129	139

Najwyższy poziom zarejestrowanych bezrobotnych wystąpił w latach 1994 – 1995, natomiast najniższy 1998 roku, po tym okresie liczba bezrobotnych znacznie wzrosła. Wśród bezrobotnych przewagę stanowią kobiety.

Największą liczbę bezrobotnych stanowią osoby w grupie wieku 18 – 44 lat. W poszczególnych latach ich udział wahał się w granicach od ponad 70 % do ok. 90 %.

W 2001 roku udział bezrobotnych w grupie wieku produkcyjnego wynosił 8,6 %.

4.3. Warunki mieszkaniowe

4.3.1. Zasoby i warunki mieszkaniowe

Zasoby i warunki mieszkaniowe na terenie gminy w latach 1970 – 2001 kształtowały się następująco:

Tabela nr 25

Wyszczególnienie	1970	1978	1988	1990	1996	1998	1999	2000	2001
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Mieszkania	1.893	1.876	1.894	1.904	1.926	1.926	1.936	1.936	1.937
Izby	5.528	6.002	6.543	6.596	6.701	6.704	6.748	6.748	6.752
Powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²	92.280	98.728	111.722	112.805	115.176	115.252	116.235	116.235	116.291
Przeciętna									
pow. użytk. mieszkania m ² na 1 osobę	12,5	15,2	19,5	20,2	21,6	22,2	22,8	23,2	23,5
pow. użytk. w m ² na 1 mieszkanie	48,7	52,6	59,0	59,2	59,8	59,8	60,0	60,0	60,0
liczba osób w 1 mieszkaniu	3,90	3,47	3,02	2,93	2,77	2,70	2,63	2,59	2,56
liczba osób na 1 izbę	1,34	1,08	0,87	0,85	0,80	0,78	0,76	0,74	0,73
liczba izb w mieszkaniu	2,92	3,20	3,45	3,46	3,47	3,48	3,49	3,49	3,49
Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców	255	287	330	340	360	370	379	385	390

Na przestrzeni lat 1970 – 2001 stan zasobów mieszkaniowych zwiększył się o 44 mieszkania (bez uwzględnienia ubytków starej, zużytej substancji mieszkaniowej). W okresie tym znacznie poprawił się wskaźnik zagęszczenia mieszkań, powierzchnia mieszkań przypadająca na jedną osobę, oraz wskaźnik nasycenia w mieszkania. Znaczący wpływ na to miał spadek ludności gminy.

W gminie występuje znaczna liczba mieszkań niezamieszkałych. Według danych wstępnych szacunkowych wynosi ona 269 mieszkań.

Zasoby mieszkaniowe w poszczególnych miejscowościach na obszarze gminy przedstawia się następująco:

Tabela nr 26

L.p.	Wyszczególnienie	1970	1978	1988	2002	w tym niezam.
1	2	3	4	5	6	7
1.	Augustynka Dąbrowa Leśna gaj.	85	75	74	68	7
2.	Borysowszczyzna	29	28	29	26	1
3.	Chanie-Chursy	27	26	20	22	6
4.	Grabarka Grabarka-Klasztor Szumiłówka Wakułowicze	28	19	39	27	6
		17	16		13	2
5.	Klukowicze Klukowicze kol.	135	139	134	122	20
6.	Litwinowicze	61	57	58	54	11
7.	Moszczona Pańska Nowosiółki Za Mostkiem	108	103	95	95	20
8.	Nurczyk Nurczyk kol.	25	22	27	22	1
		16	9		7	2
9.	Nurzec Nurzec-Kisielewo Nurzec kol.	50	46	64	50	3
		18	13		13	

1	2	3	4	5	6	7
10.	Nurzec Stacja	412	494	577	654	77
11.	Siemichocze Owczarnia Terebuny	107	98	89	86	5
12.	Sokółe	36	31	28	29	6
13.	Stołbce Anusin-Buszymszczyzna Telatycze	95	76	63	{ 60 +8	11
14.	Sycze	50	49	55	54	13
15.	Tymianka Piszczatka	102	102	94	90	8
16.	Werpól Grabarka	65	67	61	60	13
17.	Wólka Nurzecka	132	133	126	132	23
18.	Wyczółki	65	57	50	49	7
19.	Zabłocie Gajówka Tartak	49	44	41	40	8
20.	Zalesie	89	92	91	82	7
21.	Żerczyce	74	80	79	87	11

Źródło: - Narodowy Spis Powszechny 1970, 1978, 1988 r.
- Urzędu Gminy Nurzec Stacja 2002 r.

4.3.2. Struktura własnościowa zasobów mieszkaniowych

Zasoby mieszkaniowe gminy stanowią głównie własność indywidualną. Część zasobów należy do następujących jednostek:

- własność gminy: 36 mieszkań o powierzchni użytkowej 1.673 m², przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania - 46,5,
- mieszkania zakładowe – 165, w tym
  - Nadleśnictwo Nurzec posiada obiekty w następujących miejscowościach: Nurzec Stacja, Augustynka, Borysowszczyzna, Sokółe, Żerczyce, Zabłocie
  - Wojskowa Agencja Mieszkaniowa – 6 budynków (w tym 1 barakowy wyłączony z eksploatacji), z liczbą 100 mieszkań (w tym 31 stanowią pustostany).

4.3.3. Ruch budowlany

Ruch budowlany na obszarze gminy w latach 1990 – 2001 przedstawiał się następująco:

Lata	Przekazane do użytku							
	Mieszkania		Izby		pow. użytkowa w m ³		przeciętna pow. użytkowa mieszkań w m ²	
	ogółem	w bud. ind.	ogółem	W bud. ind.	ogółem	w bud. ind.	Ogółem	w bud. ind.
1990	3	3	14	14	321	321	107,0	107,0
1991	3	3	14	14	272	272	90,7	96,7
1992	11	5	37	25	920	624	83,6	124,8
1993	1	1	6	6	140	140	140,0	140,0
1994	5	5	21	21	438	438	87,6	87,6
1995	7	7	37	37	655	655	93,6	93,6
1996	zakładowe 2	-	10	-	198	-	99,0	-
1997	-	-	-	-	-	-	-	-
1998	1	-	8	-	172	-	172,0	-
1999	10	10	44	44	983	983	98,3	98,3
2000	1	1	8	8	172	172	172,0	172,0
2001	1	X	4	X	56	X	56,0	X
Razem	45	35	203	169	4.327	3.605	96,2	103,3

Ruch budowlany na przestrzeni lat 1990 – 2001 kształtował się różnorodnie. W okresie tym oddano do użytku 45 mieszkań z tego 35 mieszkań w budownictwie indywidualnym. Największą liczbę mieszkań oddano do użytku w latach: 1992 – 11 mieszkań, w tym 5 w budownictwie indywidualnym, 1995 – 7, 1999 – 10 mieszkań. Najgorsza sytuacja wystąpiła w 1997 r. kiedy nie oddano od użytku żadnego mieszkania. W latach 1993, 1998, 2000 i 2001 oddano do użytku pojedyncze obiekty.

4.3.4. Prognoza potrzeb mieszkaniowych

Z prognozy demograficznej wynika, że do 2010 r. w gminie nie wystąpi potrzeba ilościowego wzrostu zasobów mieszkaniowych. Wystąpi natomiast potrzeba modernizacji istniejącej zabudowy o niskim standardzie, wyposażenia jej w urządzenia i instalacje techniczne oraz wymiany budynków w złym stanie technicznym.

Rozwój turystyki na terenie gminy może spowodować przystosowanie istniejących obiektów do rozwoju agroturystyki, a także realizację obiektów pensjonatowych – letniskowych.

5. Urządzenia obsługi ludności

5.1. Edukacja

Na obszarze gminy w 2002 r. wielkość bazy szkolnictwa przedstawiała się następująco:

Tabela nr 28

Wyszczególnienie	Uczniowie	Pomieszczenia do nauczania			Oddz.	Naucz.	Uwagi
		izby	prac.	sala gimn.			
1	2	3	4	5	6	7	8
Szkoła Podstawowa Nurzec Stacja	290	10	1	1	12	25	Wymaga remontu dachu, podłóg itp.
Szkoła Podstawowa Siemichocze	76	7	1	-	7	10	— II —
Gimnazjum Nurzec Stacja	220	6	2	-	9	18	— II —

Istniejąca baza szkolnictwa wymagać będzie sukcesywnych remontów.

5.2. Przedszkole

W 2002 r. opiekę przedszkolną zabezpieczało przedszkole znajdujące się we wsi Nurzec Stacja, do którego uczęszczało 56 dzieci.

5.3. Ochrona zdrowia

Usługi podstawowe w zakresie ochrony zdrowia zapewnia Ośrodek Zdrowia, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Zespół Lekarski s.c. oraz apteka we wsi Nurzec Stacja.

We wsi Nurzec Stacja działa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Mieszkańcy gminy korzystają ponadto ze specjalistycznej opieki zdrowotnej w zakładach znajdujących się w ośrodku powiatowym w Siemiatyczach.

Na terenie gminy funkcjonuje Ośrodek Miłosierdzia – Dom Pomocy Społecznej parafii prawosławnej.

Postępujący proces starzenia się ludności oraz jej ubożenie wymaga organizacji placówki opieki społecznej.

5.4. Kultura

Na terenie gminy działalność w zakresie kultury prowadzą:

- Gminny Ośrodek Upowszechniania Kultury,
- dom kultury i świetlice wiejskie w 11 miejscowościach
- placówki biblioteczne 3
  - w tym: biblioteka gminna 1
  - file biblioteczne 2

a) **Domy kultury i świetlice** znajdują się w następujących miejscowościach:

- 1) Nurzec Stacja – Gminny Ośrodek Kultury z Biblioteką
- 2) Klukowicze – świetlica w remizie OSP, pow. 50 m², budynek drewniany, kryty eternitem,
- 3) Litwinowicze – świetlica, pow. 60 m², budynek drewniany, kryty eternitem,
- 4) Moszczona Pańska – Wiejski Dom Kultury, pow. 190 m², budynek murowany kryty eternitem,
- 5) Nurzec – świetlica, pow. 120 m², budynek drewniany, kryty eternitem,
- 6) Siemichocze – świetlica w remizie OSP, pow. 120 m², budynek murowany, kryty papą,
- 7) Stołbce – świetlica, pow. 70 m², budynek drewniany, kryty eternitem,
- 8) Tymianka – świetlica, pow. 100 m², budynek drewniany kryty eternitem,
- 9) Werpól – świetlica, pow. 62 m², budynek drewniany, kryty eternitem,
- 10) Wólka Nurzecka – świetlica w remizie OSP, , pow. 62 m², budynek murowany, kryty papą,
- 11) Zalesie – Wiejski Dom Kultury, , pow. 200 m², budynek murowany, kryty eternitem,
- 12) Zabłocie – świetlica nieużytkowana, wymaga remontu

b) **Baza biblioteczna** gminy na przestrzeni lat 1989 – 2001 kształtowała się następująco:

Tabela nr 29

Wyszczególnienie	1989	1990	1992	1994	1996	1997	1998	1999	2000	2001
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Placówki biblioteczne	23	19	12	12	12	12	11	11	11	11
w tym punkty biblioteczne	20	16	9	9	9	9	8	8	8	8
Księgozbiór w woluminach										
w tys.	28,6	26,8	26,9	28,2	29,2	29,9	30,3	30,5	33,0	32,5
na 1000 ludności	5.138	4.789	4.788	5.128	5.452	5.704	5.817	5.978	6.554	6.544
Czytelnicy	2.223	1.718	1.369	1.351	1.380	1.373	1.321	1.333	1.284	1.190
Wypożyczenia										
w tys.	32,7	26,9	31,2	27,6	28,5	28,9	27,4	37,8	24,7	25,1
na 1 czytelnika	14,7	15,6	22,8	20,5	20,6	21,0	20,8	28,3	19,2	21,1

W okresie przekształceń systemowych na początku lat 90 -tych, przede wszystkim ze względu na ograniczenia finansowe nastąpiło znaczne pogorszenia się wyposażenia gminy w placówki biblioteczne. Zlikwidowanych zostało ponad połowę tj. 11 punktów bibliotecznych co miało znaczący wpływ na spadek liczby czytelników o 38 %.

W kolejnych latach liczba placówek bibliotecznych była na ustabilizowanym poziomie. W 1998 r. zlikwidowany został 1 punkt biblioteczny. Sukcesywnie zmniejszyła się liczba czytelników.

W pierwszym półroczu 2002 r. likwidacji uległy wszystkie 8 punktów bibliotecznych. Obecnie na terenie gminy funkcjonują 3 placówki biblioteczne w następujących miejscowościach:

- Nurzec Stacja – biblioteka gminna,
- Klukowicze – filia biblioteki (w budynku byłej szkoły), pow. 50 m²,
- Tymianka – filia biblioteki, pow. 60 m².

W zakresie kultury należy dążyć do utrzymania istniejących na terenie gminy obiektów i urzędzeń.

5.5. Handel

Według danych statystycznych z 2001 r na terenie gminy znajdowały się 32 sklepy o powierzchni 2.576 m² w tym 26 sklepów spożywczych o powierzchni 1950 m².

Sklepy funkcjonują w następujących miejscowościach : Nurzec Stacja, Nurzec wieś, Klukowicze, Moszczona Pańska, Siemichocze, Sycze, Tymianka, Wólka Nurzecka, Zalesie i Żerczyce.

5.6. Gastronomia

Na obszarze gminy funkcjonuje jedynie Mini Bar we wsi Żerczyce.

5.7. Sport i rekreacja

5.7.1. Sport

Wyposażenie gminy w urządzenia sportowe przedstawia się następująco:

Nurzec Stacja

- Stadion sportowy na terenie byłej jednostki wojskowej o wymiarach 104 x 60 m.
- Boisko przyszkolne asfaltowe przy Szkole Podstawowej i Gimnazjum o wymiarach 59 x 30 m.

Siemichocze

- Boisko przy Szkole Podstawowej o nawierzchni trawiastej, o wymiarach 50 x 30 m.
- Boisko prowizoryczne, niepełnowymiarowe przy remizie Ochotniczej Straży Pożarnej.

Wycółki

- Boisko pełnowymiarowe, bramki prowizoryczne.

Istniejące urządzenia sportowe pozostają w przyszłości. Wymagać będą one modernizacji, ewentualnie rozbudowy.

5.7.2. Rekreacja

Walorami turystycznymi gminy jest przede wszystkim teren stanowiący część Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Bugu oraz Święta Góra Grabarka – obiekt kultu religijnego i pielgrzymek wyznawców prawosławia.

Przez teren gminy Nurzec Stacja przebiegają następujące szlaki turystyczne:

- **Szlak Dolin Moszczonej** – pieszy o długości 24 km, oznaczony kolorem zielonym. Przebieg szlaku jest następujący : Nurzec Stacja – Moszczona Pańska – Sycze – Grabarka – Pawłowicze – Szerszenie – Siemiatycze Stacja – Olendry.
- **Szlak Kupiecki** – pieszy o łącznej długości 86 km, oznaczony kolorem żółtym. Przebieg trasy jest następujący: Niemirów – Sutno – Wajków – Mielnik – Radziwiłłówka – Grabarka – Sycze – Siemiatycze – Krupice – Bujaki – Drohiczyn – Minczewo – Tonkiele – Chutkowicze – Putkowicze Nadolne – Wierzchuca Nagórna – Arbasy – granica województwa.
- **Trasa autokarowa nadbużańska** o łącznej długości 300 km. Przebieg trasy jest następujący: Białystok – Łapy – Brańsk – Ciechanowiec – Ostrożany – Drohiczyn – Mielnik – Grabarka – Siemiatycze – Bielsk Podlaski – Białystok.

W gminie brak jest zorganizowanej bazy rekreacyjnej – obiektów i urządzeń noclegowych i usługowych.

5.7.3. Możliwości rozwoju rekreacji

Walory środowiska przyrodniczego oraz kulturowego stwarzają możliwości do rozwoju następujących form rekreacji:

- turystyki kulturowo – etnicznej (pieszej, samochodowej, rowerowej)
  - wypoczynku pobytowego w oparciu o kwatery prywatne, domy letniskowe i agroturystykę,
  - wypoczynku codziennego i świątecznego miejscowej ludności w oparciu o projektowane zbiorniki wodne na rzece Nurczyk, Moszczona i Pulwa.
- Rozwój turystyki i wypoczynku wymagać będzie głównie:
- realizacji bazy turystycznej – noclegowej i usługowej,
  - urządzenia terenów wypoczynku codziennego i świątecznego wraz z bazą noclegową i urządzeniami towarzyszącymi (infrastruktura techniczna, komunikacja, usługi) nad projektowanymi zbiornikami wodnymi: Chanie-Chursy, Żerczyce, Nurczyk oraz odbudowanym zbiornikiem Grabarka, Wólka Nurzecka.
  - podjęcia działań na rzecz organizacji wypoczynku w zagrodach rolniczych – agroturystyki w miejscowościach: Żerczyce, Chanie-Chursy, Nurczyk, Sokóle, Borysowszczyzna, Werpól, Grabarka, Wólka Nurzecka,
  - utworzenie tras rowerowych.

5.8. Inne usługi i urządzenia

- 1) Ochotnicza Straż Pożarna posiada remizy w następujących miejscowościach:
  - Nurzec Stacja
  - Klukowicze
  - Siemichocze
  - Wólka Nurzecka
- 2) Administracja
  - Urząd Gminy Nurzec Stacja
  - Komisariat Policji
  - Nadleśnictwo Nurzec Stacja
  - Bank Spółdzielczy
  - Urząd Pocztowy Nurzec Stacja
- 3) obiekty sakralne

Nurzec Stacja	– Kościół rzymskokatolicki p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej,
	– Siostry Urszulanki Najświętszej Marii Panny Dom „BETANIA”,
Grabarka	– Klasztor Prawosławny św. Marii Panny,
Telatycze	– Cerkiew prawosławna par. p.w. śś. Kosmy i Damiana Kaplica prawosławna cmentarna p.w. Ścięcia Głowy św. Jana Chrzciciela, Kapliczka upamiętniająca beatyfikację św. Andrzeja Boboli
Żerczyce	– Cerkiew prawosławna par. p.w. św. Dymitra Sołuńskiego Kaplica prawosławna cmentarna p.w. śś Męczennic Wiery, Nadzieży i Luby.
- 4) Cmentarze

Nurzec Stacja	- cmentarz rzymskokatolicki
Grabarka	- cmentarz prawosławny
Siemichocze	- cmentarz tzw. „szwedzki”
Telatycze	- cmentarz przycerkiewny - cmentarz prawosławny
Żerczyce	- cmentarz prawosławny - cmentarz przycerkiewny
- 5) „Wygodą” Dom Myśliwski Wojskowe Koło Łowieckie „Jeleń”.

6. Sfera gospodarcza

6.1. Rolnictwo

6.1.1. Użytkowanie gruntów

- a) Użytkowanie gruntów w granicach administracyjnych gminy przedstawia się następująco:

Tabela nr 30

Wyszczególnienie	1996			2000			2001		
	Ogółem	udział %	w tym gospod. indywid.	ogółem	udział %	w tym gospod. indywid.	ogółem	udział %	w tym gospod. indywid.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Powierzchnia ogółem	21.496	100,0	11.710	21.496	100,0	11.811	21.496	100,0	11.835
Użytki rolne	10.664	49,6	9.214	10.664	49,6	9.327	10.657	49,6	9.344
grunty orne	7.744	36,0	6.725	7.744	36,0	6.773	7.737	36,0	6.790
Sady	66	0,3	65	66	0,3	65	66	0,3	65
Łąki	1.893	8,8	1.732	1.893	8,8	1.791	1.893	8,8	1.718
Pastwiska	961	4,5	692	961	4,5	698	961	4,5	771
Lasy i grunty leśne	9.244	43,0	1.987	9.244	43,0	1.977	9.251	43,0	1.984
Pozostałe grunty	1.588	7,4	509	1.588	7,4	507	1.588	7,4	507

Niemal połowę powierzchni gminy – 49,6 % zajmują użytki rolne. W strukturze użytków rolnych dominują grunty orne – 72,6 %, pozostałą część stanowią łąki i pastwiska 26,8 % oraz sady 0,6 %. Użytki rolne w 87,7 % znajdują się we władaniu gospodarstw indywidualnych.

Gmina Nurzec Stacja charakteryzuje się znaczną lesistością – 43,0 %, kształtującą się powyżej średnich wskaźników na obszarach wiejskich: wojewódzkiego 30,3 % oraz powiatowego – 32,9 %. Lasy i grunty leśne w większości – ok. 74,5 % znajdują się we władaniu Lasów Państwowych, a 21,4 % we władaniu gospodarstw indywidualnych.

Na przestrzeni lat 1996 – 2001 powierzchnia lasów zwiększyła się o 7 ha na skutek zalesienia terenów rolnych.

- b) Jakość rolniczej przydatności produkcyjnej

Występujące na terenie gminy grunty rolne posiadają następujące klasy gleb:

Tabela nr 31

Klasa gleby	Grunty orne, sady		Użytki zielone	
	ha	%	ha	%
1	2	3	4	5
Ogółem	8.110	100,0	2.848	100,0
III			74	2,6
III a	29	0,4		
III b	166	2,1		
IV			1,142	40,1
Iva	445	5,5		
Ivb	1.210	14,9		
V	3.635	44,8	1.066	37,4
VI	2.250	27,7	449	15,8
VI z	375	4,6	117	4,1

Uwaga: stan w dniu 1 I 1990 Rocznik Statystyczny WUS Białystok 1992 r.

Gmina Nurzec Stacja posiada słabe warunki gospodarowania. W strukturze gruntów przeważają gleby klasy V, VI, VI z, których udział wynosi 77,1 % gruntów ornych i 57,3 % użytków zielonych.

Brak wynikowych materiałów statystycznych Spisu Rolnego z 2002 r. uniemożliwia na obecnym etapie opracowanie „Studium”, dokonania analizy aktualnej sytuacji w rolnictwie gminy. Wobec powyższego analizy gospodarki rolnej gminy dokonano w oparciu o wyniki Powszechnego Spisu Rolnego z 1996 r.

6.1.2. Indywidualne gospodarstwa rolne

Brak wynikowych materiałów statystycznych Spisu Rolnego z 2002 r. uniemożliwia na obecnym, na obecnym etapie opracowanie „Studium”, dokonania pełnej analizy aktualnej sytuacji w rolnictwie gminy.

Wobec powyższego analizy gospodarki rolnej gminy dokonano w oparciu o wyniki Powszechnego Spisu Rolnego z 1996 r. i dane uzyskane w Urzędzie Gminy Nurzec Stacja za 2002 r.

- a) **Wielkość gospodarstw** indywidualnych i działek rolniczych według grup obszarowych użytków rolnych na podstawie danych z Powszechnego Spisu rolnego z 1996 wynosiła:

Tabela nr 32

Grupy obszarowe w ha	1996						2002	
	liczba gospodarstw		powierzchnia w ha ^{x)}				liczba gospodarstw	
	ogółem	%	ogółem	%	użytków rolnych	%	ogółem	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ogółem	1.165	100,0	8.994	100,0	7.268	100,0	1.023	100,0
do 1	285	24,4	141	1,6	91	1,3	163	15,9
1 – 2	82	7,0	194	2,2	118	1,6	} 306	29,9
2 – 3	59	5,1	184	2,0	145	2,0		
3 – 5	129	11,0	636	7,1	513	7,1		
5 – 7	160	13,7	1.240	13,8	968	13,3	} 345	33,7
7 – 10	221	19,0	2.324	25,8	1.863	25,3		
10 – 15	165	14,2	2.423	26,9	1.979	27,2		
15 – 20	37	3,2	739	8,2	624	8,6	42	4,1
20 – 30	15	1,3	414	4,6	} 653	9,0	15	1,5
30 – 50	9	0,8	350	3,9			10	1,0
50 – 100	2	0,2	142	1,6	} 312	4,3	3	0,3
100 – i więcej	1	0,1	206	2,3			2	0,2

Uwaga: ^{x)} Powierzchnia wg siedziby użytkownika

W 1996 r. w gminie występowało 880 gospodarstw indywidualnych tj. gospodarstw o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 1 ha oraz 285 działek rolnych o powierzchni użytków rolnych od 01 do 1 ha łącznie.

Udział działek rolnych w ogólnej liczbie gospodarstw był znaczny i wyniósł 24,5 %. Działki te zajmowały jedynie 1,3 % powierzchni użytków rolnych.

W ogólnej liczbie gospodarstw indywidualnych najliczniejszą grupę tworzyły gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych 5 – 15 ha, stanowiące 46,9 %, skupiające 65,8 % powierzchni użytków rolnych.

Następną grupę tworzą gospodarstwa o powierzchni 1 – 5 ha, stanowiące 23,1 %, zajmujące 10,7 % powierzchni użytków rolnych.

Gospodarstwa większe o powierzchni 15 – 50 ha stanowiły 5,3 % i zajmowały 17,6 % użytków rolnych.

Największe gospodarstwo gminy zajmowało 206 ha powierzchni ogólnej.

W latach 1996 – 2002 r. liczba gospodarstwa indywidualnych zmniejszyła się o 20 natomiast działek rolniczych o 122.

W strukturze gospodarstw indywidualnych, mimo zmniejszenia ilościowego, dominującą grupę stanowią gospodarstwa o powierzchni 5 – 15 ha (47,1 %). Następną grupę stanowią gospodarstwa o powierzchni 1 – 5 ha (29,9 %).

W analizowanym okresie zanotowano wzrost liczby gospodarstw w grupach obszarowych 1 – 5 ha (36), 15 – 20 ha (5), oraz 30 – 100 ha i więcej (3).

- b) **Kierunki i cele produkcji** indywidualnych gospodarstw rolnych w 1996 r. kształtowały się następująco:

Tabela nr 33

Gospodarstwa	Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych
Ogółem	877
Według kierunku produkcji	
Roślinna	167
Zwierzęca	280
Mieszana	415
Według celu produkcji	
nie prowadzące produkcji	13
produkujące wyłącznie na własne potrzeby	342
produkujące głównie lub wyłącznie na sprzedaż	444
Uzyskujące dochody wyłącznie z produkcji rolnej	106

Indywidualne gospodarstwa rolne prowadziły różnorodne kierunki produkcji. Niemal połowa gospodarstw – 47,3 % prowadziła produkcję mieszaną, a znaczący udział 31,9% miały gospodarstwa prowadzące produkcję zwierzęcą.

Połowa gospodarstw – 50,6 % produkowała głównie lub wyłącznie na sprzedaż. Znaczący udział – 39 % miały gospodarstwa produkujące głównie na własne potrzeby.

Dochody wyłącznie z produkcji rolnej uzyskiwało jedynie 12,1 % gospodarstw indywidualnych.

Obecnie na terenie gminy działają następujące znaczące gospodarstwa:

- Gospodarstwo Rolne „EKOROL” w Borysowszczyźnie, zajmujące się produkcją roślinną oraz produkcją zwierzęcą,
- Gospodarstwo Ogrodnicze w Klukowiczach zajmujące się ogrodnictwem (czarna porzeczka) oraz uprawą warzyw.

- c) **Typy gospodarstw rolnych**

Według danych PSR z 1996 r. w gminie występowały następujące typy indywidualnych gospodarstw rolnych:

Tabela nr 34

Typ gosp.	Wyszczególnienie	Ogółem	%
1	2	3	4
	Ogółem	877	100,0
I	Rolnicze	308	35,1
II	rolniczo-pracownicze	26	2,9
III	pracownicze i pracowniczo-rolnicze	136	15,5
IV	emerytów i rencistów	312	35,6
V	z pozarolniczą działalnością gospodarczą	4	0,5
VI	utrzymujące się z niezarobkowych źródeł utrzymania innych niż emerytura i renta	6	0,7
VII	Pozostałe	85	9,7

Uwaga: Tereny gospodarstw rolnych ustalono biorąc pod uwagę udział dochodów z działalności rolniczej w dochodach ogółem oraz źródeł utrzymania członków gospodarstw domowych

W strukturze gospodarczej największy udział miały dwa typy gospodarstw: emerytów i rencistów – 35,6 % oraz rolnicze 35,1 %.

Znaczący udział – 15,5 % miały gospodarstwa pracownicze i pracowniczo rolne.

6.1.3. Uprawy rolne

Powierzchnia zasiewów w indywidualnych gospodarstwach w 1996 r. wynosiła:

Tabela nr 35

Wyszczególnienie	1996		2002	
	ogółem	%	ogółem	%
1	2	3	4	5
Ogółem	4.839	100,0	3.197,24	100,0
Zboża	3.503	72,4	2.563,00	80,2
W tym: żyto	1.629	33,7	1.112,24	34,8
pszenica	297	6,1	187,90	5,9
jęczmień	54	1,1	54,61	1,7
owies	962	19,9	735,96	23,0
mieszanki zbożowe	428	8,8	298,84	9,4
pszenżyto	86	1,8	173,45	5,4
gryka	47	1,0		
Ziemniaki	675	14,0	350,16	11,0
Kukurydza	2	0,04	0,70	0,02
Strączkowe jadalne na zimno	5	0,1		
Przemysłowe buraki	5	0,1	5,36	0,2
rzepak	-	-	0,87	0,03
Pastewne	509	10,5	235,66	7,4
Pozostałe	140	2,9		
W tym: warzywa	66	1,3	29,38	0,9
truskawki	31	0,6	9,14	0,3

W strukturze zasiewów dominują zboża, zajmujące 80,2 % powierzchni upraw, a w tym – 43,3 % tej powierzchni stanowią uprawy żyta oraz 28,7 % uprawy owsa. Trzecią pozycję w uprawach zajmują ziemniaki – 11,0 %.

6.1.4. Hodowla

a) pogłowie zwierząt

W 1996 r. hodowla zwierząt prowadzona była wyłącznie w gospodarstwach indywidualnych. Pogłowie zwierząt wynosiło:

Tabela nr 36

Wyszczególnienie	1996			2002
	ogółem sztuk	Obsada na 100 ha użytków rolnych		ogółem sztuk
		gmina	woj. białostockie	
1	2	3	4	5
Bydło	3.505	43,5	52,3	1.747
w tym: cieleta	659			
jałówki byczki i buhaje	947			
krowy	1.899	23,6	26,5	1.027
Trzoda chlewna	4.225	52,4	60,3	2.558
Owce	532	6,6	5,4	119
Konie	598			
Kozy	18			
Króliki	114			
Zwierzęta futerkowe	14			
Drób	13.842			
w tym: kury	12.725			
gęsi	98			
kaczki	130			
indyki	118			

W 1996 r. w gminie notowano słabe wskaźniki obsady zwierząt gospodarskich na 100 ha użytków rolnych. Wskaźniki te z wyjątkiem owiec, kształtowały się poniżej średnich ówczesnego województwa białostockiego.

W okresie 1996 – 2002 r. znacznie zmniejszyła się hodowla zwierząt w gospodarstwach indywidualnych.

b) Liczba gospodarstw rolnych indywidualnych prowadzących produkcję zwierzęcą w 1996 wynosiła:

Gospodarstwa rolne ogółem	877
Posiadające zwierzęta	819
w tym: bydło	701
w tym: krowy	690
trzodę chlewną	629
konie	455
owce	126
Nie posiadające podstawowych gatunków zwierząt gospodarskich	126
Nie posiadające zwierząt gospodarskich	58

Przeważająca liczba gospodarstw – 93,4 % prowadziła hodowle, zwierząt. W obsadzie zwierząt dominowała hodowla bydła – 85,6% w tym większość – 98,4 % stanowiły krowy oraz hodowla trzody chlewnej – 76,8 %.

6.1.5. Przewidywane kierunki produkcji rolnej

Uwzględniając wnioski z uwarunkowań i kierunków polityki przestrzennej wynikające z projektu planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego w odniesieniu do obszaru gminy Nurzec Stacja należy uwzględnić rozwój produkcji rolniczej metodami ekologicznymi. Dominować powinna uprawa zbóż podstawowych, z uzupełniającym kierunkiem produkcji – hodowla bydła i trzody chlewnej oraz owiec i koni.

6.1.6. Urządzenia obsługi rolnictwa

Obsługę rolnictwa w gminie zabezpieczają:

- 1) „Polser” Sp. z o.o. w Siemiatyczach punkty skupu mleka w miejscowościach:
  - Klukowicze
  - Nurzec wieś
  - Sycze
  - Tymianka
  - Zalesie
  - Prywatne zbiorniki chłodnicze na mleko
- 2) Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” – posiada bazy magazynowo-skupowe w miejscowościach:
  - Nurzec Stacja – skup cieląt
  - Klukowicze – skup żywca wieprzowego, wołowego i cieląt
- 3) „OERLEMANS FOODS” w Siemiatyczach – skup owoców i warzyw przez osoby prywatne w miejscowościach:
  - Klukowicze
  - Augustynka
- 4) Lecznica dla zwierząt we wsi Nurzec Stacja
- 5) Spółdzielnia Kółek Rolniczych we wsi Nurzec Stacja
- 6) Sezonowe punkty skupu runa leśnego w różnych miejscowościach na terenie gminy.

6.2. Leśnictwo

Znaczny obszar gminy pokrywają tereny leśne – 9.251 ha, stanowi to 43% ogólnej powierzchni gminy.

Większość terenów leśnych znajduje się we władaniu lasów państwowych. Gospodarkę leśną prowadzi Nadleśnictwo Nurzec.

Leśnictwo stanowi uzupełniającą funkcję gminy. Zatrudniona tu ludność zajmuje się pozyskiwaniem drewna, hodowlą i ochroną lasów.

We wsi Nurzec Stacja znajduje się administracja Nadleśnictwa Nurzec, które zarządza lasami na obszarze gmin: Nurzec Stacja, miasto i gmina Siemiatycze, Drohiczyn, Mielnik, Milejczyce, części gminy Dziadkowice i części gminy Czeremcha.

6.3. Podmioty gospodarki narodowej

Na terenie gminy w 2001 r. zarejestrowane były 224 podmioty gospodarcze. W strukturze własnościowej dominuje sektor prywatny – 213 jednostek, natomiast 11 jednostek należy do sektora publicznego.

Biorąc pod uwagę formy organizacyjno-prawne w gminie działa 6 spółdzielni, 3 spółki handlowe z o.o. oraz 6 spółek cywilnych.

Podmioty gospodarcze prowadziły działalność w następujących działach:

Tabela nr 37

Sekcja PKD	Podmiot		w tym zakłady osób fizycznych	
	ogółem	%	ogółem	%
1	2	3	4	5
Ogółem	224	100,0	166	100,0
Rolnictwo, leśnictwo i łowiectwo	58	25,9	49	29,5
Przetwórstwo przemysłowe	30	13,4	25	15,1
Budownictwo	26	11,6	26	15,7
Handel i naprawy ^{x)}	34	15,2	31	18,7
Hotele i restauracje	5	2,2	5	3,0
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	6	2,7	5	3,0
Pośrednictwo finansowe	9	4,0	8	4,8
Obsługa nieruchomości i firm	11	4,9	10	6,0
Edukacja	4	1,8	-	-
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	5	2,2	2	1,2
Pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna	29	12,9	5	3,0

^{x)} bez spółek cywilnych

Wśród jednostek gospodarczych największy udział mają jednostki gospodarcze prowadzące działalność w zakresie leśnictwa oraz rolnictwa – 25,9 %. Znaczną pozycję zajmują handel i naprawy – 15,2 %, przetwórstwo przemysłowe – 13,4 % i budownictwo 11,6%.

6.4. Działalność produkcyjna, usługi komercyjne i budownictwo

Na terenie gminy funkcjonują niewielkie zakłady produkcyjne przemysłu drzewnego, spożywczego, usług komercyjnych i budownictwa. Zakłady te działają w następujących miejscowościach:

Nurzec Stacja

- Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „DREWAR”
- Piekarnia Mechaniczna „Grześ”
- Przedsiębiorstwo Przetwórstwa Drzewnego „ASPWOOD-POLAND”
- Zakład Stolarski
- Zakład Ślusarski
- Zakład Szklarski
- Zakład Szewski
- Zakład Fotograficzny

- Zakład Usług Transportowych
- Zakład Usług Mechanicznych
- Zakład Usług Budowlanych
- Zakład Betoniarski
- Zakład instalatorstwa sanitarnego

Augustynka

- Odlewnia Żeliwa
- Zakład Usług Budowlanych

Borysowszczyzna

- Zakład Usług Budowlanych

Klukowicze

- Zakład Usług Budowlanych

Moszczona Pańska

- Zakład Stolarski
- Zakład Usług Budowlanych
- Zakład Instalatorstwa Sanitarnego

Siemichocze

- Zakład Usług Budowlanych

Sokółe

- Zakład Usług Budowlanych

Tymianka

- Zakład Stolarski
- Zakład Ślusarski

Werpol

- Zakład Stolarski
- Zakład Usług Mechanicznych

Wólka Nurzecka

- Zakład Stolarski

Zalesie

- Zakład Stolarski

Żerczyce

- Zakład Ślusarski
- Zakład Usług Transportowych
- Zakład Usług Budowlanych

Możliwości rozwoju przemysłu i rzemiosła produkcyjnego

Gmina Nurzec Stacja ma ograniczone możliwości rozwoju przemysłu. Ograniczenia te wynikają z wymogów ochrony środowiska oraz niedoinwestowania infrastruktury technicznej.

Dalszy rozwój działalności produkcyjnej może bazować głównie na zasobach lokalnych surowców leśnych (przemysł drzewny – pozyskiwanie i przetwórstwo surowca drzewnego, pozyskiwanie i przetwórstwo runa leśnego) i rolniczych (na potrzeby przetwórstwa rolno spożywczego).

7. Komunikacja

System komunikacyjny gminy Nurzec Stacja stanową:

- sieć drogowa,
- linia kolejowa,
- komunikacja autobusowa.

7.1. Sieć drogowa

7.1.1. Struktura funkcjonalno techniczna

1) Drogi wojewódzkie

Nr 693 Kleszczele – Siemiatycze

Nr 658 droga 640 – Kudelicze – Pawłowicze – Grabarka – Kajanka ustalone są rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 15 XII 1998 r.

w sprawie ustalenia wykazu dróg krajowych i wojewódzkich (Dz. U. Nr 160, poz. 1077), zarządzeniem Nr 10 Generalnego Dyrektora Dróg Publicznych z dnia 22 VIII 2000 r. w sprawie nadania numerów dla dróg wojewódzkich, uchwałami Sejmiku Województwa Podlaskiego Nr XV/78/99 z dnia 18 X 1999 r. w sprawie zaliczenia drogi 637 – Kudelicze – Pawłowicze – Grabarka – Kajanka do kategorii dróg wojewódzkich i Nr XXXVI/293/01 z dnia 21 V 2001 r. w sprawie ustalenia przebiegu dróg wojewódzkich na terenie województwa podlaskiego, zarządzeniem Dyrektora Podlaskiego Zarządu Dróg Wojewódzkich w Białymstoku z dnia 10 IV 2002 r. w sprawie podziału dróg na klasy techniczne, są one zaliczane do klasy technicznej Z, z dopuszczeniem kursowania pojazdów o nacisku na pojedynczą oś do 80 kN.

2) Drogi powiatowe

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Komunikacji z dnia 14 VII 1986 r. w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg wojewódzkich (Dz. U. Nr 30, poz. 151, załącznik Nr 1 z dnia 29 VIII 1986 r.) oraz art. 103 ustawy z dnia 13 X 1998 r. przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. Nr 133, poz. 872) na obszarze gminy są następujące drogi powiatowe:

Tabela nr 38

Nr drogi	Przebieg drogi
03865	Żerczyce – Żurobice
03867	Tołwin – Kajanka
03870	Siemiatycze – Boratyniec Lacki – Litwinowicze
03874	Nurzec Stacja – Tymianka
03875	Milejczyce – Klukowicze
03876	Żerczyce – Nurczyk
03877	Siemichocze – Koterka
03878	Wilanowo – Klukowicze – Stawiszcze
03880	Radziwiłłówka – Augustynka
03881	Tymianka – Wólka Nurzecka - Borowiki

3) Drogi gminne

Według uchwały nr XVI/105/86 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku z dnia 21 X 1986 r w sprawie zaliczenia dróg do kategorii dróg gminnych oraz lokalnych miejskich w województwie białostockim (Dz. Urz. Woj. Białostockiego Nr 12, poz. 140) oraz art. 103 ustawy z dnia 13 X 1998 r. przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną (Dz. U. Nr 133, poz. 872) na obszarze gminy Nurzec Stacja są następujące drogi gminne:

Tabela nr 39

L.p.	Nr drogi	Nowy numer drogi	Przebieg drogi
1	2	3	4
1.	0344001	109271B	Nurzec Stacja – Zalesie – droga wojewódzka nr 693
2.	0344002	109272B	droga wojewódzka nr 693 – Chursy – Chanie – droga powiatowa nr 875
3.	0344003	109273B	Nurzec Stacja – Sokóle
4.	0344004	109274B	Zabłocie – granica gminy (Pakaniewo)
5.	0344005	109275B	Moszczona Pańska – Sokóle
6.	0344006	109276B	Moszczona Pańska – Sycze
7.	0344007	109277B	Moszczona Pańska – Ossolin
8.	0344008	109278B	Sycze – Sokóle
9.	0344009		Nurczyk – droga powiatowa nr 874
10.	0344010	109279B	Augustynka – Chanie
11.	0344011	109280B	Augustynka – droga powiatowa nr 876
12.	0344012	109281B	Nurzec – Wólka Nurzecka
13.	0344013	109091B	Nurzec – granica gminy (Rogacze)
14.	0344014	109282B	Siemichocze – Stołbce – droga powiatowa nr 878
15.	0344015	109283B	Klukowicze – Klukowicze Kolonia
16.	0344016	109284B	Siemichocze – Augustynka
17.	0344017	109285B	Werpól – droga gminna nr 016
18.	0344018	109286B	Wólka Nurzecka – Piszczatka
19.	0344019	109211B	Wólka Nurzecka – granica gminy (Zubacze)
20.	0344020	109287B	Tymianka – droga powiatowa nr 881
21.	0344021	109288B	Tymianka – droga powiatowa nr 870
22.	0344022	109289B	Litwinowicze – droga gminna nr 014
23.	0344023	109290B	Wyczółki – droga powiatowa nr 878
24.	0344024	109291B	droga powiatowa nr 874 – Tymianka

7.1.2. Charakterystyka dróg ze względu na rodzaj nawierzchni

1) Drogi wojewódzkie

Długość dróg i rodzaj nawierzchni przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela nr 40

Nr drogi	Odcinek drogi		Długość km	Nawierzchnia twarda	
	od km	do km		bitumiczna	Żwirowa
				km	km
693	18 + 300	26 + 700	8,49	8,49	-
658	4 + 680	5 + 470	0,790	-	0,790
	5 + 470	9 + 600	4,13	4,13	-
	4 + 680	9 + 600	4,92	4,92	-
Razem stan na dzień 31 XII 2001 r.			13,41	12,62	0,79
Razem stan na dzień 31 XII 2002 r.			13,41	13,41	-

2) Drogi powiatowe

Długość dróg i rodzaj nawierzchni przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela nr 41

Lp	Nr drogi	Nowy numer drogi	Nazwa drogi	Długość drogi w km	Długość wg rodzaju nawierzchni (km)					
					twarda			gruntowa		
					bitumiczna	brukowa	żwirowa	ulepsz.	natural.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1	03865		Żerczyce – Żurobice	6,429		0,523	5,906			
2	03867		Tołwin – Kajanka	4,176				2,506	1,670	
3	03870		Siemiatycze – Boratyniec Lacki – Litwinowicze	19,870	0,025	1,019	11,259 12,759*		7,567 6,067*	
4	03874		Nurzec Stacja – Tymianka	12,436	12,436					
5	03875		Milejczyce – Klukowicze	14,072	4,962 5,412*	8,434	0,676 0,226*			
6	03876		Żerczyce – Nurczyk	5,752		0,218	0,600	1,800 2,400*	3,134 2,534*	
7	03877		Siemichocze – Koterka	3,952	- 1,827*		3,952 2,125*			
8	03878		Wilanowo – Klukowicze – Stawiszczce	6,546	2,755 2,818*		3,791 3,728*			
9	03880		Radziwiłłówka – Augustynka	6,487	6,487					
10	03881		Tymianka – Wólka Nurzecka – Borowiki	5,768	- 1,038*	0,369	3,031 1,993*	0,958	1,410	
Razem w gminie				2001 r.	85,488	26,665	10,563	29,215	5,264	13,781
				2002 r.	85,488	30,043	10,563	27,337	5,864	11,681

3) Drogi gminne

Długość dróg i rodzaj nawierzchni przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela nr 42

Lp	Nr drogi	Nowy numer drogi	Przebieg drogi	Długość drogi	Długość wg rodzaju nawierzchni (km)			
					twarda		gruntowa	
					ulepszona bitumiczna	nieulepsz. brukowa	wzmocniona żwirem żużlem	naturalna
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	0344001		Nurzec Stacja – Zalesie – droga wojewódzka nr 693	4,46		0,7	3,96	
2	0344002		droga wojewódzka nr 693 – Chursy – Chanie – droga powiatowa nr 875	3,33			2,13	1,2
3	0344003		Nurzec Stacja – Sokółe	4,73			4,0	0,73
4	0344004		Zabłocie – granica gminy (Pakaniewo)	1,10			0,9	0,2
5	0344005		Moszczona Pańska – Sokółe	2,28			2,28	
6	0344006		Moszczona Pańska – Sycze	2,34				2,34
7	0344007		Moszczona Pańska – Ossolin	1,8			1,3	0,50
8	0344008		Sycze – Sokółe	1,28			1,28	
9	0344009		Nurczyk – droga powiatowa nr 874	4,84				4,84

1	2	3	4	5	6	7	8	10
10	0344010		Augustynka – Chanie	3,99				3,99
11	0344011		Augustynka – droga powiatowa nr 876	4,42	1,5		2,92	
12	0344012		Nurzec – Wólka Nurzecka	4,43			1,90	2,53
13	0344013		Nurzec – granica gminy (Rogacze)	2,35				2,35
14	0344014		Siemichocze – Stołbce – droga powiatowa nr 878	8,25			8,25	
15	0344015		Klukowicze – Klukowicze Kolonia	2,21			2,21	
16	0344016		Siemichocze – Augustynka	1,7				1,7
17	0344017		Werpól – droga gminna nr 016	2,08			2,08	
18	0344018		Wólka Nurzecka – Piszczatka	3,22				3,22
19	0344019		Wólka Nurzecka – granica gminy (Zubacze)	2,2			2,2	
20	0344020		Tymianka – droga powiatowa nr 881	3,85				3,85
21	0344021		Tymianka – droga powiatowa nr 870	2,74			2,74	
22	0344022		Litwinowicze – droga gminna nr 014	2,76			2,1	0,66
23	0344023		Wyczółki – droga powiatowa nr 878	2,85			2,85	
24	0344024		droga powiatowa nr 874 – Tymianka	1,59			0,5	1,09
Razem stan na dzień 31 XII 2001 r i 31 XII 2002				75,00	1,5	0,7	43,6	29,20

7.1.3. Charakterystyka ogólna układu drogowego gminy

- 1) Długość dróg wynosiła:
  - a) stan na dzień 31 XII 2001 r
    - wojewódzkie o nawierzchni twardej 13,41 km (w tym ulepszonej 12,62 km)
    - powiatowych 85,488 km; o twardej nawierzchni 66,443 km (w tym ulepszonej 26,665 km) oraz gruntowej 19,045 km
    - gminnych 75,0 km; o twardej nawierzchni 2,2 km (w tym ulepszonej 15 km) oraz gruntowej 72,8 km
  - b) stan na dzień 31 XII 2002 r.
    - wojewódzkie o nawierzchni twardej ulepszonej 13,41 km
    - powiatowych 85,488 km; o twardej nawierzchni 67,943 km (w tym ulepszonej 30,043 km) oraz gruntowej 17,545 km
    - gminnych 75,0 km; o twardej nawierzchni 2,2 km (w tym ulepszonej 15 km) oraz gruntowej 72,8 km
- 2) Gęstość dróg o twardej i twardej ulepszonej nawierzchni wynosiła
  - a) stan na dzień 31 XII 2001 r

38,2 km/ 100 km² (w tym ulepszonej 19 km/ 100 km²) natomiast w skali województwa podlaskiego na drogach ogółem (zamiejskich i miejskich) odpowiednio 52,3 km/ 100 km² i 38,2 km/ 100 km² oraz na drogach zamiejskich odpowiednio 47,4 km/ 100 km² i 33,3 km/ 100 km²
  - b) stan na dzień 31 XII 2002 r

28,9 km/ 100 km² (w tym 20,9 km/ 100 km²)

3) Ruch drogowy

Średni dobowy ruch pojazdów samochodowych na dobę (p/d) na drogach wojewódzkich wynosił:

	1995	2000
Nr 693		
Milejczyce –Siemiatycze	977	1251
Nr 658		
Dr Nr 640 - Kajanka	-	350

Średni dobowy ruch pojazdów samochodowych na w/w odcinku drogi Nr 693 w 2000 r. wynosił 1251 p/d (w województwie podlaskim 1446 p/d, w kraju 2363 p/d).

Wskaźnik wzrostu ruchu 2000/1995 na rozpatrywanym odcinku wynosił 1,28, taki sam jak na sieci dróg wojewódzkich w województwie podlaskim. Pomiarów ruchu na drodze Nr 658 nie przeprowadzono.

7.2. Techniczne zaplecze motoryzacji

a) Parkingi

Ilość miejsc krótkiego postoju na parkingach we wsi Nurzec Stacja przedstawia się następująco:

Urząd Gminy	- 15 st.
Bank Spółdzielczy	- 10 st.
Szkoła Podstawowa	- 10 st.
Dworzec PKS	- 10 st.
Budynek byłego U.G.	- 10 st.
Sklep prywatny przy ul. Tartacznej	- 5 st.
Nadleśnictwo Nurzec	- 15 st.
Kościół Katolicki	- 30 st.
<u>Razem</u>	<u>- 105 st.</u>

b) 1 stacja paliw w Zalesiu

c) Zakłady naprawy pojazdów

W gminie są dwa zakłady naprawy pojazdów w Nurcu Stacji i w Werpolu.

7.3. Kolej

Przez teren gminy Nurzec Stacja przebiega pierwszorzędna dwutorowa i jednotorowa na odcinku Hajnówka – Nieznany Bór linia kolejowa Siedlce – Czeremcha – Hajnówka – Nieznany Bór.

W oparciu o rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 II 2000 r. w sprawie wykazu linii kolejowych, które ze względów gospodarczych, społecznych, obronnych lub ekologicznych mają znaczenie państwowe (Dz. U. Nr 13, poz. 156) w/w linia jest zaliczona do linii państwowych.

Długość linii na terenie gminy wynosi 19,29 km. Gęstość sieci wynosi 10 km/ 100 km² (w województwie podlaskim 3,9 km/ 100 km²).

Obsługa podróźnych odbywa się na stacjach Sycze, Nurzec i Nowy Nurzec oraz towarów na stacji Nurzec.

Nawierzchnia jest typu średniego, stan techniczny dobry $V_{max} = 80$ km/h.

7.4. Komunikacja autobusowa

Obszar gminy Nurzec Stacja obsługiwany jest przez PPKS Siemiatycze następującymi liniami:

1580	Siemiatycze – Milejczyce – $\frac{\text{Miedwieżyki}}{\text{Kleszczele - Bielsk Podlaski}}$
1582	Siemiatycze – Tołwin – Kol. Żurobice – Zabłocie – Żerczyce
1583	Klukowicze – Kleszczele
1584	Siemiatycze – Adamowo – Wilanowo – Klukowicze
1585	Siemiatycze – Siemiatycze d.k. – Szumilówka
1591 a	Siemiatycze – Boratyniec Lacki – Nurzec Stacja
1592	Siemiatycze – $\frac{\text{Milejczyce}}{\text{Werpól – Wólka Nurzecka}}$ – Wyczółki

Obsługa podróży odbywa się na dworcu PKS w Nurcu Stacji i poszczególnych przystankach autobusowych.

7.5. Ocena funkcjonalności komunikacji

1) Ocena układu drogowego.

Z analizy układu dróg publicznych prawnie usankcjonowanych wynika, że nie zapewnia on dogodnej obsługi niektórych jednostek osadniczych.

W celu poprawienia tej sytuacji proponuje się zaliczyć do dróg gminnych następujące drogi:

- ulice we wsiach: Nurzec Stacja, Zabłocie z połączeniem z drogą powiatową 03865, Moszczona Pańska, Sycze, Wólka Nurzecka, Tymianka, Litwinowicze, Werpól z połączeniem z drogami powiatowymi 03870 i 03877, Anusin – Buszymszczyzna z połączeniem z drogą powiatową 03877
- drogi do obsługi zabudowy Augustynki, Rozalina i Borysowszczyzny,
- droga Kolonia Klukowicze – granica gminy – (Jancewicze) – granica gminy – Wólka Nurzecka.

2) Ocena ze względu na rodzaj nawierzchni.

Z przedstawionych danych w punkcie 7.1.3. wynika, że gęstość dróg publicznych o nawierzchni twardej i twardej ulepszonej w 2001 r. była mniejsza odpowiednio 27 % i 50,3 % od gęstości dróg publicznych ogółem (zamiejskich i miejskich) w województwie podlaskim oraz 19,4 % i 43 % od gęstości dróg zamiejskich.

Na takie małe wielkości wskaźnika gęstości dróg o nawierzchni twardej i twardej ulepszonej mają wpływ przede wszystkim duże ilości dróg gminnych i powiatowych o nawierzchni gruntowej. Dróg gminnych o nawierzchni gruntowej było 72,8 km, co stanowiło 97 % tych dróg oraz dróg powiatowych o nawierzchni gruntowej było 19,045 km, co stanowiło 22,3 % tych dróg.

3) Ocena przepustowości dróg wojewódzkich

Wzrost ruchu w 2000 r. w stosunku do 1995 r. na drodze Nr 693 wynosił 28 %. Na drodze Nr 658 wielkość ruchu w 2000 r. przyjęto w Biurze Projektowo-Budowlanym Dróg i Mostów Sp. z o.o. Transprojekt–Warszawa, opracowującym wyniki ruchu drogowego metodą ekspercką, na podstawie typowych krzywych rozkładu obciążeń ruchu, SDR równy 350 poj./dobę. Na drodze tej pierwszy raz określono wielkość ruchu, ponieważ dopiero w 2001 r. przekwalifikowano ją na drogę wojewódzką.

Z porównania przepustowości dróg przy poziomie swobody ruchu D wynoszących: 1250 p/h przy szerokości jezdni 7,0 m (Nr 693 – od km 19 + 565 do km 21 + 230) i 850 p/h przy szerokości jezdni 5,5 m (na pozostałym odcinku drogi Nr 693 i na drodze Nr 658) z natężeniami ruchu wynoszącymi: Nr 693 – 119 p/h ($0,095 \times 1251 = 119$) i Nr 658 – 33 p/h ($0,095 \times 350 = 33$) wynika, że istniejące przekroje dróg mają duże rezerwy przepustowości.

4) Ocena technicznego zaplecza motoryzacji

Stwierdza się, że potrzeby w zakresie krótkiego postoju we wsi Nurzec Stacja są zaspokojone. Istniejąca stacja paliw i 2 zakłady naprawy samochodów zapewniają obsługę użytkowników pojazdów w gminie.

5) Ocena obsługi gminy linią kolejową

Z powodu małego ruchu pasażerskiego na linii Siedlce – Czeremcha – Hajnówka PKP zamierza zawiesić ruch pasażerski. Utrzymanie ruchu pasażerskiego wymagać będzie dofinansowania przez władze samorządowe. Rozstrzygnięcie tego problemu uzależnione jest od wyników negocjacji Urzędu Marszałkowskiego i PKP na temat finansowania w 2003 r. transportu kolejowego w województwie podlaskim.

6) Ocena obsługi gminy liniami autobusowymi

Przy przyjęciu dostępności 2 km do przystanku autobusowego poza przyjętym promieniem obsługi znajdują się Stołbce i Klukowicze - Kolonia.

8. Infrastruktura techniczna

8.1. Elektroenergetyka

8.1.1. Charakterystyka stanu istniejącego

a) Urządzenia elektroenergetyczne SN i NN

Źródłem zasilania w energię elektryczną gminy jest stacja transformatorowo-rozdzielcza RPZ 110/15 kV w Siemiatyczach, poprzez sieć SN 15 kV napowietrzną. Główne linie wychodzą z w/w RPZ –tu w kierunkach:

- Kajanka – Nurzec Stacja – Milejczyce,
- Boratyniec Lacki – Sokóły – Borysowszczyzna – kol. Nurczyk – Nurzec Stacja,
- Mielnik – Siemichocze – Wólka Nurzecka – Rogacze – Milejczyce,

Pozostałe linie SN 15 kV stanowią odgałęzienia od w/w linii głównych i zasilają poszczególne stacje transformatorowe na obszarze całej gminy. Bezpośrednia obsługa odbiorców odbywa się poprzez sieć NN napowietrzną lub kablową.

Na obszarze gminy zlokalizowanych jest 86 stacji transformatorowych, w tym 16 w ośrodku gminnym.

Stan techniczny sieci SN 15 kV jak i NN jest zróżnicowany. Część z niej wymaga remontu i sukcesywnej modernizacji.

W najbliższych latach Region Energetyczny Bielsk Podlaski przewiduje modernizację i remont urządzeń elektroenergetycznych we wsiach: Zalesie, Moszczona Pańska.

b) Urządzenia elektryczne WN

Przez teren gminy przebiega trasa linii WN 110 kV relacji RPZ ADAMOWO – RPZ Bielsk Podlaski 1. W/w linia stanowi element sieci krajowej WN.

Nie ma ona bezpośredniego związku z urządzeniami elektroenergetycznymi na obszarze gminy, daje jednak ograniczenia w zagospodarowaniu terenu.

Stan techniczny linii WN 110 kV wymaga poprawy. Zakład Energetyczny Białystok S.A. założył w swoich planach modernizację tej linii – co zostało przyjęte w projekcie planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego.

W/w plan przewiduje również przebudowę systemu WN 110 kV na obszarze gminy Nurzec Stacja. Jest to jednak uwarunkowane zakresem potrzeb energetycznych PKP, w procesie elektryfikacji kolei południowej części województwa podlaskiego.

8.1.2. Ocena dotychczasowego rozwoju systemu i główne problemy do rozwiązania

Istniejące urządzenia elektroenergetyczne dostarczają energię elektryczną w wystarczającej ilości. Podstawowym problemem do rozwiązania jest zsynchronizowanie potrzeb wynikających z zagospodarowania przestrzennego i jego rozwoju, w poszczególnych obszarach gminy, z możliwościami systemu elektroenergetycznego.

Sukcesywnie prowadzone prace modernizacyjne i rozbudowa sieci winna być kontynuowana a zakres wynikać z zapotrzebowania odbiorców istniejących i potencjalnych.

Zakładany przez ZEB S.A., w porozumieniu z samorządem gminy, zakres prac w planach rozwoju, powinien zapewnić niezbędną ilość i jakość energii elektrycznej odbiorcom.

Projektowana dla potrzeb PKP stacja transformatorowo-rozdzielcza RPZ 110/15 kV nie tylko zapewni elektryfikację kolei, ale również poprawi pracę układu sieci SN 15 kV na obszarze gminy Nurzec Stacja jak również gmin sąsiednich.

8.2. Gazownictwo

Gmina nie posiada obecnie urządzeń do odbioru gazu ziemnego. Z materiałów do „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego” jak również ze „Studium programowego możliwości rozwoju gazyfikacji województwa białostockiego” opracowanym przez GAZOPROJEKT WROCŁAW wynika, że gazyfikacja gminy Nurzec Stacja będzie budowana w oparciu o istniejący gazociąg wysokiego ciśnienia DN 700 Hołowczyce – Rembelszczyzna. Rozpoczęcie i zakres inwestycji gazowniczych uzależnione jest od zainteresowania odbiorców oraz przewidywanej wielkości sprzedaży gazu.

Wobec braku sieci gazu przewodowego, mieszkańcy gminy korzystają z gazu propan-butan. Szacuje się, że ~90 % gospodarstw domowych korzysta z tego rodzaju gazu.

8.3. Ciepłownictwo

8.3.1. Charakterystyka systemu istniejącego

Na obszarze gminy istnieje 12 większych źródeł wytwarzania energii cieplnej w obiektach użyteczności publicznej. Są to:

Tabela nr 43

L.p.	Nazwa obiektu	Moc kotła	Typ kotła	Rodzaj paliwa	Uwagi
1.	Nadleśnictwo Nurzec w Nurcu Stacji	1,8 GJ/godz. lub 0,50 MW (nom 0,40 MW)	1 x Moderator po 0,40 MW	drewno 18 MJ/kg kcal kg	
2.	Wojskowa Agencja Mieszkaniowa O/T Kotłownia Nr 5 JW. 3748 w Nurcu Stacji	1,6 Gcal/h	6 wodnych Eca IV	olej opałowy	
3.	Szkoła Podstawowa w Siemichocze	120 Mcal/h	2 x KZ -5	Węgiel	
4.	Gminny Ośrodek Zdrowia w Nurcu Stacji	50 Mcal/h	1 x ES-KA o p.o. 6 m ²	olej opałowy	
5.	Szkoła Podstawowa w Nurcu Stacji	376 kW	3 x KZ -5; 1 x 88 kW; 2 x 144 kW	Węgiel	
6.	Apteka w Nurcu Stacji ul. Dzierżyńskiego 3		1 x B - 2	olej opałowy	
7.	Budynek gastronomii w Nurcu Stacji		2 x KZ -5	Węgiel	
8.	Piekarnia w Nurcu Stacji		2 x KZ -5	Węgiel	
9.	SKR w Nurcu Stacji		3 x Rumia o p.o. 65 m ²	Węgiel	
10.	„EKOROL” Zakład Rolny w Borysowszczyźnie		3 x KZ -5/12 2 x KZ -5/11	Węgiel	
11.	Przedszkole w Nurcu Stacji	193,28 Mcal/h	3 x wodne UKS - 75	olej opałowy	
12.	Budynek biurowy G.O.P.S. biblioteki, G.O.U.K. w Nurcu Stacji,		1 x Strabel 79,1 kW	olej opałowy	

W zabudowie mieszkaniowej dominującym rozwiązaniem są lokalne źródła ciepła na paliwa stałe (węgiel). W minimalnym stopniu mieszkańcy stosują jako paliwo – olej i gaz propan butan (~2%).

8.3.2. Ocena stanu ciepłownictwa

Istniejące źródła w pełni pokrywają zapotrzebowanie na ciepło. Prace istniejących kotłowni na paliwa stałe przyczyniają się do zanieczyszczenia środowiska. Szansą na poprawę istniejącego stanu rzeczy jest przejście na paliwa ekologiczne.

Ja wynika z zestawienia źródeł ciepła w gminie w ~ 50 % zostało to już wykonane, 5 kotłowni stosuje olej opałowy.

Zastosowanie gazu jako paliwa wiąże się z potrzebą budowy systemu gazowniczego nie tylko w samej gminie, ale również wyprowadzenie gazociągu wysokiego ciśnienia od istniejącego gazociągu Hołowczyn – Rembelszczyzna w gminie Sarnaki woj. mazowieckie – w kierunku Siemiatycze – Nurzec Stacja. Duże obszary leśne dają również szansę wykorzystania jako paliwa surowców drzewnych tzw. biomasę.

8.4. Telekomunikacja

8.4.1. Telefonia przewodowa

System telefonii przewodowej w gminie składa się z :

- a) 2 central telefonicznych w miejscowościach Nurzec Stacja i Siemichocze,
- b) linii kablowej światłowodowej relacji Siemichocze – Hajnówka, której trasa biegnie przez miejscowości w gminie Nurzec Stacja: Klukowicze, Litwinowicze i Nurzec Stacja,
- c) sieci miejscowej dwuczłonowej i przyłączy telefonicznych w oparciu o kable miedziane.

Obecnie stan telekomunikacji przewodowej w gminie jest dobry. Zamiana przestarzałych centrali telefonicznych na cyfrowe o pojemnościach zaspokajających obecne potrzeby i posiadających rezerwy oraz włączenie ich za pomocą linii światłowodowych do systemu wojewódzkiego a przez węzeł białostocki do krajowego i międzynarodowego – podniosło standard usług zarówno pod względem ilości jak i jakości.

Sieć rozdzielczą wykonano już w ~ 85 %. Wskaźnik ilości abonentów TP S.A. na 1000 mieszkańców wynosi 200 i jest jednym z wyższych w województwie podlaskim.

Dla porównania wskaźnik województwa dla wsi w 2001 r. wynosił 207, 5 zaś ogółem – 277,5.

8.4.2. Telefonia komórkowa

Na obszarze gminy są zlokalizowanych stacji bazowych telefonii komórkowej. W Nurcu Stacji są 2 stacje bazowe operatorów sieci ERA GSM i PLUS GS. Natomiast na terenie kolonii Zalesie posiada stację bazową CENTERTEL. Taki stan rzeczy umożliwia utrzymanie zasięgu na obszarze całej gminy.

8.5. Zaopatrzenie w wodę

8.5.1. Ogólna charakterystyka zaopatrzenia w wodę

W gminie Nurzec Stacja sieć osadniczą tworzą 34 miejscowości wchodzące w skład 26 wsi.

Na koniec 2002 r. zwodociągowanych było 21 wsi co stanowi 80,8 % ogółu wsi i zamieszkuje w nich około 90 % ludności gminy.

Długość sieci wodociągowej (bez przyłączy do budynków) wynosi 75,2 km i podłączonych było 984 budynki mieszkaniowe o 1028 mieszkaniach. Odsetek mieszkań podłączonych do sieci wodociągowej stanowi około 67,5 % i jest większy od średniej wojewódzkiej kształtującej się w granicach 61 %.

Zużycie wody wodociągowej w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca gminy wynosiło w granicach 13,6 m³/rok (37,3 dm³/d) i jest mniejsze od średniej wojewódzkiej dla terenów wiejskich wynoszącej w 2001 r. 20,1 m³/rok (55,1 dm³/d).

Zaopatrzenie w wodę 16 wsi odbywa się z 3 ujęć i stacji wodociągowych stanowiących własność Gminy Nurzec Stacja, a eksploatowanych przez Wojewódzki Zakład Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku, a 5 wsi podłączonych jest do wodociągu Tołwin w gminie Siemiatycze.

Są to wodociągi:

- Nurzec Stacja – zaopatrzenie w wodę 8 wsi: Nurzec Stacja, Zalesie, Żerczyce, Nurzec, Nurczyk, Nurczyk – Kolonia, Chanie-Chursy, Augustynka,
- Klukowicze – zaopatrzenie w wodę 3 wsi: Klukowicze, Litwinowicze, Wyczółki,
- Tymianka – zaopatrzenie w wodę 5 wsi: Tymianka, Wólka Nurzecka, Siemichocze, Werpól,
- Tołwin w gm. Siemiatycze – zaopatrzenie w wodę 5 wsi: Moszczona Pańska, Sycze, Wakułowicze, Grabarka, Szumiłówka.

W 1999 została wykonana spinka wodociągu Tołwin z wodociągiem Nurzec Stacja.

W 5 wsiach: Borysowszczyzna, Nurzec-Kolonia, Sokóle, Stołbce, Zabłocie mieszkańcy zaopatrują się w wodę z ujęć lokalnych, w większości ze studni kopanych. W miejscowościach tych zamieszkuje ok. 10% ludności gminy.

8.5.2. Rozwój scentralizowanych stacji wodociągowych

Zwodociągowanie gminy od 1985 r. przedstawia poniższa tabela

Tabela nr 44

Wyszczególnienie	Stan na koniec roku										
	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	
Długość sieci wodociągowej (km)	7,9	13,9	21,5	26,9	47,5	57,7	62,0	62,0	75,2	75,2	
Połączenia wodociągowe do budynków miesz. (szt.)	296	427	542	629	771	857	875	875	980	984	
Zwodociągowanie wsi (szt.)	4	4	8	9	13	17	17	17	21	21	
% zwodociągowania	15,4	15,4	30,7	34,6	50,0	65,4	65,4	65,4	80,8	80,8	
Zużycie wody w gospodarstwach domowych tys. m ³ /rok	59,9	131,7	44,6	41,0	47,0	52,3	59,2	69,1	71,3	67,2	
Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszk.	m ³ /rok	10,0	23,5	8,2	7,6	8,9	10,1	11,5	13,7	14,3	13,6
	dm ³ /d	27,4	64,4	22,5	20,8	24,4	27,7	31,5	37,4	39,2	37,3

Źródło - dane WUS, WZM i UW w Białymstoku, gminy

Do końca 1994 roku w gminie zwodociągowane były 4 wsie. Rozwój scentralizowanych systemów zaopatrzenia w wodę rozpoczną się w 1995 r. i do końca 2001 r. zwodociągowano 16 wsi i odsetek zwodociągowanych wsi wzrósł z 15,4 % do 80,8 %.

8.5.3. Stan zwodociągowania poszczególnych wsi w gminie na koniec 2002 roku

Tabela nr 45

Nazwa wodociągu	Wsie podłączone do sieci wodociągowej	Długość sieci wodociągowej w km	Połączenia prowadzące do bud. mieszk.		% mieszkań zamieszkałych podłącz. do sieci wodociągowej
			budynki (szt.)	mieszkania w tych bud. (szt.)	
Wodociąg Nurzec Stacja	Nurzec Stacja	6,0	313	357	61,9
	Zalesie	6,1	55	55	73,3
	Zerczyce	3,0	60	60	78,9
	Nurzec	3,5	45	45	95,7
	Nurczyk	} 1,5	21	21	100
	Kolonia Nurczyk				
	Chanie-Chursy	3,0	17	17	100
	Augustynka	10,0	53	53	86,9
		33,1	564	608	
Wodociąg Tymianka	Tymianka	5,2	34	34	46,7
	Piszczatka	2,6	8	8	46,7
	Wólka Nurzecka	6,1	77	77	70,6
	Siemichocze	4,0	52	52	64,2
	Werpól	2,6	32	32	68,1
		20,5	203	203	
Wodociąg Klukowicze	Klukowicze	4,4	59	59	57,8
	Litwinowicze	1,4	22	22	51,2
	Wyczółki	1,9	24	24	58,5
		7,7	105	105	
Wodociąg Tołwin w gm. Siemiatycze	Moszczona Pańska	8,5	56	56	74,7
	Sycze	2,8	30	30	73,2
	Wakułowicze	0,7	8	8	100
	Grabarka	1,1	11	11	52,4
	Szumilówka	0,8	7	7	100
		13,9	112	112	
Ogółem		75,2	984	1028	67,5

Źródło – dane WZM i UW w Białymstoku + obliczenia własne

8.5.4. Charakterystyka ujęć wody i stacji uzdatniania wodociągów

1) Wodociąg komunalny Nurzec Stacja

Źródłem poboru wody jest ujęcie wody podziemnej składające się z dwóch studni wierconych: SW-1 o głębokości 73 m i wydajności eksploatacyjnej $Q = 35,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 11,3 \text{ m}$ i SW-2 o głębokości 90 m i wydajności $44 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 9,2 \text{ m}$. Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne w kat B ujęcia dwuotworowego wynoszą $Q = 79,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 9,2 - 11,3 \text{ m}$.

Studnia SW-1 znajduje się w granicach wygradzonego terenu stacji wodociągowej, a SW-2 poza tym terenem w odległości m od SW-1.

Urządzeniami do poboru i uzdatniania wody są:

- 2 pompy głębinowe typu HEBE 65 x 6
- 2 hydrofony o pojemności 4000 l
- 4 odżelaziacze $\varnothing 1400 \text{ mm}$ z mieszaczami wodno-powietrznymi
- sprężarka
- chlorator C-52
- wodomierz skrzydłowy $\varnothing 100 \text{ mm}$ (SW-1)
- wodomierz skrzydłowy $\varnothing 80 \text{ mm}$ (SW-2)
- wodomierz sprzężony MZ/IS –80/30 mm

Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania.

2) Wodociąg komunalny Klukowicze

Ujęcie wód podziemnych składa się z dwóch studni wierconych: SW-1 o głębokości 112 m i wydajności eksploatacyjnej $Q = 53,5 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 5,37 \text{ m}$ i SW-2 o głębokości 105 m i wydajności $Q = 76 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 5,6 \text{ m}$.

Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne ujęcia w kat. „B” wynoszą $Q = 76 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 5,6 \text{ m}$ i ujęcie pracuje w układzie podstawowo-awaryjnym.

Urządzeniami do poboru i uzdatniania wody są:

- pompa głębinowe typu UBA 2a –H – SW-1
- pompa głębinowe typu G60VI – SG Md 14 – SW-2
- 2 hydrofory o pojemności 2500 l każdy
- 2 odżelaziacze $\varnothing 1200 \text{ mm}$ z mieszaczami wodno-powietrznymi
- chlorator C-52
- sprężarka powietrza
- wodomierz skrzydłowy $\varnothing 80/30 \text{ mm}$

Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania wody.

3) Wodociąg komunalny Tymianka

Źródłem poboru wody są dwie studnie wiercone: SW –1 o głębokości 119 m i wydajności eksploatacyjnej $Q = 60 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 6,6 \text{ m}$ i SW-2 o głębokości 132 m i wydajności $Q = 60 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 3,5 \text{ m}$.

Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne ujęcia w kat. „B” wynoszą $Q = 81 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 4,5 \text{ m}$.

Urządzeniami do poboru i uzdatniania wody są:

- pompa głębinowe G60 IX (SW-1)
- pompa głębinowe G60 VI (SW-2)
- 2 hydrofory o pojemności $1,5 \text{ m}^3$
- 2 odżelaziacze $\varnothing 1,2 \text{ m}$
- chlorator C-52
- sprężarka
- wodomierz skrzydłowy $\varnothing 80/ \text{ mm}$

Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania wody.

8.5.5. Strefy ochronne ujęć wody

a) Komunalne ujęcia wody.

Komunalne ujęcia wody w gminie Nurzec Stacja wymagają tylko strefy ochronnej bezpośredniej ze względu na korzystne warunki w aspekcie ochrony wód.

Strefy te zostały ustalone w pozwoleniach wodno-prawnych na eksploatację i pobór wody dla poszczególnych wodociągów:

- 1) Wodociąg Nurzec Stacja – decyzja Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku Wydziału Ochrony Środowiska Nr OŚ II 6210/144/98 z dnia 15 X 1998 r. ważna do 31 X 2003 r. ustanawia strefy ochrony bezpośredniej o promieniu 8 m wokół każdej studni uznając wygrodzony teren stacji wodociągowej za teren ochrony bezpośredniej Studni SW-1.
- 2) Wodociąg Klukowicze – decyzja Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku Wydział Ochrony Środowiska Nr OŚ 6210/85/95 z dnia 19 VIII 1995 ważna do

dnia 31 VII 2005 r. ustanawia strefę ochrony bezpośredniej w granicach wygradzonego terenu stacji wodociągowej.

- 3) Wodociąg Tymianka – decyzja Starostwa Powiatowego w Siemiatyczach Nr RL 6223 –14/2001 z dnia 24 V 2001 r. ustala strefę ochrony bezpośredniej w promieniu 8 m wokół studni SW-1 i zmniejszonego przy studni SW-2 do 4,5 i 5,5 m od strony ogrodzenia stacji za obszar ochrony bezpośredniej.

Na terenie ochrony bezpośredniej należy zapewnić:

- odprowadzenie wód opadowych w taki sposób, aby nie mogły one przedostawać się do urządzeń służących do poboru wody
- zagospodarowanie terenu zielenią
- szczelne odprowadzenie poza granice strefy ochronnej ścieków z urządzeń sanitarnych przeznaczonych do użytku osób zatrudnionych stale przy urządzeniach służących do poboru wody.

- b) Ujęcie wody „Źródło Święta Woda” przy Świętej Górze Grabarce – decyzja Wojewody Podlaskiego Nr OS. II. 6226/3/99 z dnia 15 grudnia 1999 ustanawia strefę ochrony bezpośredniej o promieniu 10 m wokół studni kopanej zlokalizowanej na dz. Nr 499, oraz ochrony pośredniej wewnętrznej określonej w części graficznej studium.

Na terenie strefy ochrony bezpośredniej należy zapewnić:

- odprowadzenie wód opadowych w taki sposób, aby nie mogły się przedostawać do urządzeń służących do poboru wody,
- wyłączenie terenu z użytkowania niezwiązanego z użytkowaniem ujęcia.

Na terenie strefy ochrony pośredniej zabrania się:

- wprowadzania ścieków do ziemi,
- rolniczego wykorzystania ścieków,
- przechowywania i składowania odpadów,
- stosowania nawozów sztucznych w dawce przekraczającej 200 kg NPK/ha i chemicznych środków ochrony roślin o karencji powyżej 1 miesiąca,
- lokalizowania magazynów produktów ropopochodnych i innych substancji chemicznych oraz rurociągów do ich transportu bez opracowania dla nich Oceny Oddziaływania na Środowisko,
- lokalizowania cmentarzy.

8.5.6. Ocena wydajności eksploatowanych komunalnych ujęć wody

Wodociągi komunalne w gminie pracują w układzie jednostopniowego pompowania wody i wydajność ujęcia powinna zapewnić maksymalne godzinowe pobory wody.

Analizę wykorzystania poszczególnych ujęć wody w ostatnich trzech latach 2000 – 2002 r. obrazuje poniższa tabela.

Tabela nr 46

Wyszczególnienie	Rok	Wodociąg Nurzec Stacja	Wodociąg Klukowicze	Wodociąg Tymianka
1	2	3	4	5
Pobór wody z ujęcia w ciągu roku m ³ /rok	2000	72100	28600	4200
	2001	95200	18300	8800
	2002	105448	17966	12524

1	2	3	4	5
Pobór wody z ujęcia średniodobowy m ³ /d	2000	197,0	78,1	11,5
	2001	260,8	50,1	24,1
	2002	288,9	49,2	34,3
Pobór w ody z ujęcia maksymalny godzinowy m ³ /h	2000	26,7	10,6	1,6
	2001	35,3	6,8	3,3
	2002	39,1	6,7	4,7
Zatwierdzone zasoby ujęcia wody w m ³ /h		79,0	76,0	81,0
Wykorzystanie zatwierdzonych zasobów w czasie rozbioru wody maksymalnego godzinowego w %	2000	33,8	13,9	2,0
	2001	44,7	8,9	4,1
	2002	49,5	8,8	5,8

Źródło: - dane z WZM i UW w Białymstoku + obliczenia własne

Wykorzystanie zatwierdzonych zasobów ujęć wodociągów komunalnych kształtuje się poniżej 50% zatwierdzonych zasobów ujęcia Nurzec Stacja, a ujęcia w Klukowiczach i Tymiance poniżej 10 %. Wszystkie wodociągi komunalne w gminie posiadają znaczne rezerwy w ujęciach wody.

8.5.7. Zakładowe ujęcia wody głębinowej

Na terenie gminy Nurzec Stacja ujęcia wody oparte na studniach wierconych posiadają:

- Jednostka Wojskowa w Nurcu Stacji – 3 studnie SW-1 głębokości 51 m i SW-2 głębokości 55 m i wydajności 79 m³/h (awaryjne) i SW-3 głębokości 84 m i wydajności 75 m³/h – studnia podstawowa.
- Zakłady Przemysłu Drzewnego w Nurcu Stacji – 1 studnia głębokości 33 m i wydajności 11,3 m³/h,
- Kaflarnia w Nurcu Stacji – 1 studnia głębokości 46,5 m i wydajności 6,5 m³/h ,
- AWRSP zakład w Borysowszczyźnie – 1 studnia głębokości 48 m i wydajności 64 m³/h,
- wyłączony z eksploatacji wodociąg w Wólce Nurzeckiej – 2 studnie SW-1 głębokości 61 m i wydajności 40,2 m³/ i SW-2 głębokości 54 m i wydajności 29,0 m³/h,
- Szkoła Podstawowa w Grabarce – 1 studnia głębokości 36,3 i wydajności 13 m³/h
- Stacja Radiowo Telewizyjna w Zalesiu – 1 studnia głębokości 59 m i wydajności 51,0 m³/h,
- przystanek PKP Sycze – 1 studnia głębokości 40 m i wydajności 6,5 m³/h.

8.5.8. Ogólna ocena zaopatrzenia gminy w wodę

Scentralizowanym systemem zaopatrzenia w wodę w gminie Nurzec Stacja objęte są największe wsie w gminie, co powoduje, że około 90 % ludności może korzystać z wody wodociągowej mimo zwodociągowania 80,8 % ogółu wsi.

Wydajność ujęć wody wodociągów wiejskich znacznie przekracza aktualne pobory wody i istnieje duża rezerwa, co stwarza możliwości rozbudowy scentralizowanych systemów wodociągowych w oparciu o istniejące wodociągi.

8.6. Odprowadzenie i oczyszczanie ścieków sanitarnych

8.6.1. Charakterystyka stanu istniejącego

Na terenie gminy scentralizowany system kanalizacji sanitarnej w układzie grawitacyjno-pompowy z 5 przepompowniami posiada część wsi Nurzec Stacja i Żerczyce z odprowadzeniem ścieków do nowowypbudowanej oczyszczalni komunalnej na gruntach wsi Żerczyce.

Długość wybudowanych kanałów sanitarnych grawitacyjnych wynosi 4478 m i 2291 m przyłączy oraz kanałów tłocznych 1227 m.

Został zrealizowany pierwszy etap – główny ciąg kanalizacji sanitarnej. W drugim etapie do realizacji przewidziano 16.185 m kanałów sanitarnych w tym grawitacyjnych 7998 m, przyłączy 6496 m i tłocznych 1691 m z 8 przepompowniami.

W pozostałych miejscowościach ścieki z budynków mieszkalnych odprowadzane są do urządzeń lokalnych (zbiorniki szczelne, suche ustępy) i wywożone będą do punktu zlewnego przy oczyszczalni.

8.6.2. Oczyszczalnia ścieków

Komunalna oczyszczalnia ścieków wybudowana w 2002 r., a obecnie w rozruchu, zlokalizowana jest w odległości około 500 m na południowy zachód od wsi Nurzec Stacja i 400 m na zachód od zabudowy wsi Żerczyce.

Mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków typu „Hydrocentrum” posiada przepustowość $Q_{dśr} = 320 \text{ m}^3/\text{d}$ a $Q_{dmax} = 490 \text{ m}^3/\text{d}$ i przewidziana jest na 2500 RLM.

Odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest rów melioracyjny, a następnie rzeka Nurczyk.

Oczyszczalnia składa się z:

- punktu zlewnego ścieków dowożonych transportem asenizacyjnym, jednostanowiskowego o przepustowości $24 \text{ m}^3/\text{d}$, - komora zlewna, krata gruba, piaskownik punktu zlewnego
- zbiornika retencyjno-uśredniającego ścieków dowożonych o pojemności 20 m^3 , z pompownią ścieków o wydajności $5 \text{ m}^3/\text{h}$,
- pompowni ścieków surowych,
- wielofunkcyjnego reaktora osadu czynnego typu „Hydrocentrum” wykonanego jako zblokowany obiekt żelbetowy o średnicy wewnętrznej 14 m i głębokości 6,1 m, w skład którego wchodzi komora rozdzielcza z piaskownikiem poziomowirowym oraz dwa ciągi komór oczyszczania, które składają się ze zbiorników ciśnieniowych i bezciśnieniowych (otwartych).
- stacji dmuchaw,
- stacji reagentu PIX,
- stacji mechanicznego odwadniania osadu nadmiernego,
- zbiornika osadu nadmiernego z pompownią ,
- składowiska osadu nadmiernego,
- studni przepływomierza.

Przyjęte rozwiązanie technologiczne i konstrukcyjne oczyszczalni ścieków w Żerczycach powoduje, że strefa uciążliwości związana z pracą oczyszczalni mieści się w granicach jej działki.

8.6.3. Ogólna ocena gospodarki ściekowej

Stan gospodarki ściekowej na terenie miejscowości gminnej Nurzec Stacja i we wsi Żerczyce po przekazaniu do eksploatacji oczyszczalni ścieków ulegnie poprawie i stwarza możliwość całkowitego skanalizowania tych miejscowości i poprawę standardu życia ich mieszkańców.

Na pozostałym terenie ścieki gromadzone w urządzeniach lokalnych, które często nie są szczelne, mogą powodować negatywny wpływ na środowisko w postaci skażenia gleby i wód powierzchniowych. Brak kanalizacji sanitarnej stanowi barierę w rozwoju wsi.

8.7. Gospodarka odpadami stałymi

8.7.1. Składowanie odpadów stałych

Gminne składowisko odpadów stałych zlokalizowane jest na gruntach kol. Żerczyce, w lesie, niedaleko torów kolejowych. Dojazd do wysypiska po utwardzonej drodze znajdującej się w pasie kolejowym. Powierzchnia wysypiska wynosi 1,01 ha, a jego pojemność docelowa 20.000 m³. Wysypisko nie jest urządzone – brak izolacji podłoża, odprowadzenia od cieków, instalacji do ujmowania gazu wysypiskowego, ogrodzenia.

Ekspluatowane jest od 1969 roku i do końca 2002 roku nagromadzono 360 ton odpadów komunalnych i stopień jego wypełnienia wynosi ok. 50%. W ostatnich trzech latach na składowisko trafiło rocznie po 15 ton odpadów.

Przewidywany termin zakończenia eksploatacji składowiska 2020 rok.

Właścicielem i zarządzającym wysypiskiem jest Urząd Gminy Nurzec Stacja.

Brak jest stałego dozoru, a rozplantowywanie i przysypywanie ziemią nagromadzonych odpadów odbywa się w miarę potrzeb.

Ponadto na terenie gminy funkcjonuje 9 „dzikich” składowisk zlokalizowanych przeważnie w nieczynnych poeksploatacyjnych wyrobiskach. Łączna powierzchnia tych składowisk wynosi ok. 7 ha i znajduje się one w miejscowościach: Sycze, Żerczyce, Nurzec Wieś, Siemichocze, Tymianka, Wólka Nurzecka, Litwinowice, Klukowicze i Zalesie.

8.7.2. System gromadzenia i wywozu odpadów

Na terenie gminy zorganizowanym systemem wywozu odpadów objętych jest ok. 10 % mieszkańców. Zbiórką odpadów komunalnych zajmuje się Spółdzielnia Kółek Rolniczych w Nurcu Stacji.

Na terenie gminy w pięciu miejscowościach ustawione są pojemniki w: Nurcu Stacji – 52 szt., Żerczycach – 4 szt., Siemichocze – 1 szt., Grabarce – 2 szt.

W 2002 roku wprowadzono częściowo selektywną zbiórkę odpadów w wyniku której pozyskano następujące ilości surowców wtórnych: szkło białe – 2146 worków, szkło kolorowe – 1071 worków, butelki PET – 1790 worków, puszki aluminiowe – 836 kg i makulatura – 1493 kg.

Przeważająca część mieszkańców gminy zebrane w gospodarstwach rolnych odpady, które nie można spalić jak również wykorzystać jako karmę dla zwierząt lub surowiec na kompost do użyczenia gleby, najczęściej wywozi je własnym transportem na zalegalizowane składowisko i na „dzikie” składowiska.

System gospodarki odpadami w gminie reguluje uchwała Nr XVIII 3191/97 Rady Gminy Nurzec Stacja z dnia 16 IV 1997r. w sprawie szczegółowych zasad utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Nurzec Stacja.

W grudniu 2000 roku opracowany został Program Gospodarki Odpadami dla gminy Nurzec Stacja, który sukcesywnie jest realizowany.

8.7.3. Ogólna ocena gospodarki odpadami

Gminne składowisko odpadów stałych eksploatowane od 1969 roku nie spełnia obowiązujących wymogów ochrony środowiska i wymagana jest jego modernizacja. Wysypisko posiada jeszcze 50% rezerwę pojemności.

Gmina podjęła działanie w zakresie uporządkowania gromadzenia odpadów, jednak zasięg terytorialny tych działań jest niewielki. W większości miejscowościach brak jest zorganizowanego systemu gromadzenia i wywozu odpadów stałych i są one nieodpowiednio składowane między innymi na „dzikich” składowiskach. Powoduje to zagrożenie środowiska, gdyż mogą wywierać negatywny wpływ w postaci skażenia wody, powietrza, gleby, niszczenia walorów krajobrazowych oraz wyłączenie z użytkowania rolniczego lub leśnego określonych terenów.

Na składowiska trafiają odpady, które mogą być wykorzystywane jako surowce wtórne, gdyż selektywna zbiórka jest dopiero wprowadzana w życie. Na składowiska trafiają również odpady niebezpieczne z uwagi na brak wdrożonego systemu gospodarki odpadami niebezpiecznymi wydzielonymi ze strumienia odpadów komunalnych.

Ogólnie należy stwierdzić że gospodarka odpadami w gminie nie spełnia jeszcze wszystkich wymogów zawartych w nowych przepisach prawnych tj. ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628), ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. Nr 132, poz. 622 ze zmianami), ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 i Nr 115, poz. 1229 oraz z 2002 r. Nr 74, poz. 674, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271 i Nr 233, poz. 1957).

9. Syntetyczna ocena poziomu zaspokojenia potrzeb ludności i zagospodarowania według stanu z 2001 r

Tabela nr 47

L.p.	Wyszczególnienie	Województwo podlaskie	Powiat Siemiatycki	Gmina Nurzec	Udział % gminy	
		gminy wiejskie		Stacja	5:3	5:4
1	2	3	4	5	6	7
	Ludność, zatrudnienie					
1.	Ludność ogółem	1.219.879	51.452	4.968	0,4	9,6
	W tym: - kobiety	620.834	26.070	2.467	0,4	9,5
1.1.	Ludność wiejska	505.519	33.372	4.968	0,9	14,9
1.2.	Ludność na 1 km ²	26		23	88,5	
1.3.	Ludność w wieku					
	- przedprodukcyjnym udział %	25,1	22,7	22,1	88,0	97,4
	- produkcyjnym udział %	54,0	52,1	51,1	94,6	98,1
	- poprodukcyjnym udział %	20,9	25,2	26,8	128,2	106,3
1.4.	Wskaźnik obciążenia demograficznego *)	85,2	92,1	95,7	112,3	103,9
2.	Pracujący poza rolnictwem indywidualnym	27.960	1.738	293	1,0	16,8
	W tym: - rolnictwo i leśnictwo	2.275	167	57	2,5	34,1
	- przemysł i budownictwo	8.603	403	64	0,7	15,9
	- usługi rynkowe	5.733	487	59	1,0	12,1
	- usługi nierynkowe (adm. edukacja, ochr. zdrowia i opieka społeczna)	11.349	681	113	1,0	16,6
3.	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON ogółem	107.101	3.107	224	0,2	7,2
	W tym: - przedsiębiorstwa państwowe	49	2	-	-	-
	- spółdzielnie	544	30	6	1,1	20,0
	- spółki prawa handlowego	2.767	27	3	0,1	11,1
	- osoby fizyczne	90.573	2.618	166	0,2	6,3
	Warunki mieszkaniowe					
4.	Mieszkania	151.938	11.447	1.937	1,3	16,9
4.1.	Mieszkania na 1000 ludności	300	343	390	130,0	113,7
4.2.	Stanowiące własność gminy w % ogółem	1,5	1,2	1,8	120,0	150,0
4.3.	Przeciętna pow. użytkowa w m ²					
	- 1 mieszkania	75,7	70,6	60,0	79,3	85,0
	- na 1 osobę	22,9	24,4	23,5	102,6	96,3
	Usługi społeczne					
5.	Przedszkola	23	8	1	4,3	12,5
	- dzieci	1.125	639	56	5,0	8,8
6.	Szkoły podstawowe	436	22	2	0,5	9,1
	- uczniowie	39.566	2.473	385	0,9	15,6
	- nauczyciele	3.172	163	22	0,7	13,5
7.	Gimnazja	90	6	1	1,1	16,6
	- uczniowie	17.315	918	76	0,4	8,3
	- nauczyciele	940	52	10	1,1	18,5
8.	Kultura - biblioteki					
	- placówki	290	24	11	3,8	45,8
	- księgozbiór w wol. na 1000 ludności	3.976	3.330	6.544	165,6	196,5
9.	Ochrona zdrowia	607	19			
9.1.	Ośrodki zdrowia			1		
9.2.	Niepubliczny ZOZ			1		
9.3.	Apteki			1		
	Rolnictwo i leśnictwo					
10.	Powierzchnia ogólna w ha	1.927.718	140.767	21.496	1,1	15,3
11.	Użytki rolne w % pow. ogólnej	59,7	60,0	49,6	83,1	82,7
	W tym: - grunty orne	39,4	45,7	36,0	91,4	78,8
	- łąki i pastwiska	20,1	14,0	13,3	66,2	95,0

1	2	3	4	5	6	7
12.	Lasy w % powierzchni ogólnej	30,3	32,9	43,0	141,9	130,7
	Infrastruktura techniczna					
13.	Sieć wodociągowa rozdzielcza w km	7.824,8	627,3	72,6	0,9	11,6
14.	Sieć kanalizacyjna w km	472,0	1,3	-	-	-
	Budżet gminy					
15.	Dochody budżetu gminy w tys. zł	954.497,3	50.110,7	5.507,2	0,6	11,0
	- na 1 mieszkańca w zł w tym w %	1.193,0	973,9	1.102,3	92,4	113,2
	- własne	338.648,4	23.518,5	1.757,1	0,5	7,5
	subwencje i dotacje z budżetu państwa	579.699,7	33.854,9	3.654,0	0,5	0,6
16.	Wydatki budżetów gmin w tys. zł	971.083,4	57.413,0	5.556,3	0,6	9,7
	W tym w % - bieżące	64,0	69,0	76,0	118,7	110,1
	- inwestycyjne	19,7	14,0	12,5	63,4	89,3

*) Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym

10.Elementy przestrzennego zagospodarowania gminy o charakterze ponadgminnym

Na terenie gminy Nurzec Stacja znajdują się następujące elementy o znaczeniu ponadgminnym:

- a) w zakresie wartości środowiska przyrodniczego:
  - obszar chronionego krajobrazu doliny Bugu,
  - elementy systemu przyrodniczego województwa, tj. kompleks leśny „Lasy Nurzeckie” , doliny rzek: Nurczyka, Pulwy i Moszczonej.
- b) w zakresie elektroenergetyki i telekomunikacji:
  - linia wysokiego napięcia 110 kV Adamowo – Bielsk Podlaski,
  - linia telefoniczna światłowodowa kablowa
  - stacje bazowej telefonii komórkowej,
- c) w zakresie komunikacji:
  - droga wojewódzka Nr 693 Kleszczele – Siemichocze,
  - droga wojewódzka Nr 658 Kudelicze – Grabarka – Kajanka,
  - drogi powiatowe wymienione w pkt. 7.1.1. 2) niniejszego opracowania,
  - linia kolejowa Siedlce – Czeremcha.

CZĘŚĆ II

**KIERUNKI
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY NURZEC STACJA**

1. Polityka przestrzenna gminy

Polityka rozwoju przestrzennego gminy Nurzec Stacja powinna być podporządkowana głównym, perspektywicznym funkcjom, jakie będą pełniły obszary i jednostki osadnicze gminy.

Istniejące uwarunkowania rozwoju przestrzennego gminy, w tym głównie położenie przygraniczne, walory przyrodnicze, wartość rolniczej przydatności produkcyjnej, położenie na ważnych dla województwa ciągach komunikacyjnych i infrastruktury technicznej wyznaczają kierunki rozwoju gospodarczego i przestrzennego gminy.

1.1. Kierunki rozwoju funkcji gminy i jednostek osadniczych

- 1) **Funkcje gminy** przewidywane do rozwoju:
  - a) **Funkcja rolnicza** ukierunkowana na produkcję zbóż podstawowych z uzupełniającym kierunkiem produkcji – hodowlą bydła, trzody chlewnej oraz owiec i koni.
  - b) **Funkcja leśnictwa** – administracja lasów (na obszarze gminy Nurzec Stacja oraz 7 gmin sąsiadujących) oraz gospodarka leśna na bazie lasów dawnej Puszczy Nurzeckiej.
  - c) **Funkcja produkcyjna** oparta o przetwórstwo lokalnych surowców rolniczych i leśnych oraz wydobycie surowców mineralnych i produkcja materiałów budowlanych.
  - d) **Funkcja obsługi ludności** w poszczególnych wsiach na terenie gminy, wobec przewidywanego zmniejszania się zaludnienia, kształtować się będzie na dotychczasowym poziomie, a rozwój jej dotyczyć będzie przede wszystkim poprawy jakościowej bazy materialnej.
  - e) **Funkcja turystyki i wypoczynku** rozwijająca się głównie w oparciu o walory środowiska przyrodniczego (teren należący do Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Bugu) oraz środowiska kulturowego (Święta Góra Grabarka – ponadlokalny ośrodek kultu religijnego wyznawców prawosławia o znaczeniu krajowym i międzynarodowym), oraz w oparciu o projektowane zbiorniki wodne.
  - f) **Funkcja mieszkaniowa**, wobec spadku zaludnienia przewidywana jest na ustabilizowanym poziomie. Rozwój ilościowy mieszkalnictwa może wystąpić głównie w miejscowościach wielofunkcyjnych, o najlepszych ekonomicznie warunkach rozwojowych.
  - g) **Funkcja ekologiczna** związana z Obszarem Chronionego Krajobrazu Doliny Bugu, w południowej części gminy.
- 2) **Funkcje jednostek osadniczych** będą w miarę stabilne
  - a) Jednostki z programem usług podstawowych:
    - **Nurzec Stacja** – gminny wielofunkcyjny ośrodek rozwoju z funkcjami:
      - obsługi ludności na poziomie podstawowym w zakresie: administracji, obsługi finansowej, edukacji, ochrony zdrowia, opieki społecznej, kultury, sportu i rekreacji, handlu, ochrony porządku publicznego i mienia oraz innych.

- gospodarczą – rozwój zakładów produkcyjnych przetwórstwa rolno-spożywczego, produkcji drewna i wyrobów z drewna i innych,
  - obsługi rolnictwa w zakresie zaopatrzenia, skupu i mechanizacji
  - administracja i gospodarka leśna
  - **Siemichocze** z możliwością rozwoju funkcji usługowej w zakresie: szkolnictwa podstawowego, kultury, handlu, rzemiosła, sportu i innych. Rozwijać się tu będzie funkcja mieszkaniowa z dopuszczeniem lokalizacji usług oraz nieuciążliwych zakładów produkcyjnych,
  - **Klukowicze** z funkcją usługową w zakresie: kultury, handlu, sportu i innych oraz funkcją produkcji rolnej i obsługi rolnictwa. Rozwijać się tu będzie funkcja mieszkaniowa z dopuszczeniem lokalizacji usług.
  - **Moszczona Pańska** z funkcją w zakresie usług: kultury, handlu, rzemiosła i innych oraz funkcją mieszkaniowo-usługową.
  - **Tymianka** z funkcją usługową w zakresie: kultury, handlu, rzemiosła i innych oraz funkcją mieszkaniowo-usługową.
  - **Wólka Nurzecka** z funkcją usługową w zakresie: kultury, handlu, rzemiosła i innych; funkcją mieszkaniowo-usługową, funkcją rekreacyjną.
  - **Zalesie** z funkcją usługową w zakresie: kultury, handlu, rzemiosła i innych oraz funkcją mieszkaniowo-usługową.
  - **Nurzec** z funkcją usługową w zakresie: kultury, handlu i innych oraz funkcją mieszkaniowo-usługową.
- b) **Grabarka Klasztor** – ponadlokalny ośrodek kultu religijnego wyznawców prawosławia o znaczeniu krajowym i międzynarodowym z możliwością rozwoju usług w zakresie: kultury, handlu, gastronomii i innych. W sąsiedztwie klasztoru na Św. Górze Grabarce na gruntach wsi Pawłowicze w gminie Mielnik przeznacza się tereny pod obiekty sakralne i cerkiewne, obiekty zakwaterowania, kultury i wypoczynku związane z obsługą pielgrzymów i turystów oraz pod obiekty i urządzenia komunikacji i infrastruktury technicznej.
- c) Jednostki z możliwością rozwoju funkcji usługowej, usługowo-mieszkaniowej i innych.
- **Żerczyce** z funkcją usługową w zakresie: kultury, handlu, gastronomii, rekreacji i wypoczynku – codziennego i świątecznego w tym agroturystyki, rzemiosła oraz innych. Rozwijać się tu będzie funkcja mieszkaniowa z dopuszczeniem lokalizacji usług oraz nieuciążliwych zakładów produkcyjnych.
  - **Augustynka** o funkcji produkcyjnej (odlewnia żeliwa, Zakład Usług Budowlanych, skup owoców i warzyw dla firmy „OERLEMANS FOODS” w Siemiatyczach)
  - **Borysowszczyzna** o funkcji produkcji rolnej (Gospodarstwo Rolne „EKOROL”), Zakład Usług Budowlanych, funkcja rekreacyjna,
  - **Chanie-Chursy** – projektowana rekreacja,
  - **Nurczyk** – projektowana rekreacja,
  - **Sokóle** – projektowana rekreacja, istn. zakład rzemieślniczy,
  - **Werpol** – świetlica, 2 zakłady rzemieślnicze, proj. rekreacja
- d) Jednostki z pojedynczymi usługami elementarnymi (sklep, świetlica, zlewnia mleka rzemiosło) oraz funkcją usługowo-mieszkaniową. Są to: Litwinowicze, Stołbce-Telatycze, Sycze, Wyczółki, Zabłocie

1.2. Ograniczenia rozwoju gminy

W rozwoju społeczno-gospodarczym i przestrzennym gminy Nurzec Stacja można wyodrębnić problemy i ograniczenia rozwojowe, których rozwiązanie wymagać będzie dodatkowych działań i nakładów finansowych.

Z uwarunkowań rozwoju przestrzennego gminy wyłaniają się następujące problemy rozwojowe:

- a) peryferyjne położenie w woj. podlaskim umniejszające atrakcyjność lokalizacyjną dla podmiotów gospodarczych,
- b) depopulacja i starzenie się ludności wiejskiej,
- c) trudności w zagospodarowaniu istniejącego niewykorzystanego majątku produkcyjnego, urządzeń obsługi rolnictwa, obiektów usługowych i mienia wojskowego,
- d) braki w systemach infrastruktury technicznej, a w szczególności w kanalizacji sanitarnej i utylizacji odpadów stałych oraz gazyfikacji,
- e) stosunkowo ograniczona atrakcyjność stałego zamieszkania na terenie gminy dla ludzi młodych – ograniczająca pozyskiwanie kadr wysokokwalifikowanych z wyższym wykształceniem
- f) uwarunkowania wynikające z ochrony środowiska i ochrony gruntów rolnych i leśnych,
- g) utrudnienia i niemoc decyzyjna w zakresie gospodarki przestrzennej wynikająca z utraty mocy prawnej z końcem 2002 roku miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego opracowanych przed 1995 rokiem.

1.3. Szanse rozwoju gminy

Z uwarunkowań rozwoju przestrzennego gminy wyłaniają się pewne szanse rozwojowe gminy, które możemy wykorzystać w polityce przestrzennej i gospodarczej. Te elementy polityki powinny być przedmiotem promocji gminy potencjalnym inwestorom.

Szansami rozwoju gminy są:

- a) występowanie dużych obszarów leśnych oraz perspektywa realizacji zbiorników małej retencji, różnorodność środowiska przyrodniczego umożliwiających rozwój różnorodnych form rekreacji: wypoczynku codziennego i świątecznego, turystyki krajoznawczej oraz agroturystyki,
- b) występowanie ośrodka kultu religijnego w Grabarce, zespołu i obiektów znaczących dla historii i kultury znajdujących się w Siemiatyczach i Mielniku oraz bliskość rzeki Bug stwarzających możliwość rozwoju turystyki krajowej i międzynarodowej.
- c) położenie gminy w ciągach dróg wojewódzkich i linii kolejowej Siedlce – Czeremcha stwarzają możliwość rozwoju urządzeń obsługi komunikacyjnej i turystyki,
- d) bliskość rynków zbytu produkcji rolniczej na potrzeby zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego zlokalizowanych w Siemiatyczach
- e) istniejące i udokumentowane zasoby surowców mineralnych dają szanse rozwoju przemysłu materiałów budowlanych,

- f) istniejące i projektowane systemy infrastruktury technicznej: elektroenergetyka, sieć wodociągowo-kanalizacyjna, gazownictwo,
- g) istniejące niewykorzystane obiekty infrastruktury społecznej i rolniczej stwarzają szanse działalności gospodarczej w zakresie produkcji i usług,
- h) włączenie gminy liniami światłowodowymi w telekomunikacyjny system wojewódzki i krajowy,
- i) opracowanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy stwarza prawne warunki opracowania planów miejscowych i inwestowania na obszarze gminy Nurzec Stacja.

Czynnikami rozwoju gminy, które muszą być brane pod uwagę są:

- a) walory użytkowe wytworzone przez naturę (gleba, woda, klimat, krajobraz, ukształtowanie powierzchni, surowce mineralne),
- b) walory użytkowe będące wytworem działań człowieka (obiekty produkcyjne, obiekty infrastruktury technicznej i społecznej),
- c) kultura i tradycje gospodarcze gminy
- d) instytucje zajmujące się promocją i rozwojem gminy zlokalizowane poza terenem gminy (banki, agencje rozwoju i promocji oraz inne elementy składające się na tzw. otoczenie biznesu),
- e) atrakcyjność miejsc przebywania (tradycje mieszkańców, gościnność, porządek w obejściach i na ulicach, zagospodarowanie terenów, urządzenia umożliwiające realizację różnych potrzeb w zakresie wypoczynku, rozrywki, a także stan środowiska przyrodniczego).

1.4. Cele rozwoju przestrzennego gminy

1.4.1. Główne cele rozwoju

- a) Głównym celem rozwoju gminy jest zapewnienie mieszkańcom pracy i dochodów pozwalających na godziwy, w odczuciu społecznym poziom życia.
- b) W rozwoju gminy należy dążyć do zaspokojenia potrzeb społeczności lokalnej i zabezpieczenia powiązań społeczno-ekonomicznych terenów wiejskich z miastem powiatowym, z gminami sąsiednimi i województwem w sferach: społecznej, gospodarczej i infrastruktury technicznej.
- c) Należy wykorzystać dla rozwoju gminy istniejące położenie obszaru, istniejące walory środowiska naturalnego i rolniczej przestrzeni produkcyjnej, majątek trwały i potencjał usługowy oraz sprzyjać rozwojowi przedsiębiorczości mieszkańców.
- d) Społecznym efektem rozwoju gminy będzie poprawa szeroko rozumianych warunków życia mieszkańców.

1.4.2. Cele ekologiczne rozwoju

- a) Ochrona funkcjonowania i zachowanie ciągłości przestrzennej systemu środowiska przyrodniczego.

- b) Wzbogacenie i racjonalne wykorzystanie walorów systemu przyrodniczego dla rekreacji i rolnictwa.
- c) Zachowanie obszarów i obiektów prawnie chronionych.
- d) Objęcie ochroną prawną wybranych elementów systemu przyrodniczego i środowiska kulturowego.
- e) Zapewnienie co najmniej normatywnych warunków sanitarnych zamieszkania ludności w zakresie: jakości powietrza atmosferycznego, poziomu hałasu i wibracji oraz elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego.

1.4.3. Cele społeczne w zagospodarowaniu przestrzennym

- a) Tworzenie warunków do wzrostu ilości miejsc pracy na terenie gminy szczególnie w urządzeniach obsługi rolnictwa, ludności wiejskiej i turystyki.
- b) Rozwój mieszkalnictwa poprzez podniesienie standardu cywilizacyjnego zamieszkania i podniesienia standardu technicznego wyposażenia mieszkań.
- c) Podnoszenie poziomu wykształcenia ludności, rozwoju kultury, sportu, ochrony zdrowia i opieki społecznej.
- d) Likwidacja barier komunikacyjnych, przestrzennych i technicznych dla osób niepełnosprawnych.

1.4.4. Cel rozwoju gospodarczego

- a) Efektywne wykorzystanie niezagospodarowanego majątku produkcyjnego, surowców lokalnych, zasobów pracy i tradycji produkcyjnych.
- b) Rozwój funkcji produkcyjnych na wyznaczonych dla tych celów terenach.
- c) Efektywne wykorzystanie na cele społeczne, gospodarcze i produkcyjne niezagospodarowanego majątku po jednostce wojskowej.
- d) Poprawa struktury obszarowej gospodarstw rolnych
- e) Rozwój urządzeń obsługi rolnictwa i wsi.
- f) Właściwe wykorzystanie możliwości produkcyjnej rolnictwa zgodnie z uwarunkowaniami wynikającymi z jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej.
- g) Rozwoju funkcji turystycznych i wypoczynkowych w poszczególnych wsiach w gminie oraz nad istniejącymi i projektowanymi zbiornikami wodnymi.

1.4.5. Cele rozwoju komunikacji

- a) Zapewnienie funkcjonowania w odpowiednim standardzie prędkości i swobody ruchu kołowego tranzytowego na drogach wojewódzkich
- b) Zapewnienie sprawnych zewnętrznych i wewnętrznych powiązań tranzytowych sieci osadniczej gminy z obszarami województwa, powiatu i gmin sąsiednich.
- c) Zaspokojenie wewnętrznych potrzeb transportowych podmiotów społecznych, gospodarczych i mieszkańców gminy w preferowanym przez nich standardzie – głównie dróg powiatowych i gminnych oraz komunikacją zbiorową.

- d) Podnoszenie standardu wyposażenia w urządzenia obsługi komunikacji i turystyki motorowej zwłaszcza dróg wojewódzkich i powiatowych doprowadzających do Grabarki
- e) Budowa ścieżek rowerowych na terenach dojazdowych do obiektów i obszarów atrakcyjnych kulturowo, krajobrazowo i turystycznie.

1.4.6. Cele rozwoju infrastruktury technicznej

- a) Zaspokojenie zapotrzebowania podmiotów gospodarczych, społecznych i mieszkańców na dostawę w preferowanym przez nich standardzie ilościowym i jakościowym: wody, energii elektrycznej, ciepła, gazu i usług telekomunikacyjnych.
- b) Ochrona wody, powietrza, gleby i środowiska przyrodniczego, a także miejsc zamieszkania ludności przed zanieczyszczeniami ściekami sanitarnymi, odpadami stałymi i energetycznymi.
- c) Zmniejszenie uciążliwości kolizji między sieciami i urządzeniami infrastruktury technicznej, a siecią osadniczą i elementami systemu przyrodniczego gminy.
- d) Sprawne i niezawodne funkcjonowanie systemów infrastruktury technicznej, zapewniające zaspokojenie potrzeb w sposób ciągły i efektywny ekonomicznie.

1.5. Obszary, dla których sporządza się miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

- a) W celu ustalenia przeznaczenia terenów, w tym dla inwestycji celu publicznego, oraz określenia sposobu ich zagospodarowania i zabudowy rada gminy podejmuje uchwałę o przystąpieniu do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Uchwałę o przystąpieniu do sporządzenia miejscowego planu rada gminy podejmuje z własnej inicjatywy lub na wniosek wójta. Przed podjęciem uchwały wójt gminy wykonuje analizy dotyczące zasadności przystąpienia do sporządzenia planu i stopnia zgodności przewidywanych rozwiązań z ustaleniami studium, przygotowuje materiały geodezyjne do opracowania planu oraz ustala niezbędny zakres prac planistycznych.
- b) Planu miejscowego nie sporządza się dla terenów zamkniętych.
- c) Plan miejscowy sporządza się obowiązkowo, jeśli wymagają tego przepisy odrębne.
- d) Plan miejscowy, w wyniku którego następuje zmiana przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne sporządza się wg potrzeb w oparciu o uchwałę rady gminy i w trybie określonym w pkt a. Plan sporządza się dla całego obszaru wyznaczonego w studium na załączniku graficznym kierunków rozwoju.
- e) Przy sporządzaniu planów miejscowych ustalenia studium są wiążące dla organów gminy.

1.6. Obszary przekształceń przestrzennych

Perspektywiczne kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy Nurzec Stacja wynikające z istniejących uwarunkowań przestrzenno-gospodarczych i innych znanych obecnie zamierzeń inwestycyjnych instytucji gospodarczych, stwarzają przesłanki do wyróżnienia obszarów na terenie gminy, które ulegną znacznym przekształceniom przestrzennym.

Także nawet niewielkie zmiany wynikające z zamierzonych działań gminy w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego w okresie perspektywicznym spowodują pewne punktowe lub liniowe przekształcenie przestrzenne w miejscowościach, gdzie wystąpi jakikolwiek ruch budowlany, czy powstanie nowa działalność gospodarcza.

Przekształcenia te wynikają z zakładanego w studium rozwoju poszczególnych dziedzin życia społeczno-gospodarczego.

Szczególnym przekształceniom ulegną następujące obszary:

- a) tereny przewidziane pod zabudowę przemysłowo-usługowo,
- b) tereny przewidziane pod zabudowę mieszkaniowo-usługowa i usługową,
- c) tereny przeznaczone pod urządzenia i obiekty rekreacyjno-wypoczynkowe,
- d) tereny przewidziane pod zabudowę mieszkaniową i usługową na działkach niezabudowanych położonych w ciągach istniejącej zabudowy wiejskiej
- e) obszary projektowanych inwestycji drogowych i infrastruktury technicznej:
  - modernizacja dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych,
  - budowa ścieżek rowerowych,
  - budowa linii elektroenergetycznej 110 kV i rozdzielni energetycznej 110/15 kV oraz linii 15 kV i stacji transformatorowych
  - budowa infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej,
- f) tereny powierzchniowej eksploatacji surowców, które po ich wyczerpaniu powinny być zrekultywowane w kierunku rolnym lub leśnym,
- g) tereny zabytków archeologicznych, które mogą być przedmiotem badań,
- h) tereny położone przy ciągach dróg wojewódzkich i powiatowych, gdzie dopuszcza się lokalizację urządzeń obsługi turystów i komunikacji,
- i) obszary rolne które w wyniku przekształceń rolnictwa mogą ulec przeobrażeniu co do wielkości gospodarstw rolnych, jak też struktury upraw,
- j) obszary leśne, które w wyniku ulepszenia drzewostanów i dolesień spowodować mogą przeobrażenia przestrzenne i krajobrazowe.

1.7. Tereny zabudowane w tym tereny do rehabilitacji

Tereny zabudowane w gminie ukształtowane są w większości w formie skupionej zabudowy wiejskiej, w której przeważa system ulicówek, rzadziej wielodrożnic. Pozostała zabudowa rozlokowana została w formie przysiółków i zabudowy kolonijnej.

Na obszarze gminy znajdują się nieliczne obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków oraz liczne obiekty o wartościach kulturowych, głównie zabudowa mieszkaniowa i gospodarcza zagrodowa.

Polityka gminy wobec istniejących zasobów budowlanych powinna kształtować się następująco:

- 1) Do obowiązku właścicieli obiektów budowlanych należy utrzymanie tych obiektów we właściwym stanie technicznym, zaś do obowiązków gminy należy udzielenie pomocy w realizacji tych obowiązków, zwłaszcza w dziedzinie doradztwa w organizacji działalności budowlanej.
- 2) Władze gminy zobowiązane są do podejmowania działań prowadzących do podnoszenia estetyki zabudowy, ładu przestrzennego w dziedzinie zagospodarowania terenów wsi, siedlisk i innych obiektów oraz tworzenie odpowiedniej infrastruktury komunalnej, podnoszącej poziom cywilizacyjny i stan środowiska przyrodniczego na terenie gminy.
- 3) Podejmowanie działalności inspirującej do rozwijania agroturystyki i usług, do tworzenia dla tych funkcji bazy lokalnej.
- 4) Prowadzenie w sposób systematyczny we współdziałaniu ze służbami Wojewódzkiego Podlaskiego Konserwatora Zabytków prac niezbędnych dla utrzymania we właściwym stanie technicznym obiektów zabytkowych i o wartościach kulturowych, które stanowią cenne wzorce inspirujące tworzenie nowej architektury regionalnej oraz są ważnym elementem atrakcyjności terenu gminy.
- 5) Sprzyjanie adaptacji niewykorzystanych obiektów na cele użytkowe, zwłaszcza na cele mieszkalnictwa rekreacyjnego i innych usług turystycznych.
- 6) Uzupelnienie wolnych przestrzeni w zabudowie wsi obiektami służącymi funkcji turystycznej, rekreacyjnej, usługowej oraz mieszkaniowej.
- 7) Przyjmuje się, że istniejące zagrody oraz nowe budownictwo zagrodowe może być uzupełnione zabudową o funkcji turystycznej, rekreacyjnej, usługowej i mieszkaniowej pod warunkiem zapewnienia ładu przestrzennego i harmonii z otoczeniem, a także przestrzegania obowiązujących przepisów o ochronie gruntów rolnych i leśnych oraz ochronie środowiska.

1.8. Zasady zabudowy i zagospodarowania

- 1) Przyjmuje się następujące kierunki rozwoju przestrzennego osadnictwa w gminie:
  - poprzez uzupełnienie istniejącej zabudowy (tzw. działki plombowe),
  - poprzez realizację nowego budownictwa stycznie do istniejącej zabudowy wzdłuż istniejących ciągów komunikacji drogowej,
  - poprzez dopuszczenie zmiany funkcji istniejącej zabudowy mieszkaniowej, usługowej, przemysłowej i gospodarczej,
  - w ramach wyznaczonych w studium kompleksów zabudowy wielofunkcyjnej w rejonie wsi Nurzec Stacja, Żerczyce, Zalesie i Moszczona Pańska,
  - w ramach wyznaczonego budownictwa rekreacyjnego w nawiązaniu do istniejących i projektowanych zbiorników wodnych
- 2) Nie ustala się wskaźników i norm powierzchniowych zabudowy. Wielkość działek zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, zagrodowej, letniskowej, rekreacyjnej, usługowej, produkcyjnej, gospodarczej i innej będzie wynikała z wniosku inwestora. Nie wprowadza się ograniczeń stosowania wskaźników powierzchniowych zabudowy
- 3) W zakresie architektury należy uwzględniać przy sporządzaniu planów miejscowych i wydawania decyzji lokalizacyjnych i o warunkach zabudowy następujące ustalenia:

- ograniczenie gabarytu zabudowy do max 2 kondygnacji naziemnych (parter + poddasze użytkowe) dla budynków mieszkalnych i rekreacyjnych, a w miejscowości Nurzec Stacja do 3 kondygnacji (dwie kondygnacje nadziemne + poddasze użytkowe), od 4 m od poziomu terenu do okapu dla budynków gospodarczych i 5 m od poziomu terenu do okapu dla budynków produkcyjno-usługowych i użyteczności publicznej. Generalnie ujmując wysokość budynków w poszczególnych wsiach w gminie nie powinna przekraczać 9 m mierzona od poziomu terenu do kalenicy, zaś we wsi Nurzec Stacja odpowiednio – 12 m.
  - przyjąć dachy symetryczne dwuspadowe lub czterospadowe o nachyleniu połaci dachowej 40 - 45°,
  - do prac wykończeniowych i elewacyjnych zaleca się stosowanie materiałów pochodzenia miejscowego, jak drewno, kamień, nie wskazane stosowanie sidingu.
- 4) Spod zabudowy wyłącza się następujące tereny:
- a) tereny lasów z wyjątkiem inwestycji służących gospodarce leśnej,
  - b) terenów ciągów ekologicznych tj. tereny obniżeń terenowych użytkowanych głównie jako łąki i pastwiska, zgodnie z oznaczeniem na rysunku kierunków zagospodarowania przestrzennego,
  - c) tereny zmeliorowane i zdrenowane,
  - d) tereny użytków rolnych obejmujących kompleksy gleb III i IV klas bonitacyjnych.

2. Kierunki i zadania ochrony i wzbogacania walorów środowiska przyrodniczego.

Zakłada się: zachowanie podstawowych elementów systemu przyrodniczego gminy, ochronę i wzbogacenie walorów ekologicznych i wartości użytkowych oraz ich racjonalne wykorzystanie w rozwoju gminy, przy zapewnieniu sprawnego funkcjonowania całego systemu przyrodniczego w powiązaniu z systemem wojewódzkim i krajowym.

2.1. Sieć dolin rzecznych

- a) Sieć dolin rzecznych gminy tworzą:
- doliny rzeki Nurczyka, Pulwy, Moszczoniej – wieloprzestrzenny element systemu przyrodniczego o znaczeniu regionalnym i funkcjach: ekologicznej, bioklimatycznej, krajobrazowej, gospodarczej i rekreacyjnej,
  - pozostałe mniejsze doliny cieków wodnych oraz obniżenia terenowe – elementy drobnoprzestrzenne systemu przyrodniczego, stanowiące ciągi przyrodnicze o znaczeniu lokalnym i funkcjach: ekologicznych, krajobrazowych i gospodarczych.
- b) Podstawowe kierunki zagospodarowania tych obszarów to:
- zachowanie funkcji i walorów środowiska ekologicznego,
  - ochrona przed zainwestowaniem i degradacją sanitarną.
- c) Do realizacji w/w kierunków ustala się poniższe zasady zagospodarowania:
- utrzymanie dotychczasowych sposobów użytkowania, jako ciągów naturalnej zieleni łąkowo-pastwiskowej z lokalnymi skupiskami niskiej zieleni łąkowej, wraz z możliwością realizacji w ich obrębie zbiorników małej retencji wodnej,
  - zakaz wykonywania prac ziemnych naruszających w sposób istotny rzeźbę terenu i układ stosunków wodnych,
  - zakaz odprowadzania ścieków sanitarnych (nieczyszczonych i oczyszczonych) w ilości, która nie pozwala na utrzymanie odpowiedniej (planowanej) klasy czystości wód poszczególnych odbiorników,
  - przeprowadzenie i wykonanie w sposób zapewniający ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko linii komunikacyjnych, napowietrznych i podziemnych rurociągów, linii kablowych oraz innych obiektów liniowych,
  - zakaz lokalizowania i budowy stacji paliw,
  - zakaz lokalizowania wysypisk odpadów stałych i płynnych,

2.2. Lasy

- a) Zwarty kompleks „Lasów Nurzeckich” jest elementem systemu przyrodniczego o znaczeniu ponadlokalnym i funkcjach; ekologicznej, gospodarczej, bioklimatycznej, krajobrazowej i rekreacyjnej.
Pozostałe lasy występujące w rozdrobnieniu na obszarze całej gminy i stanowią drobnoprzestrzenne elementy systemu przyrodniczego gminy o znaczeniu

lokalnym i funkcjach; ekologicznej, gospodarczej (wiodącej), bioklimatycznej, krajobrazowej i częściowo rekreacyjnej.

- b) Podstawowe kierunki zagospodarowania obszarów leśnych to:
- ochrona walorów przyrodniczych i użytkowych,
  - ochrona lasów chroniących środowisko przyrodnicze i lasów wodochronnych,
  - utrzymanie i trwałość ciągłości przestrzennej funkcjonowania w ramach systemu ekologicznego gminy i województwa oraz racjonalne wykorzystanie dla potrzeb gospodarczych i rekreacyjno-wypoczynkowych.
- c) Do realizacji w/w kierunków przyjmuje się następujące zasady zagospodarowania:
- zachowanie lasów jako elementu krajobrazu naturalnego,
  - prowadzenie gospodarki leśnej zgodnie z ustaleniami planów urządzenia lasów uwzględniających zasadę powszechnej trwałości utrzymania ciągłości użytkowania niezależnie od struktury własnościowej lasów,
  - udostępnienie i częściowe przystosowanie kompleksów leśnych dla potrzeb rekreacyjno-wypoczynkowych,
  - wykonanie sukcesywnej rekultywacji wyrobisk poeksploatacyjnych o kierunku leśnym,
  - powiększenie powierzchni i zasobów leśnych poprzez zalesianie gruntów marginalnych zgodnie z opracowanymi przez Wojewódzkie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych w Białymstoku granicami polno-leśnymi,
  - zgodnie z wnioskami Nadleśnictwa Nurzec ujęcie n/w działek do kompleksów leśnych:
    - obręb ewidencyjny Sokółe – dz. 69/2, 390/5, 390/6, 390/2, 383,
    - obręb ewidencyjny Stołbce – dz. nr 142,
    - obręb ewidencyjny Augustynka – dz. nr 158,
    - obręb ewidencyjny Nurczyk – dz. nr 307/2, 310,
    - obręb ewidencyjny Borysowszczyzna – dz. nr 259, 244, 238 – grunty orne przeznaczone do czasowego użytkowania rolniczego.
  - przyjęcie do zalesienia działek rolnych wnioskowanych przez właścicieli i pozytywnie zaopiniowanych, zgłoszonych do dnia 30 IV 2003 r.,
  - wprowadza się zakazy i ograniczenia dotyczące głównie:
    - zmniejszenia powierzchni leśnej na cele nieleśne, z wyjątkiem sytuacji ekonomicznie i prawnie uzasadnionych,
    - zabudowy z wyjątkiem urządzeń integralnie związanych z ich funkcją,
    - wykonywania melioracji trwale naruszających układ stosunków wodnych w dolinach rzecznych, na obszarach leśnych i prac ziemnych naruszających w istotny sposób rzeźbę terenu.

2.3. Zieleń urządzona

- a) Parki, skwery, zielenie uliczna (drogowa), ogrodów przydomowych, przykościelna, cmentarna, parki podworskie itp. – elementy uzupełniające system przyrodniczy gminy o znaczeniu lokalnym.
- b) Podstawowy kierunek zagospodarowania zieleni urządzonej to ochrona jej powierzchni i form zagospodarowania przed likwidacją z wyjątkiem szczególnych przypadków wynikających z ochrony dóbr kultury oraz realizacji bardzo ważnych elementów komunikacyjnych lub infrastrukturalnych.
- c) Do realizacji ochrony zieleni urządzonej ustala się w szczególności:
  - zakaz przeznaczania tych terenów na inne cele w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenów,
  - obowiązek doboru odpowiednich do warunków siedliskowych i układów przestrzennych gatunków zieleni,
  - zachowanie funkcji zieleni cmentarnej i parków dworskich łącznie z ich układem przestrzennym,
  - obowiązek przestrzegania wymogów konserwatorskich w użytkowaniu i zagospodarowaniu obiektów stanowiących przedmiot ochrony konserwatorskiej.

2.4. Obiekty i obszary prawnie chronione – szczególne formy ochrony przyrody

- a) Na obszarze gminy Nurzec Stacja obszarami i obiektami prawnie chronionymi są:
  - rezerwat przyrody „Sokóle”,
  - obszar Chronionego Krajobrazu „Doliny Bugu”,
  - pomniki przyrody – 14 drzew (świerki, dęby, jesiony, topole),
  - użytki ekologiczne,
 W/w obszary i obiekty określone zostały w punkcie 1.8. tekstu „uwarunkowań”.
- b) Podstawowy kierunek zagospodarowania w/w obiektów to:
  - zachowanie dotychczasowego użytkowania i ochrona przed degradacją sanitarną z jednoczesnym dopuszczeniem możliwości kształtowania zarówno pod względem jakościowym jak i przestrzennym,
  - zapewnienie właściwego funkcjonowania i ciągłości układów ekologicznych.
- c) Realizacja w/w kierunków zagospodarowania wymagać będzie:
  - uwzględnienia w planach miejscowych i decyzjach administracyjnych o warunkach zabudowy i zagospodarowań, zasad zagospodarowania określonych w powołujących je aktach prawnych,
  - tworzenie rezerwatów przyrody, pomników przyrody oraz innych form ochrony przewidzianych ustawą o ochronie przyrody z obowiązkiem wprowadzenia ich do planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego.

2.5. Kierunki ochrony sanitarnej środowiska

2.5.1. Kierunki i zadania w zakresie ochrony wód powierzchniowych i podziemnych

- a) Kierunki ochrony wód powierzchniowych i podziemnych to:
- uzyskanie i utrzymanie odpowiednich klas czystości wód powierzchniowych:
    - rzek: Nurczyka, Pulwy, Moszczonej – II kl. czystości,
  - ochrona wód gruntowych przed zanieczyszczeniami sanitarnymi i przemysłowymi,
  - utrzymanie nienaruszalnego przepływu biologicznego w/w rzek.
- b) Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:
- zakazu odprowadzenia do wód powierzchniowych (rzek) i gruntu ścieków sanitarnych i przemysłowych w wielkościach, które nie zapewnia utrzymania obowiązującej klasy czystości tych wód,
  - zalecenie budowy małych oczyszczalni ścieków lub stacji kontenerowych wspólnych dla zespołu wsi zwodociągowanych oraz dla terenów rekreacyjnych, z późniejszym wywozem tych nieczystości do punktu zlewnego oczyszczalni w Nurcu Stacji,
  - ochronę sanitarną ujęć wód dla celów komunalnych i przemysłowych zgodnie z ustaleniami obowiązujących stref ochronnych,
  - prawidłową gospodarkę zasobami wód powierzchniowych poprzez realizację programu małej retencji polegającą na budowie lub modernizacji zbiorników wodnych:

- w Wólce Nurzeckiej	- pow. 2,94 ha
- w Żerczycach	- pow. 2,70 ha
- w Chaniach	- pow. 12,0 ha
- w Nurczyku	- pow. 2,5 ha
- w Nurczyku	- pow. 3,0 ha
- w Nurczyku	- pow. 2,2 ha
- w Grabarce	- pow. 4,5 ha
- dodatkowa funkcja tych zbiorników to funkcja gospodarcza, turystyczna, ekologiczna, przeciwpożarowa i przeciwpowodziowa.

2.5.2. Kierunki ochrony sanitarnej powietrza atmosferycznego

- a) Kierunki ochrony powietrza atmosferycznego to:
- przeciwdziałanie wzrostowi zanieczyszczeń powietrza głównie produktami pochodzącymi z procesów energetycznych, przemysłowych oraz komunikacyjnych (zwłaszcza pyłów zawieszonych, dwutlenku siarki oraz azotu i ołowiu),
  - poprawa warunków życia ludzi zamieszkałych na terenach będących w zasięgu oddziaływania zanieczyszczeń lub w jednostkach osadniczych o dużej koncentracji lokalnych źródeł ciepła.
- b) Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:

- obowiązku stałego monitoringu atmosfery jako podstawy ustalania lokalnych, jednostkowych norm emisji zanieczyszczeń lub ich likwidacji w formie wydawanych decyzji przez uprawnione jednostki państwowe i samorządowe,
- wydawania nakazów instalowania urządzeń do redukcji zanieczyszczeń oraz zmian projektu i technologii produkcji w obiektach stanowiących główne źródła zanieczyszczeń, a nie rokujących zmniejszenia emisji pyłów i gazów,
- stosowanie nośników energetycznych (gazu ziemnego i płynnego, oleju opałowego, energii elektrycznej, biomasy, itp.) o mniejszej uciążliwości dla środowiska,
- utrzymanie zasady, że ponadnormatywna uciążliwość sanitarna zakładów powinna mieścić się w granicach własnych działek,
- utrzymanie dobrego stanu technicznego linii kolejowej oraz dróg kołowych,
- przestrzeganie dopuszczalnych wartości stężeń substancji zanieczyszczających w powietrzu określonych w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. „w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji”.

2.5.3. Kierunki ochrony ludzi i środowiska przed hałasem i wibracjami

- a) Kierunki ochrony w w/w zakresie dotyczą minimalizacji poziomu hałasu i wibracji głównie w obszarze stałego pobytu ludzi i rekreacji.
- b) Realizacja w/w kierunku wymagać będzie w szczególności:
  - eliminacji z obszarów zamieszkałych źródeł hałasu o ponadnormatywnym natężeniu poprzez zabezpieczenia techniczne lub zmianę technologii i urządzeń,
  - przestrzeganie zasady, iż hałas i wibracje przekraczające dopuszczalne poziomy nie mogą wychodzić poza obręb działki, na której są wytwarzane,
  - określenie zasad i warunków sytuowania nowej zabudowy w stosunku do dróg o znacznej uciążliwości akustycznej (Siemiatycze – Milejczyce – Kleszczele) oraz linii kolejowej (Siemiatycze – Nurzec Stacja – Czeremcha),
  - uwzględnienia w planach miejscowych zagospodarowania przestrzennego oraz w decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, norm dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku, zgodnie z rozporządzeniem Ministra O.Ś.Z.N.i L. z dnia 13 maja 1998 r (Dz. U. nr 66, poz. 436).

Zgodnie z powyższym rozporządzeniem w odniesieniu do występującego i projektowanego rodzaju zainwestowania w gminie Nurzec Stacja, powinny obowiązywać następujące dopuszczalne poziomy hałas:

Tabela nr 1

Przeznaczenie terenu	Dopuszczalny poziom hałasu wyrażany równoważnym poziomem dźwięku A w dB					
	drogi lub linie kolejowe		pozostałe obiekty lub grupy źródeł hałasu		linie energetyczne	
	pora dnia przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom	pora nocy p.cz. odniesienia równy 8 godzinom	pora dnia p.cz. odn. równy 8 najmniej korzystn. godz. dnia	pora nocy p.cz. odn. równy 1 najmniej korzystn. godz. nocy	pora dnia p.cz. równy 16 godzinom	pora nocy p.cz. odnieś, równy 8 godzinom
1	2	3	4	5	6	7
- tereny wypocz. rekreacyjne - tereny zabudowy mieszkaniowej - tereny zabudowy związanej ze stałym lub wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży - tereny domów opieki	55	45 45	40		50 45	45 40
- tereny zabudowy mieszkaniowej: • wielorodzinnej • jednorodzinnej z usługami rzemieślniczymi • zagrodowej	60	50	50	40	50	45

2.5.4. Kierunki i zadania w zakresie ochrony ludzi przed szkodliwym elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym.

- a) Kierunki ochrony w w/w zakresie to: zmniejszenie do minimum oddziaływania promieniowania niejonizującego na ludzi i środowisko przyrodnicze na terenie gminy.
- b) Realizacja w/w kierunku wymagać będzie w szczególności:
  - zapobiegania zagrożeniom poprzez zachowanie w planach miejscowych odpowiedniej strefy ochronnej od linii napowietrznej WN 110 kV, a mianowicie min. 14,5 m od skrajnego przewodu linii przy zalecanej odległości od osi linii 40 m,
  - ustalenia w planach miejscowych zakazu realizacji wszelkich stałych obiektów kubaturowych w obrębie strefy ochronnej linii napowietrznej WN 110 kV,
  - ustalenia przebiegu nowych napowietrznych linii elektroenergetycznych WN z zachowaniem wymogów ochrony ludzi i walorów środowiska przyrodniczego – na obszarze zabudowy mieszkaniowej – składowa elektryczna elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego o częstotliwości 50 Hz nie może przekraczać wartości 1 kV/m,
  - dopuszczalne poziomy elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego określa załącznik do rozporządzenia ministra O.Ś.Z.N.i L. z dnia 11 sierpnia 1998 r. (Dz. U. Nr 107, poz. 676). Dopuszczalne poziomy określone w załączniku do w/w rozporządzenia nie stosuje się w miejscach niedostępnych dla ludzi.

2.5.5. Kierunki i zadania w zakresie ochrony powierzchni ziemi

- a) Kierunki ochrony powierzchni ziemi i racjonalnego wykorzystywania jej walorów użytkowych w rozwoju gminy to:
- ochrona powierzchni ziemi przed zanieczyszczeniami stałymi i płynnymi,
  - ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed przeznaczeniem jej na cele inne niż rolnicze,
  - ochrona powierzchni ziemi przed negatywnymi skutkami powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych.
- b) Realizacja w/w kierunków wymagać będzie w szczególności:
- modernizacji i utrzymania we właściwym użytkowaniu gminnego wysypiska śmieci położonego na gruntach wsi Żerczyce,
  - kontynuacji selektywnej zbiórki odpadów,
  - sukcesywnej likwidacji istniejących „dzikich” nieurządzonych wysypisk śmieci.
  - unieszkodliwiania nieczystości płynnych (ścieków) z obszarów nie posiadających i nie przewidzianych do objęcia scentralizowanym systemem kanalizacji poprzez ich gromadzenie w lokalnych szczelnych zbiornikach, a następnie wywożenie do punktu zlewnego oczyszczalni w Nurcu Stacji,
  - rozwiązań oczyszczania ścieków wspólnych dla zespołów wsi zwodociągowanych lub zespołów rekreacyjnych poprzez budowę „małych” oczyszczalni ścieków w formie stacji kontenerowych,
  - zachowanie dotychczasowej struktury przestrzennej gruntów rolnych i leśnych z możliwością jej korygowania poprzez wprowadzenie dolesień oraz z możliwością ekologicznego jej wzbogacania (drzewa śródpolne, remizy, użytki ekologiczne), ze względnym ograniczeniem rozwoju budownictwa pozarolniczego z wyjątkiem ponadlokalnych i lokalnych urządzeń infrastruktury technicznej i komunikacji,
  - zachowania w dotychczasowym użytkowaniu terenów uznanych za „obszary perspektywiczne” występowania surowców mineralnych kruszywa naturalnego w rejonie wsi Moszczona Pańska, Klukowicze, Wyczółki,
  - sukcesywnej rekultywacji 7 lokalnych wyrobisk poeksploatacyjnych w kierunku rolnym lub leśnym.

3. Kierunki i zasady ochrony dóbr kultury

3.1. Kierunki ochrony dóbr kultury

Kierunki ochrony dóbr kultury obejmują ochronę obiektów zabytkowych i o charakterze zabytkowym oraz obiektów archeologicznych.

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego należy uwzględnić poniższe wytyczne konserwatorskie opracowane przez Regionalny Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Białymstoku

A. Strefa ochrony konserwatorskiej

Strefa „B”- ochrony konserwatorskiej obejmująca obszar podlegający rygorom w zakresie utrzymania zasadniczych elementów rozplanowania istniejącej substancji zabytkowej oraz charakteru i skali nowej zabudowy.

Grabarka

Strefa ta obejmuje teren wzgórza, na którym usytuowany jest zespół klasztorny p.w. ŚŚ. Marty i Marii złożony z: cerkwi p.w. Przemienienia Pańskiego odbudowanej od fundamentów po pożarze w 1990 r., zespołu krzyży wotywnych umieszczonych z trzech stron cerkwi (płn., wsch., i pld.) na zboczu góry, budynku klasztornego p.w. Św. Marty z cerkwią zimową, budynku klasztornego (dawna stróżówka) oraz cmentarza grzebalnego usytuowanego w pld. - wsch. części wzgórza. Teren wzgórza o powierzchni ok. 5 ha ograniczony jest: od płn. drogą polną, od wsch. - granicą pól ornych i pastwiska, od zach. i pld. - zach. drogą z mostkiem i terenem wokół drewnianej kapliczki.

Klukowicze

Strefa obejmująca grodzisko wczesnośredniowieczne położone na gruntach wsi Klukowicze - dz. Nr 473 o powierzchni 3,08 ha. Założone na planie owalnym, obwiedzione 4 – 5 wałami ziemnymi i fosami. Granice działki wyznaczają granicę ochrony konserwatorskiej.

Elementy do zachowania:

Grabarka

historycznie ukształtowany zespół klasztorny p.w. ŚŚ. Marty i Marii usytuowany na wzgórzu, w skład którego wchodzi:

- a) cerkiew p.w. Przemienienia Pańskiego
- b) klasztor z cerkwią zimową p.w. Matki Boskiej Wspomożycielki i Opiekunki
- c) budynek klasztorny - dawna stróżówka
- d) cmentarz grzebalny

Klukowicze

- a) grodzisko w kształcie owalu obwiedzonego wałami i fosami
- b) teren zespołu dworsko – ogrodowego

Nurzec

a) teren założenia dworsko – ogrodowego

Rodzaj działań – podkreślenie historycznego układu przestrzennego

poprzez ustalenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu następujących zaleceń w celu ochrony zabytków i obiektów o wartościach kulturowych:

- zachowanie w niezmienionej kompozycji założenia klasztornego w otaczającym go naturalnym środowisku (Grabarka),
- uzgadnianie z WKZ projektów nowych realizacji obiektów na terenie wsi o dobrze zachowanych rozplanowaniach przestrzennych oraz posiadających zachowaną tradycyjną zabudowę (Grabarka, Klukowicze, Chanie, Nurzec, Wólka Nurzecka)
- bezwzględne zachowanie grodziska w Klukowiczach w nienaruszonej formie
- zachowanie kompozycji zespołów dworsko ogrodowych w Nurcu, Klukowiczach
- utrzymanie pierwotnego rozplanowania wsi o najstarszym rodowodzie,
- realizację nowych obiektów z materiałów tradycyjnych (drewno, cegła, dachówka, blacha)
- zakaz wprowadzania obcych kulturowo materiałów, takich jak np. siding na terenie wsi szczególnie atrakcyjnych krajobrazowe, jak np. Chanie, Nurzec
- ograniczenie wysokości obiektów projektowanych do 9 m , z dachami 2 i 4 spadowymi symetrycznymi,
- przeciwdziałanie wychodzeniu budownictwa o charakterze rekreacyjnym poza obszary zwartej zabudowy wiejskiej,
- wykonanie dokumentacji ewidencyjnej obiektów o wartościach kulturowych, a zwłaszcza tych, które mają być rozebrane,
- uzgadnianie z WKZ projektów nowych realizacji obiektów.

B. Strefa obserwacji archeologicznej

Na obszarach zwartej zabudowy wiejskiej w najstarszych wsiach istniejących w XV - XVI w. mogą występować nawarstwienia kulturowe na terenie zwartej zabudowy wsi istniejących już w XV-XVI wieku:

1. Chanie (Chanie - Chursy)
2. Klukowicze (XV w.)
3. Klukowicze - zbliżony do koła nasyp, położony na łąkach w odległości ok. 400 m. na płn. zach. od grodziska
4. Litwinowicze (XV w.)
5. Moszczona Pańska (XV w.)
6. Nurzec (XV w.)
7. Telatycze (XV w.)
8. Wólka Nurzecka (XVI w.)
9. Zalesię - jest w XVI w. ale powstała pewnie w wieku XV
10. Żerczyce — jest w XVI w ale powstała pewnie w XV w.

Ochrona stanowisk archeologicznych wymagać będzie:

- a) wprowadzenia odpowiednich ustaleń w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (obejmujących miejsca ich występowania) dotyczących ochrony obiektów archeologicznych przed dewastacją lub likwidacją,
- b) w przypadku wystąpienia konieczności prowadzenia prac ziemnych w miejscach występowania stanowisk archeologicznych nie wpisanych do rejestru zabytków, prace ziemne każdorazowo należy prowadzić pod nadzorem archeologicznym po uprzednim uzyskaniu zezwolenia Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- c) ustalenia w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, obowiązku zawiadamiania służb archeologicznych w przypadku natrafienia na obiekty nieznanego pochodzenia, podczas prowadzenia prac ziemnych.

C. Postulaty odnośnie objęcia ochroną konserwatorską (wpis do rejestru zabytków)

Postulujemy objęcie ochroną konserwatorską poprzez wpisanie do rejestru zabytków następujących obiektów zabytkowych:

- Chanie - rozplanowanie przestrzenne wsi, będące prawdopodobnie reliktem osadnictwa jednodworczego sprzed pomiaru włócznej,
- zespół podworski w Klukowiczach oraz jego poszczególne elementy:
  - a) dwór
  - b) obora I i II,
  - c) maślarnia,
  - d) teren założenia dworsko ogrodowego wraz z parkiem.
- cerkiew cmentarna w Telatyczach,

3.2. Tworzenie nowych wartości kulturowych

- a) kultywowanie regionalnych form architektonicznych oraz tradycji materiałowych i konstruktorskich,
- b) dążenie do indywidualizowania form zabudowy i zagospodarowania przestrzeni publicznych, w dostosowaniu do otaczającej zabudowy i krajobrazu,
- c) wprowadzenie stosownych ustaleń w planach miejscowych oraz decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, dotyczących wyżej wymienionych działań.

4. Kierunki i zadania rozwoju infrastruktury społecznej i obszarów dla tych potrzeb

4.1. Tendencje demograficzne

- a) Uwzględniając dotychczasowe tendencje demograficzne w gminie prognozuje się dalsze sukcesywne zmniejszanie się jej zaludnienia, które w poszczególnych etapach okresu perspektywicznego może kształtować się następująco:
2005 rok	-	4.700 osób
2010 rok	-	4.300 osób
- b) W strukturze ludności należy oczekiwać:
- nieznacznego spadku ludności w wieku przedprodukcyjnym,
  - dalszego spadku wskaźnika ludności w wieku produkcyjnym,
  - dalszego wzrostu udziału ludności w wieku poprodukcyjnym.
- c) Proces wyludnienia się wsi oraz starzenia się ludności spowoduje konieczność:
- podjęcia działań związanych z budową systemu zabezpieczeń społecznych,
  - ukierunkowania instrumentów polityki rolnej na powstawanie dużych gospodarstw,
  - zagospodarowanie substancji budowlanej pozbawionej użytkowników.

4.2. Kierunki przekształceń i rozwoju mieszkalnictwa

- 1) Z prognozy demograficznej wynika, że na terenie gminy nie wystąpi generalnie większa potrzeba ilościowego wzrostu zasobów mieszkaniowych.
- 2) Kierunkami działań w zakresie mieszkalnictwa będą głównie: modernizacja istniejącej zabudowy, wymiana budynków w złym stanie technicznym, wyposażenie mieszkań w urządzenia i instalacje techniczne, a także realizacja nowej zabudowy.
Zasadniczym problemem będzie zagospodarowanie opuszczonych budynków mieszkalnych. Obiekty te mogą być adaptowane między innymi na potrzeby rekreacji tj. budownictwa letniskowego, agroturystyki.
- 3) Główne zadania w zakresie mieszkalnictwa to:
  - a) utrzymanie, modernizacja, wymiana i uzupełnienie zabudowy mieszkaniowej w wolnych przestrzeniach istniejących między zabudową (plomby),
  - b) rozwój systemów infrastruktury technicznej podnoszącej standard mieszkań i warunków zamieszkania ludności
  - c) realizacja zabudowy mieszkaniowej na terenach wyznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
  - d) wyznaczanie w miarę potrzeb nowych terenów budownictwa mieszkaniowego oraz mieszkaniowo-usługowego w trybie planowania miejscowego; w studium wskazano w większych wsiach kierunki rozwoju terenów pod mieszkalnictwo i usługi
  - e) przystosowanie zagród rolniczych do rozwoju agroturystyki,
  - f) dopuszczenie wykorzystania opuszczonych i niezamieszkałych budynków m.in. na potrzeby rekreacji, zwłaszcza budownictwa letniskowego,

4.3. Kierunki przekształceń i rozwoju usług

4.3.1. Obsługa ludności na poziomie ponadpodstawowym

Obsługa ludności na poziomie ponadpodstawowym w zakresie: szkolnictwa średniego i wyższego (Wyższa Szkoła Nadbużańska), lecznictwa zamkniętego i specjalistycznego, kultury, sportu kwalifikowanego, specjalistycznego handlu i rzemiosła, administracji i obsługi finansowej, ubezpieczeń i innych realizowana będzie w ośrodku powiatowym w Siemiatyczach.

4.3.2. Obsługa ludności w zakresie podstawowych usług komunalnych

Obsługa ludności w zakresie podstawowych usług komunalnych: edukacji zdrowia, kultury, sportu oraz innych usług zlokalizowanych w sieci osadniczej terenów wiejskich, wobec malejącej liczby ludności gminy, pozostanie generalnie na obecnym poziomie ilościowym, natomiast wzrastać powinna jakość bazy materialnej usług poprzez jej modernizację i rozbudowę

4.3.3. Główne zadania w zakresie usług komunalnych

Główne zadania w zakresie usług komunalnych to:

- a) Zabezpieczenie w budżetach gminy odpowiednich środków finansowych na utrzymanie, modernizację i rozbudowę urządzeń obsługi ludności:
  - Szkół Podstawowych we wsiach Nurzec Stacja i Siemichocze,
  - Gimnazjum w Nurcu Stacji,
  - Przedszkola w Nurcu Stacji,
  - Gminnego Ośrodka Zdrowia w Nurcu Stacji,
  - Gminnego Ośrodka Upowszechniania Kultury w Nurcu Stacji,
  - Gminnej Biblioteki Publicznej w Nurcu Stacji
  - Filii bibliotecznych w Klukowiczach i Tymiance,
  - Boisk sportowych we wsiach: Nurzec Stacja, Klukowicze, Siemichocze i Wólka Nurzecka,
  - Urzędu Gminy we wsi Nurzec Stacja
- b) Tworzenie warunków do zagospodarowania nieużytkowanych obiektów i terenów usługowych pod kątem rozszerzenia funkcji użytkowej oraz zmiany przeznaczenia w zależności od potrzeb i warunków przyrodniczych i urbanistycznych.

Przedmiotem zmiany przeznaczenia oraz rozszerzenia funkcji mogą być między innymi obiekty i tereny zlikwidowanych szkół we wsiach: Klukowicze, Moszczona Pańska, Wólka Nurzecka, Werpól oraz inne tereny.

Wymagać to będzie w zależności od występujących potrzeb, opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

4.3.4. Obiekty i urządzenia pozostałe

Zakłada się utrzymanie istniejących obiektów i urządzeń oraz podniesienie standardu świadczonych usług. Przewiduje się także rozwój innych obiektów i urządzeń usługowych w zależności od występującego zapotrzebowania.

Główne zadania w zakresie pozostałych urządzeń obsługi ludności to:

- a) zapewnienie warunków do utrzymania, modernizacji i rozbudowy następujących obiektów i urządzeń:
  - Komisariatu Policji,
  - Banku Spółdzielczego we wsi Nurzec Stacja,
  - Urzędu Pocztowego we wsi Nurzec Stacja,
  - Niepublicznego ZOZ we wsi Nurzec Stacja,
  - Apteki we wsi Nurzec Stacja,
  - Świetlic-klubów we wsiach: Klukowicze, Litwinowicze, Moszczona Pańska, Nurzec, Siemichocze, Stołbce, Tymianka, Werpól, Wólka Nurzecka, Zalesie i Zabłocie.
  - sklepów we wsiach: Nurzec Stacja, Nurzec, Klukowicze, Moszczona Pańska, Siemichocze, Sycze, Tymianka, Wólka Nurzecka, Zalesie i Żerczyce.
  - obiektów sakralnych we wsiach: Nurzec Stacja, Telatycze, Żerczyce,
  - cmentarzy we wsiach: Nurzec Stacja, Grabarka, Telatycze, Żerczyce,
  - Domu Myśliwskiego Wojskowego Koła Łowieckiego „Jeleń” w Borysowszczyźnie
- b) Tworzenie warunków do rozwoju urządzeń usługowych z zakresu:
  - handlu, gastronomii, rzemiosła oraz obsługi turystyki i wypoczynku w tym agroturystyki,
  - placówek opieki społecznej w celu zabezpieczenia godzinowych warunków życia mieszkańcom pozbawionym opieki rodzinnej,
  - innych urządzeń usługowych wynikających ze zgłoszonych potrzeb i napływających ofert,
  - wypoczynku codziennego i świątecznego (kąpieliska i plaże) w rejonie projektowanych zbiorników wodnych we wsiach: Żerczyce, Chanie-Chursy, Nurczyk, Wólka Nurzecka, Grabarka.

Rozwój działalności usługowej odbywać się będzie poprzez:

- zagospodarowanie nieużywanych obiektów i terenów we wsiach: Nurzec Stacja (baza po byłym Ośrodku Transportu Leśnego, część nieruchomości Agencji Mienia Wojskowego), Litwinowicze (budynek byłego sklepu GS „Sam.Chł.”), Moszczona Pańska (budynek byłego sklepu GS „Sam.Chł.”),
- lokalizację usług w obrębie zabudowy mieszkaniowej

Przygotowanie terenów pod nowe usługi wymagać będzie opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, z wprowadzeniem odpowiednich ustaleń dopuszczających lokalizację usług w obrębie zabudowy mieszkaniowej.

5. Kierunki rozwoju ekonomicznego gminy

5.1. Tworzenie warunków do rozwoju rolnictwa i jego otoczenia

- 1) Ochrona i poprawa rolniczej przestrzeni produkcyjnej wymagać będzie w szczególności:
  - a) ochrony kompleksów wartościowych gruntów, przed przeznaczeniem na cele nierolnicze,
  - b) ochrony systemów drenażowych i melioracyjnych przed zniszczeniem lub dewastacją w trakcie ewentualnych działań inwestycyjnych w sferze infrastruktury technicznej ponadlokalnej,
  - c) kontynuacji regulacji stosunków wodnych na gruntach ornych i użytkach zielonych, przeznaczonych w studium do celów produkcji rolniczej, które wymagają tych zabiegów,
  - d) ekologizacji produkcji rolniczej poprzez zwiększenie nawożenia organicznego na terenach posiadających najkorzystniejsze warunki do produkcji zdrowej żywności,
  - e) eliminacji zanieczyszczeń gleby, wody i powietrza,
  - f) dokonywanie zalesień gruntów marginalnych dla produkcji rolniczej, zwłaszcza stanowiących własność skarbu państwa.
- 2) Poprawa struktury własności obszarów rolnych i rozłogów gospodarstw rolnych poprzez:
  - a) sukcesywne prowadzenie scaleń i wymianę oraz poprawę rozłogów prężnych ekonomicznie – rozwojowych gospodarstw rolnych,
  - b) zbywanie na korzystnych dla nabywców warunkach, gruntów i nieruchomości rolnych skarbu państwa i komunalnych, przewidywanych w studium do użytkowania rolniczego,
  - c) wspieranie doradztwem i instrumentami fiskalnymi rozwoju specjalistycznych i rozwojowych gospodarstw rolnych.
- 3) Wspieranie rozwoju otoczenia rolnictwa w zakresie zaopatrzenia w środki produkcji, zbytu produkcji rolnej, przetwórstwa rolniczego, mechanizacji prac rolniczych oraz obsługi weterynaryjnej poprzez:
  - a) Tworzenie warunków do utrzymania istniejących urzędzeń obsługi rolnictwa:
    - zlewni mleka we wsiach: Klukowicze, Nurzec wieś, Sycze, Tymianka, Zalesie Zakładów Mleczarskich „Polser” w Siemiatyczach,
    - baz magazynowo-skupowych Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” we wsiach; Nurzec Stacja (skup cieląt) oraz Klukowicze (skup żywca wieprzowego, wołowego i cieląt),
    - prywatnych punktów skupu owoców i warzyw dla firmy „OERLAMANS FOODS” w Siemiatyczach we wsiach Klukowicze i Augustynka,
    - Lecznicy dla zwierząt we wsi Nurzec Stacja
    - Spółdzielni Kółek Rolniczych we wsi Nurzec Stacja.
  - b) Stosowanie priorytetów i ulg podatkowych na rzecz podmiotów gospodarczych świadczących usługi na rzecz rolnictwa i tworzących miejsca pracy na wsi.
- 4) Podnoszenie poziomu technologii produkcji rolniczej i warunków zamieszkiwania na wsi poprzez:
  - a) rozwój wyposażenia wsi w urządzenia infrastruktury technicznej: wodociągów, kanalizacji, elektroenergetyki, gazownictwa, telekomunikacji, usuwania i utylizacji odpadów,

- b) utrzymania istniejących urządzeń obsługi ludności, oraz podnoszenia ich standardu, w celu poprawy jakości świadczonych usług w zakresie: szkolnictwa, ochrony zdrowia, kultury, sportu, bezpieczeństwa przeciwpożarowego,
- c) tworzenie warunków do powstawania nowych usług,
- d) tworzenie warunków do zwiększenia zatrudnienia pozarolniczego dla nadwyżek siły roboczej.

5.2. Kierunki rozwoju działalności gospodarczej

Działalność gospodarcza w gminie rozwijać się będzie na bazie miejscowych surowców rolnych, leśnych i mineralnych.

Możliwości rozwoju tej działalności są ograniczone wymogami ochrony środowiska m.in. ze względu na położenie części gminy w Obszarze Chronionego Krajobrazu Doliny Bugu oraz rezerwat przyrodniczy „Sokóle”.

- 1) Kierunkami rozwoju działalności gospodarczej będzie:
  - a) wykorzystanie surowców rolniczych do przetwórstwa rolno-spożywczego na terenie gminy oraz zakładów produkcyjnych znajdujących się w Siemiatyczach,
  - b) pozyskiwanie oraz przetwarzanie surowca drzewnego w zakładach produkcyjnych,
  - c) rozwój zbieralnictwa runa leśnego na potrzeby konsumpcyjne miejscowej ludności, a także na potrzeby rynku, jako źródło dodatkowych sezonowych dochodów części mieszkańców,
  - d) wykorzystanie surowców mineralnych (piaski, żwiry i pisaki ze żwirami) na potrzeby lokalnego budownictwa oraz drogownictwa z istniejących punktów eksploatacji powierzchniowej oraz z perspektywicznych obszarów występowania kruszywa naturalnego w rejonie wsi Moszczona Pańska, Klukowicze i Wyczółki.
- 2) Warunki realizacji w/w kierunków to:
  - a) tworzenie warunków do utrzymania i rozwoju istniejących zakładów produkcyjnych i produkcyjno-usługowych we wsiach: Nurzec Stacja, Augustynka, Tymianka, Werpól, Wólka Nurzecka, Zalesie
  - b) wyznaczenie w miarę potrzeb lokalizacji zakładów produkcyjnych, produkcyjno-usługowych, magazynowo-składowych i innych w trybie planowania miejscowego, z uwzględnieniem wykorzystania istniejących obiektów i terenów przydatnych do tego celu w miejscowościach: Nurzec Stacja (budynek byłej Kaflarni wł. gm., część nieruchomości Agencji Mienia Wojskowego), Klukowicze (baza magazynowa GS „Sam.Chł.”), Tymianka (budynek po byłej RSP własność skarbu państwa),
  - c) dopuszczenie lokalizacji niewielkich zakładów produkcyjnych, produkcyjno-usługowych w obrębie zabudowy mieszkaniowej, z zachowaniem wymogów ochrony środowiska,
  - d) wyznaczenie terenów eksploatacji surowców mineralnych w trybie planowania miejscowego,
  - e) rozwój urządzeń infrastruktury technicznej,
  - f) zalesienie gruntów marginalnych zgodnie z określonymi granicami polno-leśnymi, z zaangażowaniem środków celowych z budżetu centralnego.

5.3. Rozwój turystyki i wypoczynku

Walory środowiska przyrodniczego i kulturowego gminy, które stanowią:

- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Bugu, rezerwat przyrody Sokóły,
- Święta Góra Grabarka – obiekt kultu religijnego i pielgrzymek wyznawców prawosławia
- projektowane zbiorniki wodne na rzekach: Nurczyk, Moszczona i Pulwa, stwarzają szansę rozwoju turystyki i wypoczynku jako dodatkowego czynnika rozwoju ekonomicznego gminy.

- 1) Formy użytkowania rekreacyjnego możliwe do rozwoju w gminie to:
  - a) turystyka kulturowo-etniczna (piesza, samochodowa, rowerowa) o zasięgu krajowym i międzynarodowym,
  - b) turystyka przyrodnicza (piesza, rowerowa) związana z Obszarem Chronionego Krajobrazu oraz rezerwatem Sokóły,
  - c) wypoczynek pobytowy sezonowy w tym agroturystyka, głównie w miejscowościach położonych na obszarach leśnych oraz w rejonie projektowanych zbiorników wodnych,
  - d) wypoczynek codzienny i świąteczny nad projektowanymi zbiornikami wodnymi w miejscowościach: Żerczyce, Chanie-Chursy, Nurczyk, Wólka Nurzecka oraz odbudowanym zbiornikiem Grabarka.
- 2) Formy zagospodarowania rekreacyjnego odpowiadające określonym formom użytkowania rekreacyjnego możliwe do rozwoju w gminie:
  - a) zakwaterowanie w pomieszczeniach prywatnych w siedliskach rolniczych – agroturystyka, letniska indywidualne w opuszczonych domach oraz w wolnych enklawach w zabudowie mieszkaniowej wsi,
  - b) tereny zbiorników wypoczynku codziennego i świątecznego obejmujące następujące urządzenia obsługi; tereny sportowo-rekreacyjne, urządzenia handlowo-gastronomiczne, sanitarne, tereny biwakowe.
  - c) adaptacja leśniczówek na potrzeby agroturystyki,
  - d) urządzenia handlowo-gastronomiczne przy trasach turystycznych
- 3) Instrumenty polityki przestrzennej do realizacji turystyki i wypoczynku:
  - a) sukcesywne sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego poszczególnych obszarów przewidzianych do rozwoju rekreacji, uszczegóławiające warunki zagospodarowania terenów
  - b) zagospodarowanie wyznaczonych w planach terenów na potrzeby wypoczynku codziennego i świątecznego w urządzenia infrastruktury technicznej oraz urządzenia towarzyszące: kąpieliska, sportowo-rekreacyjne, handlowo-gastronomiczne, sanitarne, parkingi i inne,
  - c) prowadzenie akcji promocyjnej na rzecz organizacji turystyki i wypoczynku na terenach wiejskich w zagrodach rolniczych, tj. agroturystyki,
  - d) zabezpieczenie bazy handlowo-gastronomicznej przy trasach turystycznych
  - e) wytyczenie i urządzenie ścieżek rowerowych.

6. Kierunki i zadania rozwoju komunikacji

Gmina Nurzec Stacja obsłużona będzie siecią dróg, linia kolejową i komunikacja autobusową.

6.1. Sieć drogowa

6.1.1. Drogi wojewódzkie

1) Przepustowość dróg wojewódzkich i prognoza ruchu przedstawia się następująco:

- przepustowość dróg przy poziomie swobody ruchu D wynosi: Nr 693 o szerokości jedni 7 m – 1250 p/h, a Nr 658 o szerokości jezdni 5,5 m – 850 p/h,
- prognoza ruchu na drodze Nr 693 wg pomiarów ruchu w 1995 r. opracowana przez TRANSPROJEKT – Warszawa wynosi

	1995	2000	2005	2010	2015
odc. Milejczyce -Siemiatycze	977	1290	1602	1915	2228

- prognoza ruchu na drodze Nr 693 wg pomiarów ruchu w 2000 r opracowana przez Ośrodek Badań Ekonomiki Transportu w Warszawie

	2000	2005	2010	2015
odc. Milejczyce -Siemiatycze	1251	1488	1802	2105

- prognozy ruchu na drodze Nr 658 nie określono

2) Z porównania przepustowości drogi Nr 693 z prognoz w 2015 r wynoszącą 200 p/h ($0,095 \times 2105 = 200$) wynika, że istniejący przekrój drogi ma duże rezerwy przepustowości. Dotyczy to również drogi Nr 658, ponieważ na drodze tej w 2000 r. ustalono ruch 350 p/dobę, a więc znacznie mniejszy niż na drodze Nr 693.

3) Parametry techniczne i użytkowe drogi przyjmować zgodnie z obowiązującymi przepisami. Obecnie rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 43, poz. 430).

4) Zgodnie z art. 43 ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. Nr 71, poz. 838, z dnia 26 czerwca 2000 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustaw o drogach publicznych) obiekty budowlane przy drogach publicznych powinny być usytuowane w odległości od zewnętrznej krawędzi jezdni dróg wojewódzkich co najmniej:

- na terenie zabudowanym wsi – 8 m
- poza terenem zabudowanym – 20 m

- 5) Na etapie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu przy przebudowie dróg, należy zwrócić się do Starosty i Powiatowego Inspektora Sanitarnego z zapytaniem, czy niezbędne jest opracowanie raportu o wpływie przedsięwzięcia na środowisko i w jakim zakresie.
- 6) Uwzględnić właściwe parametry dróg w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, łącznie z warunkami zagospodarowania ich obrzeży, ewentualnie wynikających z raportu o wpływie przedsięwzięcia na środowisko.

6.1.2. Drogi powiatowe

- 1) Zgodnie z art. 6 a ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (jednolity tekst z 26 czerwca 2000 r – Dz. U. Nr 71, poz. 838): „do dróg powiatowych zalicza się drogi inne niż określone w art. 5 ust. 1 i art. 6 ust. 1, stanowiące połączenia miast będących siedzibami powiatów z siedzibami gmin i siedzib gmin między sobą”.
Na podstawie w/w przepisów można zakwalifikować tylko następujące drogi powiatowe o następujących numerach: 1716B, 1769B i 1771B.
- 2) Sprawne powiązania zewnętrzne gminy będą realizowane poza drogami wojewódzkimi drogami powiatowymi o następujących numerach: 1716B, 1759B, 1762B, 1766B, 1768B, 1769B i 1771B.
- 3) Przy założeniu standardu, że ośrodki gminne powinny mieć połączenia między sobą drogi o nawierzchni twardej ulepszonej, przewiduje się w pierwszej kolejności do przebudowy drogi powiatowe o numerach: 1716B, 1763B,
- 4) Parametry techniczne i użytkowe dróg przyjmować zgodnie z obowiązującymi przepisami. Obecnie rozporządzeniem Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 43, poz. 430).
- 5) Zgodnie z art. 43 ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (jednolity tekst z 26 czerwca 2000 r - Dz. U. Nr 71, poz. 838), obiekty budowlane przy drogach publicznych powinny być usytuowane w odległości od zewnętrznej krawędzi jezdni dróg powiatowych co najmniej:
  - na terenie zabudowanym wsi – 8 m
  - poza terenem zabudowanym – 20 m
- 6) Na etapie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu przy przebudowie dróg, należy zwrócić się do Starosty i Powiatowego Inspektora Sanitarnego z zapytaniem, czy niezbędne jest opracowanie raportu o wpływie przedsięwzięcia na środowisko i w jakim zakresie.
- 7) Uwzględnić właściwe parametry dróg w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, łącznie z warunkami zagospodarowania ich obrzeży, ewentualnie wynikających z raportu o wpływie przedsięwzięcia na środowisko.
- 8) Na mocy uchwały Nr 21/144/2003 Zarządu Województwa Podlaskiego z dnia 18 marca 2003 roku w sprawie nadania numerów dla dróg powiatowych na terenie województwa podlaskiego na obszarze gminy Nurzec Stacja są następujące drogi powiatowe:

Tabela nr 2

Nr drogi	Przebieg drogi
1716B	Żerczyce – Zabłocie – Żurobice – Lipiny – Malinowo – Biszewo – Makarki
1717B	droga 1771B – Werpól – Litwinowicze
1759B	Tołwin – droga 693
1762B	Siemiatycze (ul. Wysoka) – Boratyniec Lacki – Grabarka – Sokóły – droga 1771B
1765B	Żerczyce – Nurzec Stacja – Augustynka – Siemichocze – droga 1766B
1766B	Milejczyce – Nurczyk – Nurzec Wieś – Tymianka – Litwinowicze – Klukowicze – Wyczółki
1767B	Żerczyce – Nurczyk – droga 1769B
1768B	Siemichocze – Wilanowo – droga 1769B
1769B	droga 640 – Tokary – Klukowicze – Zubacze – Stawiszcze
1770B	Wilanowo – droga 1769B
1771B	Radziwiłłówka – droga 1765B (Augustynka)
1772B	Tymianka – Wólka Nurzecka – Borowiki

6.1.3. Drogi gminne

- 1) Struktura funkcjonalno-techniczna i przestrzenna dróg gminnych określona w uwarunkowaniach studium może ulec istotnym zmianom po zaliczeniu wymienionych dróg do dróg gminnych i wyłączeniu z dróg gminnych drogi Nr 0344009 Nurczyk – droga powiatowa Nr 1765B oraz w punkcie 6.1.2. 1) „kierunków studium” w przypadku przekazania części dróg powiatowych pod zarządek gminy
- 2) Wewnętrzne potrzeby transportowe gminy realizowane będą poza drogami wojewódzkimi i powiatowymi drogami gminnymi
- 3) Parametry techniczne i użytkowe dróg gminnych należy przyjmować zgodnie z obowiązującymi przepisami. Obecnie rozporządzeniem Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 43, poz. 430).
- 4) Zgodnie z art. 43 ust. 1 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (jednolity tekst z 26 czerwca 2000 r - Dz. U. Nr 71, poz. 838), obiekty budowlane przy drogach publicznych powinny być usytuowane w odległości od zewnętrznej krawędzi jezdni dróg gminnych co najmniej:
  - na terenie zabudowanym wsi – 6 m
  - poza terenem zabudowanym – 15 m
- 5) Bieżące remonty i modernizacje dróg należy wykonywać z uwzględnieniem priorytetów dla:
  - odcinków dróg obsługujących największą liczbę mieszkańców i obszarów o największej w skali gminy aktywności gospodarczej,
  - odcinków o największych zagrożeniach funkcjonowania ruchu, mogących zakłócić życie społeczno-gospodarcze części sieci osadniczej.

- 6) Docelowo wszystkie drogi wykonać o nawierzchni twardej ulepszonej.
- 7) Numeracja i ilość dróg gminnych może ulec zmianie z przyczyn określonych w punktach 6.1.2. 1) i 6.1.3. 1) „kierunków studium”.

6.2. Kolej

- 1) Wykorzystać kolej w większym stopniu do transportu ładunków masowych.
- 2) Przy transporcie koleją ładunków niebezpiecznych, zapewnić warunki bezpieczeństwa poprzez zaostrożenie przepisów bezpieczeństwa i ich rygorystyczne egzekwowanie.
- 3) Uruchomić autobusy szynowe do obsługi ruchu pasażerskiego.

6.3. Komunikacja autobusowa

Przy przyjętym standardzie dostępności 2 km do przystanku autobusowego należy podjąć działania zapewnienia obsługi komunikacją autobusową mieszkańców wsi Stołbce i Kolonia Klukowicze.

Zapewnienie właściwego standardu obsługi podróżnych wymagać będzie:

- a) utrzymania we właściwym stanie technicznym dróg po których kursują autobusy,
- b) sukcesywnej wymiany starych autobusów na nowsze, bardziej funkcjonalne, z dostosowaniem dla ludzi niepełnosprawnych i mniej uciążliwych dla środowiska.

6.4. Ścieżki rowerowe

Ścieżki rowerowe przewiduje się na trasach:

- Nurzec Stacja – Borysowszczyzna – Sokóły – Grabarka – Grabarka-Klasztor,
- (Siemichocze – Boratyniec Lacki) – granica gminy – Grabarka – Grabarka-Klasztor,
- (Czeremcha) – granica gminy – Klukowicze – Litwinowicze – Werpól – Sokóły – Grabarka – Grabarka-Klasztor,
- Grabarka-Klasztor – granica gminy – (Mielnik).

7. Kierunki i zadania rozwoju infrastruktury technicznej

Proponowane rozwiązania oparto na aktualnym rozeznaniu bieżących i przyszłych potrzeb.

Dopuszcza się możliwość wprowadzania nowych elementów i rozwiązań systemów bez konieczności zmiany treści studium pod warunkiem, iż nie zostaną naruszone istotne jego elementy.

7.1. Zaopatrzenie w wodę

7.1.1. Prognoza zapotrzebowania wody

Do obliczenia zapotrzebowania wody przyjęto następujące wskaźniki:

- na cele bytowo-gospodarcze mieszkańców w 2010 r. - 150 dm³/d M przy 100% korzystających z wodociągu przy wskaźniku nierównomierności dobowej $N_d = 1,3$ i godzinowym $N_g = 2,5$
- dla zakładów użyteczności publicznej 15 dm³/d M przy $N_d = 1,1$ i $N_g = 2,5$
- na cele drobnego przemysłu 10% zapotrzebowania na cele bytowo-gospodarcze przy $N_d = 1,15$
- dla zwierząt gospodarskich 10% zapotrzebowania na cele bytowo-gospodarcze przy $N_d = 1,2$ i $N_g = 3,0$
- na własne potrzeby wodociągu 15% średniego zaopatrzenia
- p.poż – 10 dm³/sek 1 pożar zgodnie z Polską Normą PN – B - 02864

Prognoza ilości mieszkańców w gminie w okresie kierunkowym we wsiach podłączonych i planowanych do podłączenia do poszczególnych wodociągów

wodociąg Nurzec Stacja	-	3000 osób
wodociąg Klukowicze	-	600 osób
+ 2 wsie z gm. Mielnik (Tokary i Wilanowo)	-	700 osób
		razem 1300 osób
wodociąg Tymianka	-	700 osób

Ogólne zapotrzebowanie wody przez poszczególne wodociągi:

Tabela nr 3

Wyszczególnienie	Wodociąg Nurzec Stacja			Wodociąg Klukowicze			Wodociąg Tymianka		
	Q _{śr} d m ³ /d	Q _{max} d m ³ /d	Q _{max} h m ³ /h	Q _{śr} d m ³ /d	Q _{max} d m ³ /d	Q _{max} h m ³ /h	Q _{śr} d m ³ /d	Q _{max} d M ³ /d	Q _{max} h m ³ /h
cele bytowo-gospodarcze mieszkańców	450,0	585,0	60,9	195,0	253,5	26,4	105,0	136,5	14,2
zakłady użyteczności publicznej	45,0	49,5	5,15	19,5	21,5	2,2	10,5	11,6	1,2
drobny przemysł	45,0	51,75	2,15	19,5	22,3	0,95	10,5	12,0	0,5
zwierzęta gospodarskie	45,0	54,0	6,75	19,5	23,4	2,95	10,5	12,6	1,6
razem	585,0	740,25	74,95	253,25	320,7	32,5	136,5	172,7	17,5
potrzeby własne wodociągu	51,3	51,3	2,14	38,0	38,0	1,58	20,5	20,5	0,85
ogółem	636,3	791,5	77,1	291,5	165,5	34,08	157,0	193,2	18,35
Zatwierdzone zasoby ujęcia w m ³ /h	79			76			81		

Zatwierdzone zasoby ujęć wodociągów komunalnych pozwalają pokryć kierunkowe maksymalne godzinowe zapotrzebowanie wody przez mieszkańców korzystających z poszczególnych systemów, a zapotrzebowanie przeciwpożarowe zabezpieczają wodociągi w Klukowiczach i Tymiance. W wodociągu Nurzec Stacja zapotrzebowanie przeciwpożarowe jest zabezpieczone przy średnich godzinowych rozbiorach. Dopuszczalny jest w czasie pożaru spadek zabezpieczenia zapotrzebowania gospodarczego do wielkości 15%.

7.1.2. Kierunki działania i zadania w zakresie zaopatrzenia w wodę

- 1) Dostosowanie systemów zaopatrzenia w wodę do potrzeb wynikających z rozwoju gminy i zapewnienie ciągłej dostawy wody o jakości zgodnej z obowiązującymi normami sanitarnymi i w ilości pokrywającej pełne potrzeby odbiorców i przeciwpożarowe poprzez:
  - a) utrzymanie w należyтым stanie technicznym z ewentualną modernizacją i rozbudową komunalnych ujęć wody i stacji wodociągowych w Nurcu Stacji, Klukowiczach i Tymiance
  - b) budowa zbiornika wyrównawczego wodociągu Nurzec Stacja
  - c) zwiększenie pewności i sprawności dystrybucji wody oraz zmniejszenie ilości sytuacji awaryjnych w wyniku diagnozowania stanu technicznego sieci wodociągowej i wymiany niesprawnej armatury (np. zasuw) oraz odcinków sieci o dużej awaryjności, które są przyczyną przerw w dostawie wody, jej ubytków, okresowego pogorszenia jakości i strat ekonomicznych,
  - d) rozwój sieci wodociągowej w gminie z wykorzystaniem istniejących wodociągów:
    - w miejscowości Nurzec Stacja w zakresie umożliwiającym podłączenie do niej całej zabudowy istniejącej i projektowanej,
    - podłączenie do wodociągu Nurzec Stacja budynków Wojskowej Agencji Mieszkaniowej,
    - sukcesywne podłączenie wsi dotychczas niezwodociągowanych tj.
      - do wodociągu Nurzec Stacja wsi Zabłocie poprzez przedłużenie sieci wodociągowej ze wsi Żerczyce, wsi Nurzec-Kolonia poprzez przedłużenie sieci z Nurca, wsi Sokółe poprzez przedłużenie sieci ze wsi Moszczona Pańska, podłączając do niej rozproszoną zabudowę kolonijną, wsi Borysowszczyzna poprzez przedłużenie sieci znajdującej się na terenie wsi Augustynka,
    - alternatywnym rozwiązaniem dla wsi Borysowszczyzna może być wykorzystanie istniejącej studni AWRSP Zakładu w Borysowszczyźnie do zaopatrzenia w wodę mieszkańców,
      - do wodociągu Klukowicze wsi Stołbce łącząc końcówkę sieci wodociągowej na kol. Klukowicze z siecią w Anusinie – Buszyszczyźnie podłączając do niej zabudowę kolonijną, a sieć ta połączy ze sobą systemy wodociągowe Klukowicze i Tymianka
    - w miarę zgłaszanych potrzeb do gospodarstw kolonijnych we wsiach zwodociągowanych,
    - na potrzeby potencjalnego rozwoju poszczególnych wsi,

- przedłużenie sieci wodociągowej ze wsi Szumiłówka do terenów w sąsiedztwie klasztoru na Św. Górze Grabarka we wsi Pawłowicze w gm. Mielnik przeznaczonych pod obiekty sakralne i cerkiewne, obiekty zakwaterowania, kultury i wypoczynku związane z obsługą pielgrzymów i turystów, z ewentualną budową pompowni sieciowej dla zabezpieczenia wymaganego ciśnienia wody w sieci, zwłaszcza przeciwpożarowego.
  - ewentualne połączenie ze sobą systemów wodociągowych Nurzec Stacja i Tymianka poprzez wykonanie spinki kol. Siemichocze – Kłateczka na terenie wsi Augustynka oraz Tymianka – Klukowicze poprzez wykonanie spinki Piszczatka – Litwinowicze.
- 2) Propozycje rozwoju sieci wodociągowej pokazane w części graficznej są orientacyjne i mogą ulec zmianie w trakcie szczegółowych analiz projektowych
  - 3) Wdrożenie ustalonych stref ochrony ujęć wody „Źródło Święta Woda” przy Świętej Górze Grabarce poprzez wprowadzenie ich do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego z zasadami zagospodarowania i zakazami podanymi w pkt. 1.5 b) „uwarunkowań”
  - 4) Utrzymanie w należyтым stanie technicznym z możliwością sprawnego uruchomienia eksploatacyjnego dla ewentualnych potrzeb obrony cywilnej studni głębinowych określonych szczegółowo w pkt. 1.7. „uwarunkowań”
  - 5) Wykonanie studni publicznych zabezpieczających potrzeby obrony cywilnej we wsiach: Augustynka, Litwinowicze, Moszczona Pańska, Nurzec, Siemichocze, Stołbce, Wyczółki, Zabłocie i Żerczyce.

7.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków sanitarnych i wód opadowych

- 1) Przyjmuje się rozdzielczy system kanalizacji w gminie składający się z niezależnego systemu kanalizacji sanitarnej do odprowadzenia ścieków bytowo-gospodarczych i poprodukcyjnych do oczyszczalni ścieków oraz oddzielny dla kanalizacji deszczowej z urządzeniami podczyszczającymi do odprowadzenia wód opadowych z terenów zabudowanych.
- 2) Rozbudowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości gminnej Nurzec Stacja powinna być prowadzona w zakresie umożliwiającym podłączenie do niej całej zabudowy mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej istniejącej i projektowanej. Wymaga to zastosowania układu grawitacyjno-pompowego.
- 3) Wszystkie ścieki sanitarne i produkcyjne zebrane z terenu Nurca Stacji kanalizacją sanitarną winny być skierowane na oczyszczalnię ścieków utrzymaną w należyтым stanie technicznym i właściwie eksploatowaną. Z chwilą zbliżania się ilości dopływających ścieków do przepustowości oczyszczalni dokonać jej rozbudowy.
- 4) Porządkowanie gospodarki ściekowej w gminie przedstawiono w dwóch wariantach:
  - a) wariant pierwszy zakłada skanalizowanie miejscowości Zalesie i Żerczyce z włączeniem ścieków do oczyszczalni ścieków w Nurcu Stacji oraz włączenie do kanalizacji sanitarnej w Nurcu Stacji kanałów sanitarnych odbierających ścieki z budynków Wojskowej Agencji Mieszkaniowej. W pozostałych miejscowościach zakłada budowę przydomowych oczyszczalni ścieków dla jednorodzinne go budownictwa mieszkaniowego i drobnych zakładów produkcyjnych i usługowych, z których ilość odprowadzanych ścieków nie

- przekracza przepustowości tych oczyszczalni a dla większych zakładów kontenerowe oczyszczalnie ścieków.
- b) Wariant drugi zakłada porządkowanie gospodarki ściekowej w największych miejscowościach w gminie o zwartej zabudowie w oparciu o scentralizowane systemy kanalizacji sanitarnej a mianowicie:
- budowa zbiorczej kanalizacji sanitarnej we wsiach Żerczyce, Zalesie, Moszczona Pańska i odprowadzenie ścieków w układzie grawitacyjno-pompowym do oczyszczalni w Nurcu Stacji oraz włączenie do kanalizacji sanitarnej w Nurcu Stacji kanałów sanitarnych odbierających ścieki z budynków Wojskowej Agencji Mieszkaniowej ,
  - budowa oczyszczalni ścieków we wsi Tymianka, skanalizowanie tej wsi oraz wsi z realizacją następującej kolejności: Siemichocze, Wólka Nurzecka, Piszczatka, Litwinowicze, Klukowicze, Wyczółki i Werpól i odprowadzenie ścieków w układzie grawitacyjno-pompowym do oczyszczalni w Tymiance,
  - w pozostałych miejscowościach oraz w zabudowie kolonijnej budowa przydomowych oczyszczalni ścieków dla budownictwa mieszkaniowego jednorodzinnego, a dla ewentualnych zakładów produkcyjnych i usługowych, z których ilość ścieków przekracza przepustowość oczyszczalni przydomowych, budowa indywidualnych kontenerowych oczyszczalni ścieków.
- 5) Podjęcie decyzji co do budowy oczyszczalni ścieków i scentralizowanych systemów kanalizacji sanitarnej wymagać będzie dokonania:
- sondażu wśród mieszkańców co do chęci i możliwości partycypacji w kosztach inwestycji,
  - stosownych szczegółowych analiz techniczno-ekonomicznych,
  - rozeznania możliwości uzyskania zewnętrznego wsparcia finansowego,
  - wyznaczenie lokalizacji oczyszczalni ścieków pompowni i kanałów sanitarnych, gdyż wskazane w części graficznej propozycje mają charakter orientacyjny
- 6) Należy dążyć do eliminowania odprowadzenia ścieków do szczelnych zbiorników bezodpływowych, gdyż jest to rozwiązanie nieekonomiczne w eksploatacji, uciążliwe dla użytkowników i nie zapewnia ochrony środowiska zwłaszcza gleby i wód gruntowych. Zbiorniki szczelne należy traktować jako rozwiązanie przejściowe, na terenach jeszcze nie uzbrojonych, ale przewidzianych do objęcia kanalizacją zbiorczą.
- 7) Wywóz ścieków z urządzeń lokalnych których ilość będzie maleć w miarę porządkowania gospodarki ściekowej w gminie będzie odbywał się do punktu zlewnego przy oczyszczalni ścieków w Nurcu Stacji.
- 8) W długofalowym procesie porządkowania gospodarki ściekowej w gminie szybki postęp techniczny w dziedzinie oczyszczania ścieków może zaowocować rozwiązaniami dziś nieprzewidywalnymi, a pozwalającymi oczyścić ścieki znacznie mniejszymi nakładami finansowymi niż jest to możliwe przy obecnie znanych technologiach.
- 9) Wody opadowe i roztopowe z utwardzonych szczelnych nawierzchni terenów przemysłowych, usługowych, dróg, ulic i parkingów o znacznym stopniu zanieczyszczenia zawiesiną i substancjami ropopochodnymi, ujęte w szczelne otwarte lub zamknięte systemy kanalizacji deszczowej, powinny być oczyszczone przed wprowadzeniem do wód lub do ziemi w taki sposób, aby spełniały wymogi ochrony środowiska określone w rozporządzeniu Ministra

Środowiska z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie warunków jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. Nr 212, poz. 1799).

7.3. Gospodarka odpadami stałymi

Stworzenie systemu gromadzenia, usuwania i unieszkodliwiania odpadów stałych gwarantującego ochronę środowiska i maksymalne wykorzystanie składników użytkowych odpowiadającego nowym przepisom prawnym (ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach – Dz. U. Nr 62, poz. 628, ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska – Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późniejszymi zmianami, ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminie – Dz. U. Nr 132, poz. 622) i wymogom Unii Europejskiej wymagać będzie:

- 1) opracowania gminnego planu gospodarki odpadami i wprowadzenie go w życie, a do czasu jego wdrożenia sukcesywnej realizacji opracowanego programu gospodarki odpadami, a mianowicie:
  - a) rozwiązanie sprawy unieszkodliwiania odpadów stałych poprzez budowę gminnego składowiska odpadów stałych na gruntach wsi Zalesie spełniającego wymogi ochrony środowiska lub partycypację w budowie zakładu unieszkodliwiania odpadów o zasięgu ponadgminnym, np. dla powiatu siemiatyckiego, i po wybudowaniu korzystanie z niego na zasadach ustalonych w dokumentacji,
  - b) rekultywacji wysypiska gminnego istniejącego na gruntach koloni Żerczyce,
  - c) wprowadzenie zorganizowanego wywozu odpadów stałych ze wszystkich terenów zabudowanych poprzez wyposażenie gospodarstw w pojemniki lub worki plastikowe, albo ustawienie we wsiach kontenerów na surowce wtórne i odpady do unieszkodliwiania,
  - d) przygotowania organizacyjnego systemu selektywnej zbiórki odpadów z wydzieleniem surowców wtórnych i odpadów niebezpiecznych do odbioru przez przedsiębiorstwa specjalistyczne,
  - e) przeprowadzenia kampanii promocyjnej selektywnej zbiórki odpadów,
  - f) wprowadzenie w gminie selektywną zbiórkę odpadów uwzględniając w pierwszej kolejności miejscowość gminną Nurzec Stacja i największe wsie Żerczyce, Zalesie, Wólka Nurzecka, Tymianka, Siemichocze, Klukowicze.
  - g) wybranie przedsiębiorstwa zajmującego się obsługą systemu selektywnej zbiórki odpadów z ustaleniem zadań jakie będą do niego należały,
  - h) wdrożenia systemu gospodarki odpadami niebezpiecznymi oraz wielkogabarytowymi, wydzielonymi ze strumienia odpadów komunalnych,
  - i) wprowadzania rozwiązań zagospodarowania osadów ściekowych z oczyszczalni ścieków komunalnych
  - j) prowadzenia w sposób ciągły edukacji proekologicznej i pracy ze społeczeństwem, szczególnie z dziećmi i młodzieżą, w zakresie propagowanego systemu selektywnej zbiórki odpadów,
  - k) uporządkowanie tzw. „dzikich wysypisk”.
- 2) Tworzenie warunków i zachęt do rozwoju lokalnego przetwarzania surowców wtórnych.

7.4. Elektroenergetyka

7.4.1. Dostosowanie systemu do potrzeb wynikających z długofalowego rozwoju województwa oraz potrzeb krajowego systemu energetycznego

Dostosowanie systemu do potrzeb wynikających z długofalowego rozwoju województwa oraz potrzeb krajowego systemu energetycznego na napięciu WN 110 kV na obszarze województwa podlaskiego.

Wymagać to będzie:

- a) budowy stacji transformatorowo rozdzielczej RPZ 110/15 kV w Nurcu Stacji,
- b) budowy linii WN 110 kV zasilającej w/w RPZ relacji RPZ 110/15 kV Siemiatycze – RPZ 110/15 kV Nurzec Stacja do istniejącej linii WN 110 kV relacji RPZ Bielsk Podlaski 1 – RPZ Adamowo gm. Mielnik,
- c) budowy linii WN 110 kV relacji RPZ 110/15 kV Hajnówka – do istniejącej linii WN 110 kV relacji RPZ Bielsk Podlaski 1 – RPZ Adamowo,
- d) Demontażu odcinka linii WN 110 kV relacji RPZ Bielsk Podlaski 1 – RPZ Adamowo.

7.4.2. Dostosowanie systemu do potrzeb wynikających z długofalowego rozwoju gminy oraz dostarczenia energii w normatywnym standardzie

Dostosowanie systemu do potrzeb wynikających z długofalowego rozwoju gminy oraz dostarczenia energii w normatywnym standardzie jakościowym i ilościowym w sposób ciągły. Wymagać to będzie:

- a) utrzymania w dobrym stanie technicznym istniejących urządzeń elektroenergetycznych SN 154 V i NN poprzez sukcesywną modernizację i przebudowę. (Zakład Energetyczny Białystok S.A. w planie rozwoju na lata 2002 – 2005 przyjął do modernizacji trzy stacje transformatorowe słupowe, 0,5 km linii SN 15 kV i 1,6 km linii NN),
- b) budowy nowych wyjść liniowych SN 15 kV z nowej stacji transformatorowo rozdzielczej 110/15 kV w Nurcu Stacji i powiązań z istniejącą siecią SN 15 kV w kierunkach: Żerczyce, Milejczyce, Rogacze-Kleszczele, Borysowszczyzna, Jednostka Wojskowa, Siemiatycze, PKP dwie linie, miejscowość Nurzec Stacja dwie linie, Wólka Nurzecka.
- c) budowy nowych urządzeń elektroenergetycznych na nowych terenach zabudowy oraz istniejącej, tam gdzie stwierdzi się wzrost zapotrzebowania na moc i energię elektryczną. Plan rozwoju ZEB S.A. na lata 2002 – 2005 przewiduje budowę jednej stacji transformatorowej słupowej, 0,1 km linii SN 15 kV, 0,5 km linii NN w Nurcu Stacji,
- d) Przebudowy istniejących urządzeń elektroenergetycznych kolidujących z projektowaną zabudową.
- e) Modernizacji oświetlenia ulicznego ze szczególnym uwzględnieniem wymiany opraw oświetleniowych na energooszczędne.

7.4.3. Zmniejszenie uciążliwości urządzeń systemów elektroenergetycznych dla otoczenia

Zakłada się osiągnąć to poprzez:

- a) budowę tych urządzeń w sposób niekolizyjny z długofalowym rozwojem osadnictwa oraz chronionymi elementami środowiska przyrodniczego,
- b) stosowania w przypadku konieczności prowadzenia linii energetycznych w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej rozwiązań technicznych i normatywnych stref ochronnych eliminujących wpływ tych linii na ludzi i środowisko,
- c) Stosowania rozwiązań technicznych przy budowie sieci energetycznych, ograniczających do minimum wycinkę drzew.
- d) Utrzymywanie rezerw terenów pod urządzenia elektroenergetyczne a w szczególności określenia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ich przeznaczenia i warunków zagospodarowania.

7.5. Gazownictwo

Zapewnienie dostaw gazu ziemnego odbiorcom w gminie będzie wymagało budowy:

- a) gazociągu wysokiego ciśnienia relacji gm. Sarnaki (woj. mazowieckie) – gm. Siemiatycze –gm. Nurzec Stacja – jako odgałęzienia od istniejącego gazociągu wysokiego ciśnienia DN 700 Hołowczyce – Rembelszczyzna,
- b) stacji redukcyjno-pomiarowej I° zlokalizowanej w pobliżu miejscowości Nurzec Stacja
- c) gminnej sieci gazociągów średniego ciśnienia.

Priorytety realizacji systemu to:

- a) tereny o największym zadeklarowanym przez mieszkańców zapotrzebowaniu na gaz, w tym położonych najbliższej stacji redukcyjno-pomiarowej i tworzących ciągi liniowe,
- b) tereny, na których będą uwzględnione duże odbiory gazu na potrzeby obiektów komunalnych lub przemysłowo-usługowych.

7.6. Ciepłownictwo

Podstawowe kierunki rozwoju ciepłownictwa w gminie to:

- a) sukcesywne zwiększenie udziału proekologicznych nośników energicznych dla zmniejszenia zanieczyszczeń środowiska,
- b) zmniejszenie strat cieplnych w konstrukcjach nowych budynków i poprzez modernizację starych o złych warunkach termoizolacyjnych
- c) wprowadzenie nowych rozwiązań technicznych i technologicznych dla nośników energicznych zwiększających efektywność ich wykorzystywania oraz ułatwiających obsługę a zmniejszających w efekcie koszty eksploatacji.

7.7. Telekomunikacja

7.7.1. Telefonia przewodowa

Głównym kierunkiem rozwoju systemu jest dostosowanie do potrzeb wynikających z rozwoju zagospodarowania przestrzennego gminy i standardów systemowych.

Wymagać to będzie:

- pełnego wykorzystania i utrzymania w dobrym stanie technicznym istniejących urządzeń telekomunikacyjnych,
- dokończenia budowy sieci rozdzielczych na obszarze gminy,

Gestor sieci – TP S.A. zakłada w roku bieżącym budowę kanalizacji telefonicznej i linii magistralnej oraz sieci rozdzielczej w miejscowości Nurzec Stacja

W bliższej perspektywie planowana jest budowa sieci telefonicznej do osiedla wojskowego w Nurcu Stacji.

Zakłada się realizację zamówień na przyłączenie do sieci Telekomunikacji Polskiej na bazie sieci istniejących lub w oparciu o sieci łączności radiowej systemu NMT.

7.7.2. Telefonia komórkowe

Głównym kierunkiem jest zapewnienie możliwości korzystania z systemu telefonii komórkowej na całym obszarze gminy.

Wymagać to będzie utrzymania w dobrym stanie technicznym istniejących urządzeń telefonii na terenie gminy Nurzec Stacja.

8. Obrona cywilna i ochrona przeciwpożarowa

W gospodarce przestrzennej gminy należy stosować następujące zasady służące zabezpieczeniu potrzeb obrony cywilnej i ochrony przeciwpożarowej.

8.1. Obrona cywilna

- 1) W rejonach nie przewidzianych pod zabudowę należy zaplanować rezerwę terenów pod doraźne budowle ochronne (ukrycia, szczeliny),
- 2) W budynkach przemysłowych, usługowych, handlowych, użyteczności publicznej, wielorodzinnych mieszkalno-usługowych i mieszkalnych itd., na etapie sporządzania planów zagospodarowania działek lub terenów należy przewidzieć ukrycia.
- 3) W rejonach budownictwa jednorodzinnego przewidzieć ukrycia typu II.
- 4) Ukrycia wymienione w pkt. 2 i 3 wykonywane będą w budynkach przez użytkowników we własnym zakresie w okresie podwyższonej gotowości obronnej RP.
- 5) Bez względu na typ zabudowy zarezerwować tereny pod budowę awaryjnych studni wody pitnej (przyjmując normę wynoszącą 7,5 l na osobo-dobę). Odległość studni od budynków powinna wynosić do 800 m.
- 6) Istniejące studnie należy zabezpieczyć przed likwidacją i przystosować do sprawnego uruchomienia eksploatacyjnego w sytuacjach kryzysowych.
- 7) Oświetlenie zewnętrzne (np. ulice, zakłady pracy, budynki) przystosować do wygaszania.
- 8) Układ projektowanych oraz modernizowanych dróg i ulic powinien spełniać następujące warunki:
  - a) odpowiednią szerokość - uniemożliwiająca ewentualne zagruzowanie,
  - b) połączenie z traktami przelotowymi - zapewniające sprawną ewakuację ludności w okresie zagrożenia,
  - c) wyznaczenie bezpiecznych tras przejazdu dla pojazdów z niebezpiecznymi środkami chemicznymi.

8.2. Ochrona przeciwpożarowa

- a) należy zachować istniejące w gminie obiekty straży pożarnej,
- b) przy realizacji sieci wodociągowej należy przewidywać na terenach zabudowanych odpowiednią ilość hydrantów dla celów przeciwpożarowych wg obowiązujących przepisów i PN,
- c) przy projektowaniu i modernizacji obiektów przemysłowych i usługowych należy przewidywać drogi pożarowe wg obowiązujących przepisów i PN,
- d) dla nowoprojektowanych i modernizowanych budynków mieszkalnych i innych należy przewidywać niepalne pokrycia dachów wg obowiązujących przepisów i polskich norm,

- e) należy dążyć do eliminacji niepalnych pokryć dachów na istniejących budynkach wg obowiązujących przepisów i PN,
- f) budynki mieszkalne i niemieszkalne powinny posiadać instalacje odgromowe wg obowiązujących przepisów i PN.

Przedsięwzięcia wymienione pod literami a, b, c, d powinny być uzgadniane z Powiatową Komendą Straży Pożarnej.

9. Elementy zagospodarowania przestrzennego o charakterze ponadlokalnym

Elementami o charakterze ponadlokalnym wymagającymi uwzględnienia w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Nurzec Stacja są elementy wynikające z projektu planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego dotyczące:

- celów i kierunków polityki przestrzennej państwa na obszarze gminy Nurzec Stacja,
- zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych wynikających z polityki przestrzennej.

9.1. Cele i kierunki polityki przestrzennej państwa na obszarze gminy Nurzec Stacja

- a) ochrona i kształtowanie środowiska poprzez:
  - zachowanie podstawowych elementów systemu przyrodniczego województwa,
  - zachowanie obszarów i obiektów prawnie chronionych,
  - ochrona środowiska oraz warunków życia i zdrowia ludzi.
- b) ochrona dóbr kultury poprzez zapewnienie sposobu użytkowania obiektów zabytkowych i o wartościach kulturowych, gwarantującego utrzymanie w dobrym stanie technicznym,
- c) rozwój turystyki i wypoczynku poprzez:
  - utrzymanie i wyznaczenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenów wypoczynku codziennego i świątecznego oraz wypoczynku pobytowego,
  - urządzenia szlaków turystyki pieszej i rowerowej,
  - prowadzenie akcji na rzecz organizacji wypoczynku na terenach wiejskich w formie agroturystyki,
- d) polityki rozwoju rolnictwa

Gmina Nurzec Stacja należy i należeć będzie do IV rejonu wschodniego, który charakteryzuje się najniższą waloryzacją rolniczą. Uprawia się tu głównie zboża i ziemniaki, a w produkcji zwierzęcej prowadzi się chów bydła, trzody chlewnej i owiec.
- e) doskonalenie funkcjonowania i poprawa warunków komunikacji poprzez:
  - dostosowanie stanu technicznego dróg do zmieniających się potrzeb komunikacyjnych,
  - zapewnienie w pierwszej kolejności połączeń komunikacyjnych między sąsiednimi gminami drogami o nawierzchni twardej ulepszonej,
  - dostosowanie linii kolejowej do zmieniających się potrzeb przewozowych,
  - tworzenie warunków do zapewnienia dostępności ca 2 km do przystanków autobusowych,
- f) w zakresie energetyki i telekomunikacji
  - w celu dostosowania systemu elektroenergetycznego do potrzeb wynikających z długofalowego rozwoju zagospodarowania województwa,

- stworzenie warunków sprawnego i niezawodnego funkcjonowania systemu, zapewnienia zaspokojenia potrzeb odbiorców w sposób ciągły.
- utrzymanie istniejących urządzeń ciepłowniczych oraz modernizacja urządzeń w kierunku poprawy efektywności funkcjonowania i zmniejszenia uciążliwości dla środowiska poprzez zastosowanie ekologicznych paliw,
  - w celu zaopatrzenia w gaz odbiorców zakłada się budowę gazociągu wysokiego ciśnienia Siemiatycze – Nurzec Stacja
  - utrzymanie istniejących systemów telekomunikacji przewodowej i bezprzewodowej oraz dalszy rozwój systemów teleinformatycznych.
- g) polityka przestrzenna województwa w zakresie gospodarki wodnej, ściekowej i odpadami stałymi zakłada:
- ochronę zasobów wód powierzchniowych stanowiących źródło zaopatrzenia w wodę mieszkańców ,
  - uporządkowanie gospodarki ściekowej na terenach zabudowy, gdzie zakłada się zwodociągowanie gminy w 100%, z priorytetem w miejscowości gminnej Nurzec Stacja,
  - rozwiązanie problemu gospodarki odpadami stałymi na terenach wiejskich.

9.2. Zadania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych wynikających z polityki przestrzennej

1. Zapewnienie w planach miejscowych warunków funkcjonowania elementów systemu przyrodniczego województwa tj. kompleksu leśnego „Lasy Nurzeckie”, doliny rzeki Nurczyk, Pulwy i Moszczoniej oraz pozostałych cieków.
2. Sukcesywne zalesienie gruntów marginalnych zgodnie z granicami polno-leśnymi.
3. Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych, w szczególności ujęć wód komunalnych, wód rzeki Nurczyk, Pulwy i Moszczoniej oraz pozostałych cieków przed zanieczyszczeniami sanitarnymi i nadmierną eksploatacją – stosownie do ustalonych klas czystości i nienaruszalności przepływów biologicznych rzek.
4. Poprawa dyspozycyjności wód poprzez tworzenie małej retencji wód w zlewniach elementarnych.
5. Zwiększenie udziału proekologicznych paliw w ciepłownictwie scentralizowanym i indywidualnym.
6. Określenie zasad i warunków sytuowania zabudowy w stosunku do dróg i linii kolejowej o znacznej uciążliwości akustycznej.
7. Zabezpieczenie i ochrona przed ewentualnymi nadzwyczajnymi zagrożeniami środowiska (N.Z.Ś) terenów podległych do drogi Siemiatycze – Milejczyce – Kleszczele i linii kolejowej Siemiatycze – Nurzec Stacja – Czeremcha.
8. Utrzymanie urządzonego wysypiska śmieci.
9. Budowa urządzeń kanalizacyjnych we wsiach zwodociągowanych z priorytetem obszarów objętych ochroną prawną lub w bezpośrednim ich sąsiedztwie.
10. Racjonalna eksploatacja udokumentowanych złóż surowców mineralnych z zachowaniem wymogów określonych w przepisach prawnych.
11. Sukcesywna rekultywacja wyrobisk poeksploatacyjnych.
12. Zachowanie odpowiednich stref ochronnych od linii napowietrznych WN i rozdzielni elektroenergetycznych.

13. Opracowanie studium wartości kulturowych miejscowości Nurzec Stacja.
14. Działania na rzecz znalezienia najwłaściwszego użytkownika niezagospodarowanego dworu w Klukowiczach.
15. Organizacja na terenie gminy placówek opieki społecznej między innymi poprzez wykorzystanie istniejących niezagospodarowanych obiektów.
16. Realizacja bazy turystycznej (baza noclegowa, gastronomiczna, infrastruktura techniczna) przy ośrodku kultu religijnego w Grabarce oraz nad projektowanymi zbiornikami wodnymi.
17. Rozwój agroturystyki.
18. Przebudowa dróg powiatowych:
  - Nr 865 Żerczyce – Żurobice,
  - Nr 878 Wilanowo – Klukowicze – Stawiszcze.
19. Budowa linii elektroenergetycznej WN 110 kV relacji RPZ Siemiatycze – RPZ Nurzec Stacja – do istniejącej linii WN 110 kV relacji RPZ Bielsk Podlaski 1 – RPZ Adamowo.
20. Budowa linii elektroenergetycznej WN 110 kV relacji RPZ Hajnówka – RPZ Czeremcha – do istniejącej linii WN 110 kV relacji RPZ Bielsk Podlaski 1 – RPZ Adamowo.
21. Demontaż odcinka linii elektroenergetycznej WN 110 kV relacji Bielsk Podlaski – Adamowo.
22. Budowa gazociągu wysokiego ciśnienia od istniejącego gazociągu wysokiego ciśnienia Hołowczyce – Rembelszczyzna w gminie Sarnaki (woj. mazowieckie) poprzez gminę Siemiatycze do gminy Nurzec Stacja oraz stacji redukcyjno-pomiarowej I°.
23. Ustalenie stref ochrony bezpośredniej i pośredniej ujęć wodociągów wiejskich i wprowadzenie ich do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy.
24. Budowa kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków w zwodociągowanych wsiach z priorytetem w miejscowości Nurzec Stacja.
25. Wprowadzenie zbiorników kontenerowych na odpady stałe we wszystkich wsiach.
26. Racjonalne wykorzystanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej, ochrona przed nieuzasadnionym przeznaczeniem gruntów III i IV klasy na cele nierolnicze.
27. Tworzenie warunków do powstawania gospodarstw ekologicznych.
28. Wspieranie tworzenia się firm specjalistycznych zaopatrzenia i zbytu produkcji rolniczej oraz usług mechanizacyjnych.
29. Tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy na wsi, umożliwiających zagospodarowanie nadwyżki siły roboczej.

10. Bibliografia i materiały źródłowe

1. Studium zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego, Wojewoda Białostocki, Białystok 1997, Uwarunkowania, cele i kierunki polityki przestrzennej państwa na obszarze gminy Nurzec Stacja.
2. Projekt planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego, Zarząd Województwa Podlaskiego, Białystok 2003 r.,
3. Narodowy Spis Powszechny z dnia 6 grudnia 1988 r. Ludność, warunki mieszkaniowe Gminy Nurzec Stacja województwo białostockie, GUS Warszawa 1990 r.,
4. Miasta i gminy województwa białostockiego t. II Ośrodek Badań Naukowych i Wojewódzki Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 1980,
5. Rocznik statystyczny woj. białostockiego, WUS Białystok 1986,
6. Rocznik Statystyczny województwa białostockiego, WUS Białystok 1992 r.,
7. Rocznik Statystyczny województwa białostockiego, Urząd Statystyczny 1996 r.,
8. Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin za 1989 r., WUS Białystok 1990,
9. Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin za 1990 r., WUS Białystok 1991,
10. Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin za 1992 r., WUS Białystok 1993,
11. Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin za 1994 r., WUS Białystok 1995,
12. Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin za 1996 r., US Białystok 1997,
13. Pracujący w województwie białostockim w latach 1992 – 1994, WUS Białystok 1994,
14. Rynek pracy w województwie białostockim w latach 1996 – 1997, US Białystok 1998,
15. Kultura w województwie białostockim w latach 1990 – 1995, US Białystok 1996 ,
16. Gospodarka mieszkaniowa w 1994 r., WUS Białystok 1995 r.,
17. Powszechny Spis Rolny 1996, Wyniki Powszechnego Spisu Rolnego 1996 według gmin, US Białystok 1997,
18. Powszechny spis rolny 1996, Statystyka i charakterystyka gospodarstw rolnych, US Białystok 1998,
19. Produkcja głównych ziemioplodów rolnych, upraw ogrodniczych i pastewnych w 1996 r., US Białystok 1997,
20. Województwo podlaskie w 1998 r., US Białystok 1990,
21. Rocznik statystyczny województwa podlaskiego 2000, US Białystok 2000,
22. Rocznik statystyczny województwa podlaskiego 2001, US Białystok 2001,
23. Rocznik statystyczny województwa podlaskiego 2002, US Białystok 2002,
24. Ludność w województwie białostockim w 1995 r., US Białystok 1996,
25. Ludność w województwie białostockim w 1996 r., US Białystok 1997,
26. Ludność w województwie białostockim w 1997 r., US Białystok 1998,
27. Ludność w województwie podlaskim w 1998 r., US Białystok 1999,
28. Ludność w województwie podlaskim w 1999 r., US Białystok 2000,
29. Ludność w województwie podlaskim w 2000 r., US Białystok 2001,
30. Ludność w województwie podlaskim w 2001 r., US Białystok 2002,

31. Wnioski złożone przez poszczególne instytucje w związku z zawiadomieniem o przystąpieniu do opracowania „studium”.
32. Wnioski konserwatorskie do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Nurzec Stacja, Regionalny Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków, Białystok 2003,
33. Informacje i dane statystyczne Urzędu Gminy Nurzec Stacja, 2002 – 2003,
34. Pozwolenia wodnoprawne na pobór wody z ujęć komunalnych
35. Dokumentacja techniczna oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej w m. Nurzec Stacja i Żerczyce.
36. Dokumentacja poinwentaryzacyjna sieci wodociągowej w gminie Nurzec Stacja.
37. Program gospodarki odpadami dla gminy Nurzec Stacja.
38. Ustawa z dnia 21 marca 1985 o drogach publicznych (Dz. U. Nr 71, poz. 838 z 29 sierpnia 2000 r. – tekst jednolity) Rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 43, poz. 430)
39. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 lutego 2000 r. w sprawie wykazu linii kolejowych, które ze względów gospodarczych, społecznych, obronnych lub ekologicznych mają znaczenie państwowe (Dz. U. Nr 13, poz. 156)
40. Ruch drogowy w 1995 r. i 2000 r. oraz prognoza ruchu na drogach krajowych na podstawie ruchu w 1995 r. – Transprojekt Warszawa Biuro Projektowo-Badawcze Dróg i Mostów Sp. z o.o.
41. Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. „Prawo energetyczne” z późniejszymi zmianami (Dz. U. Nr 54, poz. 348).
42. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 lipca 2001 r. w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać sieci gazowe.
43. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. Nr 115, poz. 1229).
44. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627).
45. Ustawa z dnia 23 listopada 2002 r. o zmianie ustawy Prawo ochrony środowiska i ustawy Prawo wodne (Dz. U. Nr 233, poz. 1957).
46. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628).
47. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 100, poz. 1085)
48. Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzeniu ścieków.
49. Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminie.
50. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzeniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. Nr 212, poz. 1799).
51. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 kwietnia 2003 r. w sprawie sporządzenia planów gospodarki odpadami (Dz. U. Nr 66, poz. 620)
52. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczególnych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. Nr 61 poz. 549).
53. Ustawa z dnia 7 lipca 1999 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r. Nr 15, poz. 139).

54. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.
55. Ustawa z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury (Dz. U. z 1999 r. Nr 98).